

Šátek žen z sdP se už zase předělává a nahrazuje se krojem z Jizerských hor
Překlad z němčiny pořídil Ervín Šolc

P a m ě t n í k n í h a

obce

J e ř m a n i c e

J e ř m a n i c e

-

M i l í ř e
do 1. 6. 1939

(tři vedle sebe umístěná razítka)

1/ Národněsocialistická německá dělnická strana (NSDAP)

okres Liberec

- německá orlice s hákovým křížem

místní skupina Jeřmanice

sudetoněmecká župa

2/ nepřeloženo, protože má text jak v českém tak i v německém jazyce

3/ Obec Jeřmanice

venkovský okres Liberec

- německá orlice s hákovým křížem

1. průvodce pamětní knihou

Dr. DITTRICH Jan

Narozen r. 1885 v Jeřmanicích, z domu číslo 214, profesor t. č. na dívčím reálném gymnáziu v Jablonci nad Nisou, od r. 1929 na státní reálce v Liberci, bytem na Baierově kopci č. 77, resp. od r. 1939 studijní rada na Střední škole pro chlapce v Liberci - od r. 1925 - do r. 1941 studijní rada na Učitelském ústavu v Liberci, bytem na Baierově kopci č. 77.

-1-

Válečná léta.

Naše vesnice se na industrializaci severních Čech příliš dobře nezúčastnila, i když od nás dělníci chodili do továren ve Vratislavicích a i když skoro v každé době se provozovala domácí práce - obec zůstala v podstatě vesnicí rolnickou. Ne

tak ani proto, že by ležela příliš stranou, kdepak, zárodky průmyslu kdysi tady byly, ale nic nedorostlo k továrnám; možná proto, že tady nebyla žádná vynikající hlava s chutí podnikat. Takto neudržela obec stejný krok s těmi místy

v okrese, které se obrovskou rychlostí hnaly kupředu, naopak, vesnice ztratila od desetiletí k desetiletí obyvatelstvo. Např.

ze sčítání lidu za Jeřmanice s Milířemi vplynulo v roce

1921 864 + 124 Němců a 63 + 13 Čechů - dohromady 988 osob
1900 v 227 + 30 domech s 290 + 35 rodinami 1177 + 159 = 1336 osob
1890 v 230 + 28 " - 1303 + 178 = 1481 "
1880 232 + 25 " - 1455 + 181 = 1636 "
1869 227 + 26 " - 1603 + 191 = 1794 "
1834 228 + 25 " - 1640 + 201 = 1841 "

Čísla ukazují, že naše obec již 100 let stagnuje. Stejný osud prožívá Dlouhý Most, i když ne tak silně.

1676 (MJG XXI, str. 11) starší obyvatelé 12 let 152
1751 (Milíře ještě neexistovaly) 25 hlav rodin 123 obyv.
1547 (22 platících nájem + hajný + ostatní) odhadem min. 130 obyv.

Ale obce, které jsou blíže položeny k Liberci - Vratislavice nad Nisou a Vesec stále přibývají:

Vratislavice Vesec Dlouhý Most Jeřmanice

p o č t y o b y v a t e l

1834 1813 1703 1366 1841
1869 2226 2508 1807 1794
1880 2407 2652 1811 1636
1890 2705 2908 1629 1481
1900 2984 3629 1404 1336
1921 ? 3568 1103 988
r. 1901 došlo
ke sloučení

Možná (ale jenom možná) by bývalo bylo šťastným losem to, kdyby se v roce 1913 v obci umístil ústav pro choromyslné, plocha byla pod císařskou ulicí až k číslu 13 zajištěna. Také se plánoval velkoryse vodovod a brzy se malomyslně od toho ustoupilo "pro vysoké náklady" (kdyby viděl člověk vždy do

-2-

budoucnosti!) Ústav pro choromyslné se k nám nedostal, život v naší vesnici šel dále svým pokojným chodem; sice budila pozornost mobilizace v roce 1911, slyšelo se o atentátu v Sarajevu, ale na válku asi nikdo nemyslel. Skoro 50 let míru uplynulo od roku 1866.

Naši prarodiče viděli, jak protáhli prušáci, slyšeli - ucho na zemi - burácení dělostřelectva od Hradce Králové a modlili se přitom. Jeden z naší vesnice také

padl (Schenkenbecken kilián jako dělostřelec). Ale nikdo by býval nevěřil, že dojde jednou zase k válce; nikdo neměl tu pravou představu o válce, o moderní válce. A vida!

1914

Jednoho letního večera se proslýchalo, že všichni budou muset narukovat a v neděli ráno, dne 26. července, na dni Svaté Anny, dni našeho posvícení, bylo řečeno: během 24 hodin narukovat! Upečené slavnostní koláče zůstaly v domech oněch vojenskou službou povinných nesnědeny na stolech ležet, oči plné slz - tak

se čekalo na hodinu rozloučení.

Většina se ukolébala útěchou, že každá mocnost se bude bát strašných následků války a domnívala se, že se spokojí soustředěním vojska jakožto s demonstrací. Ale jedno vyhlášení války honilo druhé, první střelby mezitím dávno nastaly.

Probudilo se nadšení pro válku.

Noviny se nejen četly, ale přímo se hltaly. Porážka v Srbsku se až k nám nedostala, "ještě je Lvov v našich rukou" hlásila vojenská zpráva -

rakousko-uherská vojska se valila poražena zpět - celý nástup rakousko-uherského vojska byl zmařen.

Začaly sbírky pro Červený kříž. Pochybní stratégové označili frontu praporek a kritizovali vedení vojska. Pod heslem "Zlato jsem daroval za železo" vyměnily se zlaté prsteny za železné. Podepisovaly se první válečné státní půjčky.

1915

Zima 1914/15 se jen tak vleče; že by došlo k zimnímu tažení by býval nikdo nepovažoval za možné a přesto se tak stalo. Od 15. dubna 1915 jsou lístky na chléb a mouku, od nynějška je už jenom míchaná mouka. 22. březen - pád pevnosti Přemyslu. Registrace osevních ploch. Začátkem května - průlom u Gorlice. Už se povolávají 18letí.

Koncem května vyhlašuje válku Itálie, náš bývalý spojenec. Vítězně pronikají Německo a Rakousko-Uhersko do Ruska. Sbírký pro Námořní spolek ke stavbě ponorek. Sbírký pro vojenské vdovy a sirotky apod., později sbírký prádla apod.

1916

Druhá válečná zima přichází a odchází.

Červen 1916: Generální odvody ročníků 1867 až 1897 t. z., že od 18. roku do 50. roku jsou schopni vojenské služby ve válečných službách.

-3-

V červnu nastává veliké zdražení, pro chudé jsou potraviny téměř nedosažitelné, šaty stojí trojnásobek, proto se sbírají i hadry.

Zvony

Prosinec 1916: Malý zvon - vážil 220 kg - byl po kusech rozbit a patronátu bylo za něj zapláceno 800 Kč; protihodnota 187 kg mosazi, mědi, cínu byla úřady zamítnuta; ručení za zaplacení protihodnoty kovu, které chtěl převzít nájemce sálu pan Eduard Vogt, nenašlo ve schůzi obce dne 19. října 1916 souhlasu.

V listopadu 1917 byl pak ještě zabaven i malý sanktusový zvonek. I Milíře ztratily oba zvonečky.

Prosinec 1916: Nabídka míru - marně

V roce 1916 byly jen 4 svatby (z toho 3 válečné svatby), jen 2 narození, ale 21 úmrtí.

Potraviny

Obecní protokol ze dne 11. prosince 1916 uvádí, že "někteří kramáři přesto, že jsou lístky, neprodávají cukr" (to znamená, že je zpronevěří).

1917

V lednu 1917 se zavedly potravinové lístky na maso. Bylo známo, že řezník asi půl hodiny po porážce "už měl vše vyprodáno", ačkoliv tam bylo u něj sotva 4 až 5 osob za nákupem - to znamená, že se maso za drahé peníze prodalo do Jablonce a

Liberce, ačkoliv bylo určeno pro místní potřebu, proto se obecní rada po živé diskusi rozhodla dne 3. května 1917, že do budoucnosti všechno maso, určené obci, musí být poráženo pod dozorem. Ve stejném zasedání se uvažovalo též o částce 300 Kč na stravování nejchudších, povolena úřady. Taktéž v tomto zasedání bylo určeno 12 hlídačů polí.

Zima z roku 1916 na rok 1917 byla přísná, neboť nebylo žádné uhlí. Na jaře 1917 se ucítila i blokáda námořní: Anglie vede krutou válku, nejen proti mužům schopným nosit zbraně, ale i proti ženám, starcům, dětem a nemocným. Anglie zablokovala jakýkoliv dovoz potravin. Vloni se jakž takž dařilo obilí, ale protože podzim přinesl mokré počasí, byla špatná úroda brambor. Neselské obyvatelstvo obce trpělo již hladem. Lístkový systém obsahuje: mouku, chléb, sádlo, kávu, cukr, uhlí atd., také šatstvo. Dne 4. června demonstrovaly ženy před obecním úřadem a odebraly se až na okresní hejtmanství do Liberce.

Ke konci roku 1917 panují lichvářské ceny, následkem je podvýživa.

Dne 29. listopadu 1917 se konečně s Rusy uzavře příměří - ruská obrovská země byla na konci svých sil. Radost nad blížícím se mírem byla zmařena vstupem do války ze strany Ameriky proti Rakousku-Uhersku (7. prosince 1917).

1918

-4-

Zima 1917/18 - žádné uhlí, veliké zdražení = skoro hladomor. Na jaře 1918 následuje skoro tělesné zhroucení; žádné brambory, 1/4 až 1/2 chleba na hlavu na

týden, žádné uhlí, žádné maso, žádná mouka, hlad - hlad! Obecní protokol z 24. ledna 1918 mluví o národním ošacovacím místě a mezitím "se odsouhlasuje tvorba samostatné provincie Deutschböhmen a vyslovuje přání různé spolupráce všech německých stran". Také se zde uvádí nouze o uhlí a krmiva a vyslovuje se naděje na dovážení slámy a zároveň se vede stížnost ve věci dávky petroleje. Obecní protokol uvádí dne 29. dubna 1918 též "Kartofelschnitzelmehl" - "mouku z bramborových řízků (štěpků)" - zvláštní jméno! Tak daleko to už bylo,

že se brambory už neloupaly; všeobecně platilo, že se jedla řípa, jen kdyby jí bylo dostatek.

Nouze

Všelijaké náhradní substance existovaly, jen málo plnohodnotného jídla. Ano, bohatí ve městech, co byli schopni zaplatit lichvářské ceny, pro ty bylo všechno

k dostání, sedlák na našich vesnicích také nehladověl, v bohatých zemědělských oblastech v nitru Čech, kde byly vůči státní zemědělské akci v pasivní rezistenci, a ještě méně v Maďarsku, ale v našich hustě obydlených oblastech se hladovělo ve městech zejména u středního stavu a u dělnictva, na vesnicích i maloročník měl málo do čeho by kousl, hladověli chalupníci i nájemníci. Každý, kdo mohl, chodil shánět potraviny, to znamená do Čech (do českého!) pro potraviny, často daleko, jednotlivci jeli až na Moravu.

Hlad

Jak velká byla u nás nouze, k tomu jen dva zaručené případy: Naše maminka přenechala ženě hrobníka někdy trochu mouky. Jednou se stalo, že přišla tato paní k nám do baráku a naříkala, že by ráda poslala dceru na Boží tělo, ale boj

se, že by to děvče případně omdlelo, protože jí nemůže dát žádnou snídani, a ráda by jí poslala za družičku.

2. případ: Známý krajně poctivý mistr malířský, vdovec se 4 malými dětmi,, který

kronika.txt

neměl dar ani čas shánět potraviny, nebo jít žebrať. Byl nucen přidělit svým dětem jídlo doslova lžičkami a když holka, která připravila jídlo, příliš často ochutnala, tak dostalo toto dítě těchto lžiček pak méně a při jídle muselo stát přede dveřmi. Nejmenší kluk byl tak zesláblý, že musel být vozen a všechny děti měly vyrážku.

Vznikly choroby z podvýživy, někteří lidé na podvýživu prokazatelně zemřeli, vyskytla se španělská chřipka.

Mír?

Na podzim 1918 se přijímá oněch 14 bodů wilsonových, onoho amerického prezidenta, jako základu pro mírová jednání.

ČSR - Deutsch-Böhmen

Události se teď je valí: Dne 28. října se vyhláší československá re-publika v Praze. Němečtí poslanci vytvoří "Německé Čechy" (Deutsch-Böhmen). Vojáci opouštějí frontu a proudí zpět do domova, mnozí přes Německo, některé německé pluky jednotně. Zatím se Češi německého území nedotkli, mají svých starostí dost.

-5-

Hartl, ministr války Deutsch-Böhmen, se zdržuje jen 3 dny v Litoměřicích, ve vojenském klíčovém místě Deutsch-Böhmen, pak přenechá své povinnosti nějakému poslanci L., jež nechá úřadovat nějakého aktivního kapitána.

Následkem je, že vojáci odzbrojují a důstojníci jen takto zaměstnaní lelkují, což je špatným obrazem a tak se také posílají domů.

Deputace důstojníků navrhla, aby i důstojníci byli vyzbrojeni puškami, zařazení do formací a obsazovali nejdůležitější body podél jazykové hranice; nebyla však přijata.

Nějaká malá taková jednotka vyhnala Čechy ze Štětí, ale jinak se naorganizoval žádný odpor, i když Češi jistě odpor čekali (alespoň později prezident Masaryk vyvozoval z toho, že nebyl žádný odpor, svůj závěr). Vcelku se asi s ozbrojeným odporem z německé strany ani nepočítalo, také už proto ne, že byl rozhodujícím socialistický poslanec Seliger, kterému již ze socialistické doktríny vyplynulo,

že jakékoliv prolévání krve se zakazuje a proto spoléhal jedině a jedině na mírumilovná jednání a Seliger měl za sebou všechno dělnictvo. Dělnictvo však hladovělo a nemělo ani nejmenší chuť hladovět dále anebo i dokonce bojovat, naopak, byla snaha co nejrychleji dostat z českých zemědělských oblastí potraviny (z Německa, Rakouska nebo i dokonce z Maďarska nebylo přece možné nic dostat).

Ale i naši fabrikanti si slibovali jistě více z opory českého agrárního státu než z připojení k průmyslovému Německu, které navíc ještě prohrálo válku a mělo platit válečné reparační. A dělníci vůdčové měli zřejmě stejné myšlenky. Tak nahoře zřejmě zavál vzdoušek, o kterém dole ještě nebylo cítit. Protože obecní protokol dne 6. listopadu 1918 říká, "že by se s Čechy nemělo jednat dříve, pokud nebyla kontaktována německo-česká vláda v Liberci", jenže dějiny šly dál. Dne 30. listopadu 1918 je obecní rada rozšířena o 7 dělnických zástupců.

Obsazení 10/11. listopadu

Nádraží má stráž z německo-české národní obrany, divné to vojsko, že? Čekárna III. třídy je strážní lokál. Jedné noci, "jeden sedí zrovna bez předtuchy na okenní římsě", obdržel zezadu ránu do zadku - ve stanici stojí opancéřovaný český vlak. Ráno vjíždí pod "kanálem" české dělostřelectvo, jsou vidět 2 čeští vojáci, jak vynesou z obecního úřadu bustu Jahnovu a na louce ji rozstřílejí. Dne 12. prosince 1918 je obsazen českým vojskem Dlouhý Most, německo-česká národní obrana se stáhla bez výstřelu a dne 16. prosince 1918 obsazovali Češi i Liberec.

Rok končí dvěma porody, 5 svatbami a 23 úmrtími.

1919

Co je platné, že v jednání obecní rady dne 9. ledna 1919 pan Ferd. Hauser (socialista), který děkuje za přivítání 7 zástupců dělnictva, protestuje ještě

proti obsazení Čech, neboť příslušnost naší vesnice ve státě Čechů byla již skutečností. A Wilsonových 14 bodů o sebeurčení národů? Jak by dopadlo referendum v Jeřmanicích, o tom nemůže být pochyb: každopádně nějaký německý

-6-

anšlus (nějaké připojení). Ale obyvatelstvo nebylo na mínění dotazováno, bylo postaveno před hotovou věc.

-. -

Doba po válce

Protokol obecní ze dne 30. ledna 1919 požaduje redukci cen mléka, oči-vidný nedostatek telecího masa (všechna úřední opatření doposud selhala) se kritizuje.

Americká mouka se dostane do vnitrozemí k nám jenom černým trhem. Je nebezpečí neštovic. Dne 14. března padli Němci jako oběti 14 bodu Wilsonových, protože demonstrovali za sebeurčení národů.

Obecní protokol z 15. března 1919: ceny mléka 1 Kč - žádná dohoda, ale jednomyslně se schvaluje návrh Emila Glasera: zákaz nešvaru, kázat z kazatelny k politickým účelům a zákaz "nosit mrtvoly před pohřbem do kostela".

Následuje kolkování bankovek (šťastný ten, kdo je měl ještě ve stříbrné punčoše).

Nouze o láhve činí po válce vynalézavým Hannibala Lindnera (poručíka v záloze), který vyrábí úředně patentovaný lahvový uzávěr.

Obecní protokol ze dne 7. dubna 1919 mluví o nešvarech ve válečné kuchyni; odmítnut je návrh na vytvoření velkého Liberce (znovu dne 3. července 1920); opětovně se žádá o zlevnění mléka na 1 Kč za litr, plánuje se silnice Záskaří - Baierberg - nádraží a nařiká se, že je nouze o brambory a mouku.

Komise o osevních plochách.

Obecní protokol dne 22. května 1919 mluví o dvou druhích chleba, to znamená, že někteří pekaři pečou chléb špatný a také nesouhlasí jeho váha.

Teprve dne 8. června 1919 se vydávají u nás prvně americké potraviny.

Dne 15. června 1919 jsou první obecní volby po válce; leckterá nespo-kojenost s neoblíbenými osobami a nedobrymi dobovými poměry nachází ve volbách svůj výraz. Odevzdáno bylo 600 voliči 581 hlasů, z toho bylo 342 za německou sociální demokracii (=11 mandátů) a jen 239 pro německou občanskou agrární stranu (= 7 mandátů). Jako starosta je volen dne 4. července pan Ferd. Hauser, soukromý úředník (Okresní nemocenská pojišťovna Liberec), přičemž formulaci přísahy na československou republiku vkládá do rukou zástupce vlády.

Potravinová krize stále ještě není překonána, obecní protokol z 18. července 1919 uvádí, že paní M. Wondráková z domu č. 63 prodala krávu a tele mimo okres a proto byla vyzvána, aby je přivezla zpátky. Také se kárá tanec školní mládeže na veřejných tanečních plochách (zákaz byl obnoven dne 4. února 1920).

-7-

Dne 1. srpna mělo být zahájeno americké stravování dětí, ale pro nedostatek topiva se to odkládá o týden.

Podle obecního protokolu ze dne 11. listopadu 1920 je ve stravovacím výboru vykazován přebytek 1 800 Kč, který bude použit na umoření dluhů při výstavbě

školy. Dne 10. června 1921 stejný potravinový výbor vykazuje přebytek 3 686 Kč a dne 14. ledna 1922 se likviduje tento stravovací výbor s čistým výnosem 3 067 Kč. Na tom se poznává úbytek potravinové nouze a nástup do normálních kolejí.

Že můra války pomalu ustupuje, se poznává i na jiných věcech: škola v Milířích se opravuje (od r. 1920), hasičské věci v Jeřmanicích i v Milířích se opravují (léto 1921), jako kometa se vynořuje problém výstavby vodovodu v roce 1923 - a hned se zamítá. Ružově se časy ještě nejevily, naopak, všechno bylo šíleně drahé. Milost onomu otci, který musel v roce 1921 financovat svatbu dcery - o deset let později by byl na tom podstatně lépe.

Například:

rok 1921 rok 1931

28 Kč mouka na koláče 3 Kč
 25-28 Kč hovězí a vepřové maso 14-18 Kč
 3,5 Kč mléko 1,5 Kč
 1 100 Kč tři páry dámských bot - 30 párů u Bati
 1 000 Kč lněné plátno na 2 povlaky - z
 damašku už za 150 Kč
 800 Kč lněná souprava pro 6 osob ke
 kávovému a jídelnímu příboru -
 z damašku už za 50 Kč
 80 Kč konev na vodu z emailu 20 Kč atd.

Jak jsem říkal, ružové časy ještě nebyly, ale šlo to kupředu. v roce 1920 se držely porody a úmrtí v rovnováze (naroz. 16, svatby 13, úmrtí 16) a v roce 1922

již markantně zvítězil život (naroz. 16, svatby 14, úmrtí 15). Zvraty se taktéž dostavují: 1922 zničí mniška (bekyně sosnová - pozn. překladatele) obrovské prostory lesa (Vratislavický hvozď a 1/2 Císařského kamene), ale přesto to jde kupředu. Uprostřed této výstavbové práce umírá dne 6. dubna 1922 starosta, který

byl ctěn pro svou spravedlnost, svou vlídnost a starostlivost všemi lidmi. Jeho následovníkem bude pan Josef Stracke, litograf (u Stiepelů - do nedávna Severografia - pozn. překladatele - v Liberci) až do příštích voleb, které se konaly 16. září 1923 s následujícím výsledkem:

Komunisté (dosud se jmenovali sociální demokraté) 7
 Zemědělci 4
 Národní socialisté (nová strana) 2
 Živnostenská strana 1
 Křesťanští sociálové 1;
 -8-

jako starosta byl za Svaz zemědělců zvolen pan Franz Lindner z čísla 215.

Od roku 1920 je leccos nového:

Osmihodinový pracovní den, socialisté dosáhli svůj cíl bojů, ovšem jen pro průmyslové dělníky, nikoliv ještě pro sedláka; pryč jsou doby, kdy mohl Liebieg ve svém "mlýně na kosti" nechat pracovat lidi od rána v 5 hodin až do večera v 9

hodin. Arci obec dne 21. září 1925 odmítá pro živnosti úplný nedělní klid. Od roku 1921 se obnovují snahy na osvětu lidí; v Hodkovicích se konají kursy pro vzdělávání dospělých. Poradenství pro matky se zavádí od r. 1924; roku 1922 se sjednocuje péče o mládež.

Zakládají se humanitární spolky jako Masarykova liga proti tuberkulóze, péče o slepce apod., resp. se podporují. Bursácká - chlastounská - sdružení z doby minulé se neobnovují, nýbrž se zakládají svazy zemědělské mládeže (1923) lidmi, kteří získali ve válce sebevědomí. Dává se podpora nezaměstnaným (listopad 1922)

kronika.txt

i když jen nepatrně; státní podpora pro 25 dětí nezaměstnaných činila dne 3. dubna 1924 33 haléřů na den a dítě (oběd v restauraci stojí 6 - 8 Kč) a dne 30. dubna 1924 se snížila na 28,6 haléřů.

Ve válce vyrostlý automobilizmus se stává obtíží, obecní protokol vypovídá o stížnostech (22. ledna 1922) proti rychlým jízdám aut. Již ve válce plánované silniční osvětlení je 8. března 1923 usneseno (20 osvětlovacích těles - viz str.

21). Nouze o byty, která začíná v roce 1920 i v roce 1925 trvá. Proč vůbec mohlo

dojít k nouzi o byty po takové válce, kdy tolik lidí zahynulo, je záhadou, ale přesto vysvětlitelné: zachování mírového nájemného - předválečného - bylo zákonem vynuceno, pronájem se tím stal nerentabilním. Páni domáci a staronájemci

již nepronajímají, novostavby činžovních domů neexistovaly a po válce lépe situovaný dělník by si teď mohl dovolit větší resp. alespoň samostatný byt.

Podle obecního protokolu ze dne 24. února 1921 je pan N. Mantel, exportér v Jablonci z Rumunska "pro zásluhy o naši obec jednomyslně přijat jako čestný občan do naší obce". V obecním protokole z 31. března kritizuje jeden člen obecního zastupitelstva ty zásluhy - šlo o dar 7 000 Kč pro účely obce - za což mělo být jako protislužba přiznáno domovské právo, tedy výhoda pro československé občany pro obchodníky oproti poměrům cizinců. Usnesení bylo politickou okresní správou sistováno (to znamená prozatím zastaveno - pozn. překladatele).

Znehodnocení peněz bylo - jak známo - u nás dost citelné (desetinásobné zhoršení), ale úplně bez ceny jako v Rakousku a Německu naše peníze nejsou. V prosinci 1923 obdrží Wänke (Lipsko) a Neumann (Saský Reichenau) jako děti naší vesnice v nouzi po 30 Kč, přece jen v přepočtu to tenkrát byla slušná suma.

Tím, že Češi po obsazení německých oblastí mysleli nejdříve na strategické zabezpečení, došlo výrazně ke změně obrazu nádraží, i u našeho trochu, i když přednosta i tratmistr zůstali. Výnos politické okresní správy předepíše, do 10. ledna 1922 umístění dvojjazyčných česko-německo silničních tabulí.

-9-

Jerschmanitz - Jeřmanice - Herrmannsthal

1543 je naše ves poprvé úředně doložena (český zápis v zemské tabuli) jako GERZMANICZE, přičemž se G čte jako J, později přicházejí všechny možné formy, např.:

1568 - Gerschementz

1581 - Girßementz

1597 - Jehrsementz

1676 - Hörsmanitz

1740 - Girschementz, později pak vždy Jerschmanitz

Jméno, které existovalo do roku 1897 (psáno Jerschmanitz), je ale jen způsob psaní, ovlivněný českou úřední řečí, v domorodém dialektu zní mluvené jméno Hiershemenz, je to jazykový míšenec od Hermanna, jako u sousedního Ridvaltitzu (k Rüdewaldu) a jako u Tachova Konraditz a Pernartitz (jako ke Konrádu a Bernhardu). Naše jméno patří jistě k Hermannovi, protože v češtině je znějící H jako J (pro srovnání např. Heinrich - Jindřich, Hieronymus - Jarolím, srbsky hinak, hižom, hišce je česky jinak, již, ještě); náš dialekt používá sice poločeské slovo - a ne třeba Hermannsdorf - ale přece jen zůstalo německé násloví H, asi tedy znamená, že jméno od svého založení nějakým Hermannem zůstalo nepřetržitě živé v německém jazyce.

-. -

Důstojníci

Rakousko-uherská armáda měla poměrně vysoký stav aktivních důstojníků z povolání. Tento důstojnický sbor byl většinou německý a sice dodala Vídeň asi polovinu, Němců ze sudetských území bylo asi také tolik. Po rozpadu

Rakouska-Uherska se tyto důstojníci převzali jen částečně, ostatní museli odejít. I naše malá obec měla v roce 1925 2 takové demontované důstojníky,

jeden, nadporučík Beuer, narozen ve Smržovce, byl tajemníkem komunistické strany v organizaci v Liberci a později se tam odstěhoval a kapitán jízdy von Sadlo (od budapeštských husarů), z Chebu, příslušný do Jičína, stará důstojnická rodina; on se svou chotí odešel do papírenského mlýna pracovat a pak se odstěhoval jako účetní do Kokonína.

Válečná půjčka

Obyvatelé obce nesplnili jen na poli své povinnosti (1915 - 150/200 vojáků, 1918 - 33/44 mrtví) i domov obětoval peníze i majetek ochotně. Válečná půjčka je úzce spojena se jménem Franz Appelt, majitel mlýna; v obecních protokolech z doby války člověk čte v této souvislosti skoro vždy jen jeho jméno a znovu a znovu je jednohlasně usneseno podepsat válečnou půjčku; jen jedenkrát (14. června 1917) je jeho návrh na podepisování válečné půjčky dvakrát zamítnut, později ale bylo znovu podepsáno až konečně podepsáno 135 000 Kč; obrovský obnos, když se uvažuje o tehdejší mírové ceně (hodnotě), kde např. 1904 celá Scholzerei, největší majetek ve vesnici ve výměře skoro 30 jochů se vším inventářem měl hodnotu jen 7000 fl. (guldenů).

-10-

Obrovské předlužení obce by bylo následkem nebýt znehodnocení peněz v poválečných létech, které dluh snížilo na jednu desetinu. Ale nejen obec jako korporace podepisovala, také skoro každý občan obce podepisoval, někteří např. Schmitzer, Glaser, Wagner ke 40 000 Kč, Neumann 30 000 Kč, jiní jako Glaser Jan a Appelt taktéž hodně (bez bližších údajů). Úplně přesně se úpisy z mnoha důvodů nedají zjistit (protože při registraci československým státem mnozí svůj úpis zatajili, později půjčka propadla a pochopitelně nikdo už o tom nic neslyšel; během války taktéž nikdo výši úpisu druhému nesdělil; mnohé se taktéž upisovalo mimo obec).

Zasvěcení odhadují, že za Jeřmanice to bylo 500 000 Kč, t. j. tedy půl milionu korun předválečných! Něco snad bylo i zastaveno, ale přesto, touto obrovskou částkou bychom bývali mohli získat koupí Záskalí, Pelkovic a ještě kousek Rádlu a tyto pak začlenit do Jeřmanic (Řešení je známe: soukromníci s více než 20 000 Kč neobdrželi nic, ti, kteří měli méně, ztratili čtvrtinu a za 3/4 dostali státní papíry československé. Dluh obce se vyřešil takto: dne 10. října 1919 přeložila Raiffeisenka různé dluhopisy staré obecní radě k podpisu 2 členy; nikdo se k tomu nehlásil! - brzy po válce vystoupil pan Appelt a rychle zchudl).

Dne 10. června 1921 určuje obec 2 členy k podpisu, tyto starosti kolem válečné půjčky byly jistě i důvodem pro to, že dne 10. října 1920 byl úpis čl. státní půjčky odročen a dne 11. listopadu 1920 byl zamítnut. Objevují se sanovací plány

válečné půjčky. Dne 26. února 1925 je vytvořen výbor pro válečnou půjčku. Dne 21. června 1925 se uzavírá dohoda s okresní spořitelnou ve věci válečné půjčky. Válečná půjčka nebyla tehdy upisována přesně podle zákonných podmínek. Dne 22. června 1925 následuje konečné řešení, které vypadá takto:

40 000 Kč je z 90 % převzaté okresní spořitelnou,
50 000 Kč je z 75 % převzaté okresní spořitelnou,
10 000 Kč je třeba bezplatně odevzdat státu,
30 000 Kč se na 3 % přemění v dluhopisy, které převezme spořitelna a záložna zde

proti odpisu stejně vysokého dluhu.

Doplatky je třeba uhradit 10%, resp. 25%, resp. 100 %, resp. 25 %.

Pomník válečníkům

Již dne 22. června 1916 bylo na základě úřední výzvy obcí jednomyslně usneseno, k uctění padlých vojáků zakoupit vhodné místo, postavit kámen se jmény padlých a

pokud možno za každého padlého vysadit strom; - jakmile skončí válka. Válka trvala déle, než by si člověk mohl myslet. Po válce byly Milíře s částí Rádla (1922) prvními, kteří svým mrtvým ze světové války postavili pomník. Jeřmanice byly při této příležitosti obrazem ostudné roztrápenosti.

Farář postavil ve své zahradě ozdobný kámen (v roce 1933 byl odstraněn). Tělocvičný spolek "Friesen" připravovat bludný kámen, který chtěl postavit na cvičišti, nakonec postavil v roce 1923 kamenný kříž s čísly "1914-1918" na cvičišti. Spolek vysloužilých vojáků na návrh faráře přitáhl z lesa kamennou desku (1923), nechal ji otesávat křížem s letopočty 1914-1919 a gotickým

-11-

písmem napsat verš: "Pane, zachraň nás před morem a válkou". Desku postavil na volné místo, které farář pak osázel.

Také v roce 1923 se v kostele předělal oltář Božího těla na oltář pro padlé (na podzim se v roce 1933 postavil do předsíně), na kterém jsou zaznamenány všechny padlé z Jeřmanic a Milířů. Toto množství 4 resp. 5 válečných pomníků dokresluje tak roztrápenost obyvatel a nedostatek sounáležitosti. Temný pocit účastníků války být u toho v této vřavě národů, ten tady nebyl, jinak by se přece musela projevit společná vůle k vybudování jediného a důstojného pomníku. Přece by si kamarádi, kteří táhli do pole a nechali tam svůj život, zasloužili společný pomník, třeba na kostelní zdi, s pohledem na hřbitov, kde leží všichni naši mrtví. Tam měl být také pomník pro naše tak daleko od domova padlé kamarády.

Oběti světové války Jeřmanice

Reinhard Brosche - dělník, č. 58, 40 let, pěší pluk 10, + 3. 10. 1914
 Adolf Glaser - tiskař skla, č. 148, 19 let, pěší pluk 9, padl u Lublína
 Emil Halbich - listonoš, č. 210, 39 let, desátník, pluk 10, zemřel zde
 8. 10. 1920 po návratu ze Sibíře jako čsl. legionář
 Anton Hartig - strojník, č. 8, 19 let, pěší pluk 94, Mejlint u Catarra
 11. 7. 1917
 Kamil Hartig - topič, č. 8, 28 let, pěší pluk 59, raněn, zemřel v Jablonci
 26. 1. 1916
 Josef Hillebrand - dělník, č. 74, 21 let, svobodník, p. pl. 10, padl u
 Görze 17. 5. 1917
 Anton Hochberger - mistr krejčovský, č. 95, 46 let, stavební rota 1/75,
 + 27. 4. 1917 v Gyagyos (Maďarsko)
 Wenzel Hörbe - zedník, č. 162, 42 let, prapor 79, + 16. 5. 1918 v Lázních
 Kunraticích
 Eduard Hübel - zemědělec, č. 243, 34 let, pěší pl. 94, nezvěstný listopad
 1918 u Terstu
 Josef Hübel - tkadlec, č. 168, 36 let, pl. 10, + 15. 9. 1915 v Charkově
 Josef Hübel - dělník, č. 35, 20 let, desátník pl. 8, + 8. 8. 1917 v Itálii
 Ernst Knobloch - zahradník, č. 50, 20 let, pl. 8, padl 30. 7. 1916 v Itálii
 Ernst Korschinek - tovární dělník, 20 let, pluk 10, padl 29. 7. 1916 u Kovele
 Josef Lindner - zemědělec, č. 196, 24 let, pěší pl. 94, nezvěstný 1915 v
 Srbsku
 Rudolf Lindner - zemědělec, č. 19, 28 let, zásobovací divize 9, + 14. 3.
 1917 v Josefově
 Adolf Linke - tesař, č. 35, 37 let, dělostřelecký pluk 118, nezvěstný 1918
 v Itálii
 Josef Linke - tesař, č. 35, 37 let, dělostřelecký pluk 118, nezvěstný 1918
 v Itálii
 Josef Ludwig - pekař, č. 211, 25 let, četař, pěší pluk 94, padl u volani-
 chova v Karpatech
 Josef Maschke - pekař, č. 98, 24 let, pěší pl. 94, padl 14. 9. 1914 u Ruma
 v Srbsku

-12-

kronika.txt

Hugo Meiniger - krejčí, č. 192, 19 let, prapor myslivců, zraněn, + 1915 v Itálii
Wilhelm Meininger - tesař, č. 192 /Javorník 32/, 23 let, pěší pluk 94, + 1915 v Rusku
Anton Menzel - železničář, č. 84, 34 let, polní dráha, zemřel zde 25. 9. 1918 na malárii
Eduard Neumann - účetní, č. 175, 25 let, pluk 10, raněn, + 22. 2. 1915 v Praze
Ernst Neumann - pomocný dělník, č. 31, 33 let, dělostřel. pluk 27, utopil se u Lamberka 6. 7. 1915
Reinhard Neumann - hostinský, č. 14, 32 let, strojvedoucí, pěší pluk 94, padl na Stochodu 1. 7. 1917
Jaroslav Palitschka - kovář, č. 109, 26 let, pluk č. 10, padl 15. 10. 1916 v Rusku
Franz Peuker - brusič skla, č. 116, 34 let, desátník, pěší pluk 94, nezvěstný 1914 v Srbsku
Eduard Porsche - tovární hlídač, č. 202, 38 let, pluk 10, + zde 20. 6. 1918 jako výměnný invalida
Anastas Schmidt - účetní, č. 100, 29 let, pěší pluk 94, nezvěstný při přechodu přes řeku 1915 v Rusku
Ernst Sedlak - pekař, č. 261, 18 let, pěší pluk 94, + 1918 v Itálii
Albert Seiboth - zaměstnanec obchodu, č. 212, 28 let, pěší pluk 94, padl 19. 5. 1918 u Travíza
Adolf Stracke - kolář, č. 36, pluk 30, + 27. 6. 1915 v Rusku
Heinrich Stracke - obuvník, č. 240, 33 let, pěší pluk 94, nezvěstný koncem 1914 v Srbsku
Heinrich Stracke - dělník, č. 224, 32 let, desátník pěšího pluku 94, nezvěstný v Srbsku 16. 8. 1914
Richard Zimmermann - zemědělec, č. 92, 40 let, pěší pluk 10, padl 16. 5. 1916 u Monfalcone

Milíře

Adolf Hosak - tovární dělník, č. 15, 21 let, dělostřel. pluk 26, + 10. 10. 1918 v Itálii
Adolf Hübel - ředitel banky, č. 33, poručík mysliveckého praporu 12, padl 23. 11. 1914 v Karpatech
Adolf Hübel - kameník, č. 11, 18 let, pluk 7, nezvěstný od 15. 9. 1917 v Itálii
Ernst Hübel - stavební technik, č. 33, rotný, pluk 10, padl 3. 7. 1918 v Itálii
Gustav Hübel - kameník, č. 11, 45 let, pluk 10, + 4. 1. 1917, v Innsbrucku
Gustav Hübel - kameník, č. 31, 24 let, desátník, pěší pluk 94, padl 5. 3. 1915 ve Volanichově v Karpatech
Josef Hübel - mačkář skla, č. 28, 25 let, svobodník, dělostř. pluk 202, + doma 8. 10. 1918
Adolf Hübner - tovární dělník, č. 7, 40 let, pluk 10, + 20. 4. 1915 v Rusku
Eduard Hübner - kameník, č. 12, 37 let, desátník pěší pluk 94, nezvěstný v říjnu 1918 v Itálii
Ewald Porsche - zemědělec, č. 249, 19 let, pionýr, + 29. 6. 1919 ve vojenském

-13-

Lazaretu v Liberci

Josef Ressel - kameník, č. 9, 22 let, pracovní odd., + 25. 4. 1916 v Nebresině
Josef Roskowitz - kočí, č. 15, 41 let, pluk 10, + 27. 1. 1918 v údolí Brenty

Na následky války (příčina - otrava plynem) zemřel také Josef Vogt zde 1923. U účastníků války nelze již četnost a stupeň zranění ověřit, totéž platí o druhu o

počtu obdržených medailí za chrabrost.

K porovnání: Německo mělo na 1 000 obyvatel 27 padlých, Tyrolsko 39 a my 33 (s Milířemi 36!)

Škola v Jeřmanicích

První učitel ve škole v Jeřmanicích byl ILLICHMANN, který zemřel ve vysokém věku

r. 1767; podle odhadu začal učit asi v roce 1730 (v domečku mezi čísly 6 a 13; podle nového číslování z roku 1805); kolem roku 1770 se učilo v domě číslo 6 starého číslování, 9 podle nového číslování, 1791 byla již postavena škola (dnes tzv. "stará" škola u kostela); původně to byla jednotřídka, kolem roku byla zřízena druhá třída, třetí třída byla zřízena 1874,

1875 se postavila dnešní budova školy, 1875/76 existoval dokonce i druh IV. třídy (ukončovací třída). Pokračovací školu zřídil vrchní učitel Katzer (1903/04, 1904/05, 1905/06).

Začala velká světová válka. Děti si hrály na vojáky, zpívaly píseň o princí Evženovi, dva učitelé museli narukovat, vrchní učitel dostal jen výpomoc; školní

rok 1914/15 se zahájil jenom se dvěma třídami a škola v Jeřmanicích zůstala přes

celou válku dvoutřídkou (s výjimkou od září do října 1916, kdy byly k dispozici 3 učitelské síly), teprve od 14. ledna 1919 jsme měli zase 3 třídy.

Ale v nově založeném čl. státě - srovnej protest z 26. června 1920 - došlo k omezování školství; v létě 1920 byla výnosem školské zemské rady z 6. srpna 1920, číslo jedn.: IV 7971 a 1920, zrušena třetí třída - tím jsme se dostali do stavu před rokem 1874, protože méněčlenná škola znamená méně možnosti vzdělání.

Dne 8. září 1920 se konala žakovská stávka proti rozpuštění německých škol, ukázala politickou bezmocnost Němců: v Javorníku se škola státem rozpustila a musela být dále provozována německým školským spolkem. V Šimonovicích sice škola

zůstala, ale přidala se k ní česká. V Dlouhých Mostech se ze šestitřídky stala dvoutřídka, přiřazena byla škola česká. Hodkovice také ztratily německý vychovávací systém, Bösching (český název neznám - pozn. překladatele) přišel o školu.

Dne 10. června 1922 byla v Liberci masová demonstrace všech německých politických stran proti pokračujícímu omezování německého školství: přesto bylo výnosem zemské školní rady ze dne 22. listopadu 1924, číslo jedn.: 7272 i naše druhá třída v Jeřmanicích rozpuštěna, protože zde bylo jen 38 započítatelných dětí (před více než 100 lety byla druhá třída zřízena).

Dne 21. dubna 1925 protestovala naše obec proti hrozícímu rozpuštění učitelského ústavu v Liberci; neuskutečnilo se z důvodů jiných.

-14-

Školu navštěvovalo v roce 1875 (s Milířemi) 214 dětí

1885 (bez Milířů) 205 dětí

1895 " " 152 "

1905 " " 135 "

1915 " " 97 "

1925 " " 30 "

1926 " " 50 "

1927 " " 56 "

1928 " " 71 "

Od 29. října 1928 bylo otevření druhé třídy znovu povoleno (tím jsme se dostali teprve tam, kde jsme již před 100 lety byli!)

Školu v Milířích, kterou navštěvovalo od jejího založení (1883), průměrně 40 dětí, měla:

1904 - 52 dětí, 1905 - 54, 1906 - 57, 1907 - 61, 1908 - 63, 1909 - 67, 1910 - 57

dětí, 1911 - 61.

Na počátku války byl na vojnu povolán vedoucí školy, škola byla vedena dále pomocnou silou. Počet žáků činil asi 50 na podzim 1914 a klesal potom ve válečných letech poněkud níže. Ve školním roce 1918/19 měly v Milířích jen 21 školních týdnů, protože nebylo uhlí, 1919/20 měly Milíře od 23. listopadu do 7. ledna prázdniny pro nedostatek uhlí! A přitom leží uprostřed lesa!!

kronika.txt

Nedostatek paliv byl v této době beze sporu veliký (Obecní protokol 11. listopadu 1920 mluví o tom, že školní provoz byl pro nedostatek paliva zastaven a přináší návrh, obstarat uhlí i za nejvyšší cenu na černém trhu), ale stejně velká byla potřeba klidu pro starého vedoucího školy Stibera; tím se vyrovnal starému vrchnímu učiteli Streitovi v Jeřmanicích, který se nad míru zasadil o prázdniny pro nedostatek uhlí.

Počet dětí počátkem školního roku 1919/20 činil 51; obecní protokol 10. října 1919 (zcela právem pro jednotřídní školu, protože v Dánsku podle zákona nesmí být více dětí než 30 - resp. 35 - dětí v jedné třídě).

Kostel

Farářem naší farnosti byl během válečných let (1. srpna 1913 až 30. června 1920)

páter Peter Bittner, duševně sprízněný s blahoslaveným Hockewanzlem. Po něm sem přišel jako farář Rudolf Schwalke (narozený jako syn učitele u Ústí), který vyvinul ihned velkou čipernost: opravoval hřbitov, hrob faráře, zabezpečil nový plot a postavil zahradní domeček, obstaral lustr, získal mešní oblečení, spravil

cestu ke kostelu, vytvořil vodovod na hřbitov, staral se o zkrášlení hřbitova, vysadil zeleň před kostelem a další a další. I pro kapli v Milířích udělal hodně. 1923 nechal důkladně opravit kostelní varhany, sokl kostela a předsíň byla vymalována. 1924 se opravily i hodiny na věži a pověsil se malý zvonek jakožto umíráček. 1925 položil do kostela osvětlení, nejvíce udělal sám vlastníma rukama; dále vyhloubil meliorační rýhy kolem kostela. Žádný rok neuplynul, aniž nastalo zlepšení resp. opatřily se nové věci.

I když členové obce svého duchovního pastýře peněžně podporovali, nejvíce vytvořil tento mladý, urostlý farář bez peněz vlastníma rukama; on byl viděn,
-15-

jak sekal, hloubil, tepal, čistil, krátce pracoval rukama v nejrůznějších činnostech. V době, kdy právě nebyl hrobník, byl viděn, jak vlastníma rukama zemřelému vykopat křesťanský hrob. Přitom byl výborný kazatel, takového náš kostel snad ještě neměl a tak lehce ani v budoucnosti mít nebude. Svůj malý plat, který na naší malé faře měl, si musel čas od času vylepšit tepáním mědi a mosaze. Vlídny, nikoliv úzkoprsý, německý - tak se těšil všeobecné oblibě; kostel se jeho zásluhou stal klenotničkou, římsko-katolický život v obci se jeho zásluhou významně rozšířil.

Tímto všeobecným přehledem o válečných letech (1914-1918, resp. 1920) a o době po válce, následuje nyní zaznamenání obecních událostí od roku do roku. Zde se dá příhodně tvrdit, že v této době - t. j. léta 1925/26 jsou škody války do určité míry snesitelně vyléčeny, takže se poměry jakž takž upevnily.

1925

Požáry: 6. května úder blesku do stodoly číslo 22, od doby r. 1919, kdy vyhořelo

číslo 13, je to první požár. Na podzim hořela kůlna tzv. Baier-bergské hospůdky (zaviněno dětmi).

Novostavby: Dům Kamenského číslo 276 a Hannibala Lindnera číslo 275.

Vloupání: 4. listopadu do fary, škoda 2 000 Kč. Tady je třeba ještě uvést pokus o loupežnou vraždu tří kluků u Antonína Ludwiga číslo 54: tito tři kluci se vloudili, přenocovali - i dokonce dvakrát - a ráno si chtěli násilím opatřit peníze. Jen okolnost, že kluci i druhý den velmi dlouho spali a také, že

při škrcení staré ženy zůstal pachateli v ruce umělý chrup, a tím žena stačila utéci a volat o pomoc, zachránila těm 2 lidem život. Jeden, který hlídal, dostal

od pantů na ulici pořádnou dávku bití a ti další vběhli do cesty četníkům, kteří se tam na cestě náhodou objevili.

Milíře

Milíře kupují (27. srpna 1925) pro obec místo za 5 500 Kč, které slouží také jako louka na hraní - je to další krok k osamostatnění: Milíře obdržely 1883 svou školu, založili si r. 1901 svůj vlastní hřbitov, během války děti z Milířů

nechodil již do Jeřmanic do kostela k bohoslužbám, ke zpovědi a ke svatému přijímání, nýbrž bohoslužby měly v kapli a tam obdržely i svátost. Domovské oslavy (1924 - ke 400letému výročí existence obce) proběhly velmi dobře

a měly čistý zisk ve výši 10 000 Kč.

Od 3. dubna 1921 měly Milíře vlastní obecní radu (která byla ale později zase rozpuštěna). V roce 1925 přichází z Rádla návrh postoupit vlastnické právo školy školskému spolku v Kohlstattu (v Milířích), což však bylo zamítnuto (další kroky k osamostatnění porovnej v roce 1932).

Rok je ukončen 16 narozenými, 11 svatbami, 13 zemřelými.

1926

Kancelář obce byla v roce 1924 přeložena do školy (do té doby úřadovali starostové ve svých bytech, resp. v posledních letech v hospodě). Starosta

-16-

obdrží dne 12. března 1926 ke svým dosavadním služebním odměnám ročně 500 Kč dalších 1000 Kč. Dobré zlaté časy, kdy byl úřad starosty čestným úřadem, jsou pomalu pryč.

Dne 12. března 1926 protest proti snížení německých úředníků, proti jazykovému výnosu a kvůli sovětskému Rusku. Přes mnohé protesty je v tomto roce mnoho německých úředníků propuštěno, resp. jsou přemístěny do penze (porovnej k tomu článek v Reichenberger Zeitung).

Dne 20. května 1926 následuje jednomyslné odsouhlasení úředního jazyka v obci: němčina.

Dne 2. října je rozhodnuto o koupi 200 sáhů po 13 Kč na rozšíření hřbitova, naskytla se zde příležitost, která se tak rychle neopakuje (majitel Mužák je starý a bezdětný) a i kdyby velikost starého hřbitova postačila (viz str. 1 a str. 16), přece jen bylo toto svaté pole oseto velmi úzce hroby, teď mohou - kdyby se k tomu našel vhodný muž - uprostřed květinových krás.

Z příkazu správní komise země se vyslovuje zákaz žebrání, což je pro nás takřka bezpředmětné; protože my už dlouhá léta nemáme domácí žebráky (s příležitostní výjimkou), přicházejí a přicházelí z obcí za Hodkovicemi; od r. 1933 naproti tomu jsou slyšet zase domácí resp. takové z okolí Liberce.

Že se mohou již zase dát dárky, i když malé (50 Kč a ještě méně) přece jen ukazuje, že obecní hospodaření s finančními prostředky je znovu v rovnováze. Roční účet pak také vykazuje více příjmů ve výši 17 589 Kč, stav majetku 116 961 Kč.

Žádný požár.

Konzumní společnost (ve staré škole) se oživuje.

Novostavby: Tělocvičná jednota "wandervogel" (stěhovavý pták - pozn. překladatele) z Jablonce číslo 278, přestavba skladu na nádraží 279, František Burde (272 u hasičárny).

Rok je ukončen 8 novorozenci, 9 svatbami a 12 úmrtími.

1927

3. července: 40leté výročí školy v Milířích (školní oslava).

Požáry: 27. května wondrak číslo 204 a červen Mráz na Baierbergu.

Novostavby: Hudetz na Baierbergu (srovnej 1929).

16. října volby do obecní rady:
zemědělci 235, strana řemeslníků a živnostníků 31,
komunisti 230, křesťanští sociálové 80,

-17-

Po protestu Čechů se nařizuje nová volba:
zemědělci 260, živnostníci 38,
komunisti 230, křesť. sociálové 92,
nár. socialisté 59, Češi 22.

Krádeže: u Ernsta Ludwiga číslo 96, dvakrát, dohromady 1 500 Kč. Cikáni kradli u
Kirchhofa a Procházky; rozzlobená - chycená - cikánka, rozzlobená chytla své
dítě u nohou s krvácející hlavičkou a mlátila muže, takže ji zděšeně pustili a
tím jim utekla.

Porovnání obecních účtů:

1912 1912

příjmy 3 398 Kč
výdaje 3 358 Kč 12 % obecních dávek

škola a
příjmy 1 534 Kč
výdaje 1 349 Kč 20 % školních dávek

fond chudých
příjmy 1 044 Kč 1921
výdaje 743 Kč 375 % obecních dávek

dávky z pití
příjmy 2 099 Kč 220 % školních dávek
výdaje 2 050 Kč

15 % farní poplatky
57 % domovní daň

1927
příjmy 59 990 Kč
výdaje 57 630 Kč
hotovost 2 359 Kč
správní dávky 3 720 Kč

čisté jmění 113 242 Kč

fond chudých
příjmy 10 119 Kč
výdaje 10 119 Kč
inventář 7 724 Kč
čisté jmění 7 308 Kč

Rok je ukončen :
10 porodů, 10 uzavřených manželství, zemřelo 12.

-18-

1928

Je to rok vysoké sklářské konjunktury jako r. 1929. Dne 7. března je jako
ředitel školy povolán Anton Suratny z Holletitzu (na Šumavě), takže nastává zase

určitá stálost, neboť předchozí učitelé bydleli většinou mimo školu. Dne 26.
září se tzv. Fiebichovy domy (č. 134 Zimmer, č. 161 Möller, č. 230 Stracke a č.

kronika.txt

234 Poindl), které patřily dříve z hlediska školní docházky do Dlouhých Mostů zařazují do Jermanic, protože cesta je asi 1 000 m bližší. Dne 1. října se na základě rozhodnutí zemské školské komise z 22. října 1928, čís. jedn. 108 307, zřizuje znovu 2. třída.

Dne 23. března je volba starosty: Franz Lindner z čísla 216 ze Svazu zemědělců je s 8 hlasy z 15 hlasy znovu zvolen. Josef Stracke je jeho zástupcem (vzniká zákonný nárok komunistů). Radní obce jsou: Raimund Schlanz (Svaz zemědělců), Ferdinand Jahn (křesť. demokraté) a Anton Ehrlich (komunista).

Dne 29. března volba Dr. Dittricha kronikářem obce (srovnej str. 3). Dne 1. dubna se zavádí večerní vlak (7 hod) z Liberce (staré přání, aby byl vlak ještě v 11 hodin večer po divadle, zůstalo nesplněno).

V srpnu ukradnou 3 kluci v restauraci (mýto) u nádraží asi 1 500 Kč; po jejich zjištění se peníze vracejí. 31. října leží na železniční trati u Pilínkova kameny, pak je slyšet, že u Hodkovic jsou koleje namazány mýdlem, dne 4. listopadu je u kanálu před naším nádražím umístěna sekyra tak, aby vlak vykolejil. Mluví se o pomstě propuštěných německých železničářů, prokázáno však nebylo nic.

Ke konci listopadu je ještě mnoho jedlých hřibů.

Volby dne 2. prosince poskytují následující obraz:

do okresního zastupitelství:

Svaz zemědělců / Křesťansko-sociální / Komunisté / Národně-sociální / Češi /

171 90 190 74 19

Sociálně-demokratická / Nár. strana / Strana živnost.

14 6 42

do zemského zastupitelství:

Svaz zemědělců / Křesťansko-sociální / Komunisté / Národně-sociální / Češi /

158 86 183 77 31

Sociálně-demokratická / Nár. strana / Strana živnost.

16 9 52

-19-

Požáry: Rudolf Böhm, Milíře číslo 10

Novostavby: Böhnsch číslo 281 a v Milířích se bourá stará hospoda a vybuduje se nová.

Rok je ukončen: 14 porodů, 11 svateb, 13 zemřelých.

1929

Rok sklářské vysoké konjunktury.

Počasi je zvláštní: 12. února je nejsilnější mráz za 150 let, totiž 33 stupňů pod nulou; 24. července jde vlna veder s 30 stupni ve stínu; v září vládne sucho.

V Milířích (v části Rádla číslo 227) se našly na jaře zvířata - 6 krav, 1 tele, 1 kůň - které ve stáji zemřely hladem a žízni. Zvířata doslova zpustla ve vlastním hnoji. Majitelka, která tam dennodenně vešla i odešla, ale zpustlá a kousavá panna, se na to pověsila.

V srpnu vyjdou najevo zpronevěry poštovních peněz novými poštmistry ze Stráže, Janova dolu, Vratislavic, Růžodolu I, Kokonína, Vrkoslavíc a Osečné.

Volby z 27. října dopadly takto:
do parlamentu

Komunisté - spol. list. - soc. dem. - nár. str. České - křesť. - nár. soc.
zeměd., živ- strany
nostníků

207 178 27 14 18 112 103

do senátu

180 161 23 7 19 99 86

Požáry: 23. října, Hudec, na Baierbergu číslo 280

Novostavby: Nr. 282 (srubová stavba Stracke Rud.) číslo 82 - Konsum, weiß
Friedrich

Přestavby domů: číslo 234 (Poindl), číslo 120 (Simm), číslo 111 Hübner = všechny

ve Fibichově čtvrti

Pohyb obyvatelstva na konci roku: narozené 17, svatby 10, zemřelo 5 osob.

Z úředního nařízení dne 21. června 1930

prohlíženo

Jindřich Pfeifer

Ředitel

Výsledky sčítání lidu:

-20-

Ve 252 domech 1 112 obyvatel, tedy oproti roku 1921 (viz str. 1 ve 240 domech
988 obyvatel) poprvé za jedno století přírůstek!

Počítání dne 25. května dává:

Zemědělské podniky

do 50 arů 13 provozů

od 50 arů do 1 ha 22 "

od 1 ha do 2 ha 28 "

od 2 ha do 5 ha 48 "

od 5 ha do 10 ha 18 "

od 10 ha do 20 ha 6 "

celkem 135 podniků

Celková výměra obce 454 ha

Obdělávání: trvalé louky 15 188 arů

zahrady 496 "

pastviště 2 643 "

les 4 432 "

obestav. plocha 635 "

plochy bez užitku 3 218 "

ornice 20 398 "

47 398 arů

nutno z toho odpočítat ony plochy, které leží na území jiných obcí, ale jsou
obhospodařovány občany Jermanic:

Javorník 534 arů

Dlouhý Most 1 198 "

Záskalí 341 "

Rádlo 486 "

Pelkovice 105 "

Vratislavice 943 "

Proseč za Ještědem 1 480 "

dohromady 5 087 arů

zůstávají 42 311 arů

k tomu přijdou pozemky v Jeřmanicích, jejichž majitele byli v jiných obcích:

Javorník 1 147 arů
 Dlouhý Most 1 098 "
 Záskalí 536 "
 Rádlo 265 "
 Čtveřín 36 "
 Hraničná 5 "
 dohromady 3 089 arů
 dává 45 400 arů = 454 ha

-21-

27. května se napočítaly 103 živnostenské podniky:

hospody 15 kapelník 1 obchodník se zeleninou 1
 výroba skla 13 obuvník * 1 obchodník se sukny 1
 trafiky 4 krejčí 1 obchod s cukrovinkami 1
 pekaři 3 kameník 1 obchod s malým dobytkem 2
 truhláři 3 kovodělník 1 obchod s jatečním
 dobytkem 1
 řezníci 2 těstoviny 1 agenti 1
 bednáři 2 Raiffeisenka 1 ? 1
 holiči 1 smíšené zboží 7 k tomu při milířské pouti
 přechodně cirkusáci 4
 kovář 1 obchodník
 lakýrníci 1 s máslem 10
 tesaři 1 s mlékem 15

dohromady 103
 domácí dělníci 48

* - zničeno Baťou

Žádost p. H. Mráze (z Baierbergu číslo 182) na hospodskou koncesi byla zamítnuta, protože Jeřmanice se svými 1 000 obyvateli těch hospod už 15 má.

Domácí pekařina se úplně zastavila; pece, které vyčnívaly daleko do kuchyně, jsou již vybourány, poslední v čísle 212 teprve přednedávnem; na chodbách (předsíních) je však ještě znát, jak byly komíny podle toho postaveny. Domácí porážky taktéž úplně přestaly, ale při nízkých cenách za jateční dobytek od roku 1933 znovu ožije. Kovárnu zničil automobilizmus.

Z obilnin se pěstuje:

zimní žito 3 597 arů zimní pšenice 10 arů
 letní žito 1 281 " letní pšenice 15 "
 oves 4 983 " letní ječmen 136 "

Okopaniny:

ranní brambory 19 arů
 pozdní brambory 2 258 "
 krmná řepa 378 "

Zelenina: 23 arů

-22-

Pícní rostliny:

jetel 305 arů
směska 7 044 "
směska 188 "
střídavé louky 480 "

Stav dobytka:

1930 1900 1921

koně 36 25 34
krávy (telata) 260 + 18 262 + 18
mladý dobytek (1 r.) 45 29
býci 4 ?
tažní voli 22 14
kozy 143 97 203
prasata 33 33 39

slepice 839 723
husy 3 5
včelstva ? 25 ?

V 64 podnicích se vykonává zemědělství jako jediné povolání
v 14 " " " " " hlavní povolání
v 57 " " " " " vedlejší povolání

Stav ovocných stromů dne 20. září 1930 v Jeřmanicích včetně Milířů:

v roce 1929 nově dnešní
zničené mrazem vysazené stav

jablka 276 30 1 206
hrušky 58 7 434
třešně 87 6 167
višně 22 5 132
švestky 155 - 10
ořechy 31 - 10
kusů celkem 629 57 2 262

rybíz 2 2 140
angrešt 5 5 120

Poznámka: stáje jsou světlejší a zdravější než dříve, ale soustavný výběh, stinný a chráněný před větrem - sedláci sotva mají, ačkoliv pro dojný dobytek by měl nejvyšší význam. Je to o to horší, že pastva na podzim silně klesá.

-23-

Není poznámka o počtu jam na hnojůvku. Místa pro hnůj byla již dříve plánována, ale jámy na hnojůvku na zachycení močůvky (která vytéká bez užitku), ačkoliv hodnota močůvky je poznána, nejsou tak stará, první byla postavena v roce 1891 v době číslo 77 (na Baierbergu), nyní má jámu každá zemědělská usedlost.

Ovocné zahrady: i když dříve u každého domu stálo několik ovocných stromů, o systematickém pěstování ovoce můžeme mluvit až od roku 1883, kdy dům číslo 77 na Baierbergu založil první ovocnou zahradu, dnes má 160 stromů; z dalších 20 domů této části obce má deset domů typickou ovocnou zahradu.

Autobus

28. června okresní tělocvičná slavnost (Vratislavický okres tělocvičný) v Jeřmanicích. V létě tohoto roku začíná autobusové spojení z Dlouhých Mostů do Liberce, takže i Jeřmanice mají nyní volbu, zda-li do a z Liberce autobusem nebo vlakem. (tam půl 7, půl 8, půl 9; půl 1, půl 2; půl 6, půl 7, půl 8, půl 9); možnost navštívit divadlo byla také dána v sobotu, v neděli a v pondělí, pak již jen ve dvou dnech, nakonec jen jednou, což je přece jen příjemné (srovnej stranu 31). Milířští mají autobus do Jablonce z Rádlu k dispozici. Linka se však zrušila. Autobusová trasa čtvrt Fiebich - Milíře - Jablonec se přes projekt nedostala.

Elektrické osvětlení 1923

Přistoupení k velké ústřední elektrárně bylo učiněno již usnesením obce z 10. listopadu 1903, další usnesení je k dispozici z 19. června 1913. Na tomto základě bylo již před válkou alespoň z části vybudováno vedení, ale teprve po válce dodalo toto vedení světlo (a sílu), dne 15. července 1923 poprvé svítilo elektrické světlo ve vesnici - je to další přiblížení se naší vesnice k velkoměstu Liberec, bez formalit a také bez nákladů je takřka připojení do velkého Liberce uskutečněno, zůstala už jen pohodlnost prostřednictvím vodovodu.

1. Zeppelin

V pondělí dne 25. srpna, kolem 11 hodiny dopoledne viděla naše oblast prvně vzducholod - Zeppelin; při překrásném počasí přiletěl stříbrný obr přes Císařský kámen a ztratil se přes Hodkovice.

Železniční nehoda

V úterý dne 26. srpna došlo v Dlouhých Mostech na křižovatce Říšská silnice - železnice k těžké nehodě; rychlík v 10 hodin dopoledne vjel při otevřených závorách do nákladního auta fy. Klinger, při které byli řidiči usmrceni (2). Službu vykonal sám přednosta stanice. Možná, že rychlík přijel několik minut dříve, možná, že přednosta trpěl přílišnou únavou (sloužil za jeho úředníky, kteří byli na dovolené již třetí den) takže zapomněl dát signál - ale i bez signálu byl závorář povinen závory uzavřít a při otevřených závorách nemá vedoucí vlaku (strojvedoucí) jet dál. Nehoda ležela zejména na přednostovi stanice Pelitschkovi. Byl to velmi svědomitý úředník, pocházel ze Štýrska, obdržel více pochval a vyznamenání (mimo

jiné zabezpečil z hlediska železničně-technického nástupu vojsk

-24-

k průlomů u Gorlice); byl zproštěn služby a penzionován. Ale jednání u soudu jej tak vysilovalo, že nakonec před posledním soudním stáním před nejvyšším soudním dvorem spáchal sebevraždu (v červenci 1933).

Loupežná vražda

Dne 13. září (ve čtvrtek v 1/2 sedmé večer) se stala vražda. Obětí loupežné vraždy se stal Franz Glaser (podomní obchodník se střížním zbožím z čísla 107, 60 let starý, statný vdovec, otec dvou synů a jedné dcery, všichni ženatí a vdaná, jeden syn pracoval jako exportér v Jablonci nad Nisou, známá osobnost). Pachatelé byli 2 kluci, údajně zaměstnaní s výkupem zlata. Od oběda byl Glaser s

těmi kluky v hospodě, zřejmě od něho koupili zlaté hodinky za drahé peníze, aby jej potom na společné cestě z Rychnova přes svatý kříž k mlýnu v Rádlu - vedle v

hospodě měli kluci ubytování, mohli ze zadu zastřelit a oloupit. Náhoda chtěla, že je viděl ptáčník a i dokonce hajný po nich střílel. Stopa se však ztratila, ale vzhledem k tomu, že si vzali v Dlouhých Mostech auto a v Hanychově přenocovali a stačili ještě překročit hranice, takže na polských hranicích je němečtí kriminální úředníci chytli (bližší údaje jsou v

Reichenberger Zeitung z 25. října, příloha k číslu 253).

Měštanka

Letos navštěvuje měštanku v Hodkovicích jen 86 žáků/žákyň. Minimální počet pro provoz měštanky je však 90 žáků, je-li jich méně než 90, má předseda zemské školské rady volné uvážení. Jak to, se člověk ptá, když měštanka v Hodkovicích, která byla kdysi školou pro celý okrsek a daleké okolí, počtem dětí tak slabá, že nejenže se musí sloučit pro hochy a dívky a navíc ještě nedosáhne ani minimální počet žáků?

Přišlo to takto: Dlouhý Most posílá své žáky teď většinou do vesce, Rychnov provozuje svou měštanku a vtahuje žáky z Rádla a z Milířů na sebe, takže pro Hodkovice (např. 1922/23 z Milířů - Rádla šlo 7 do Rychnova a jen jeden žák šel do Hodkovic) už skoro vůbec nic nezůstává. Jeřmanice nakonec posílají své žáky příležitostně do Liberce pro výhodné a teď i levné železniční spojení, ale přeci

jen většina zůstává věrna Hodkovicím. Samotné Hodkovice a Pelkovice a Záskalí plní v této době, chudé na děti, školu jen střídě, když nakonec i založením české měštanky nastává ještě další snížení.

V prosinci byl v Jeřmanicích na návštěvě dvorní rada dr. Halbich z Vídně, dosáhl právě hranici na penzionování a byl také penzionován; přišel ze sanatoria u Drážďan.

Zase to byl dobrý sklářský rok - v létě jde sice jablonecké zboží poněkud hůře - mačkář si svých 1 000 Kč za týden vydělal! Ale vrchol konjunktury je již překročen. Ihned po válce pro americkou poptávku se stal leckterý těžkým bohatcem.

Od roku 1926 začíná rozkvět, tento trvá do roku 1929 a pak nastane rychlý propad. Mnoho, velmi mnoho, se vydělalo, ale také se mnoho a velmi mnoho prohýřilo (vypravuje se o rychnovských mačkářích, že jeli dopoledne autem do

-25-

Liberce na "gáblík", v Rádlu si zapalovali cigaretu stokorunou, o automobilovém luxusu a mnoho dalších věcí).

Sebevražda osamělého pekařského tovaryše Rudolfa Dittricha dá leccos z budoucnosti tušit. Dostal jako přebytečný výpověď a pověsil se ze strachu před nezaměstnaností.

Požáry

Dne 19. prosince ráno vyhořela stodola Leinwebera číslo 196. V roce 1929 měl největší zemědělskou usedlost obce s výměrou 29 jochů, kterou koupil od majitele

Josefa Lindnera, jehož jediný syn ve válce padl, za 180 000 Kč. Zase se znovu postavila. Taktéž vyhořel objekt v Milířích číslo 258 (díl Rádlo) a také se znovu vystavěl.

Vyhořel dům číslo 26 dne 5. července, stodola k číslu 63 dne 26. ledna a 6. prosince číslo 67 + 173.

Novostavby: číslo 283 (pekařství Brosche) a číslo 155 (pekařství Wagner, díl Dlouhý Most).

Rok je ukončen 30 novorozeňaty, 7 svatbami a 7 úmrtími.

--

Pomalou je cítit krize, ale málo je ještě cítit. Projekty, zakládání, pořizování, stavby a podobné akce předstírají ještě prosperitu, ve skutečnosti už ubývá.

1931

Vodovod

Od roku 1929 se znovu plánuje (srovnej str. 2 a str. 7) - vodovod, jen s tím

rozdílem, že tentokrát ten ruml trvá déle (srovnej k tomu obecní protokoly z 29. prosince 1930, 29. ledna 1931, obzvláště z 11. února 1931 a 23. července 1931). Jde o to, že obec Dlouhý Most chtěla totiž stavět vodovod, takže Jeřmanice byly donuceny, aby si alespoň zajistily spolu-vlastnictví na pramenech

obecního pozemku na hoře Javorník, podat žádost o projekt na úřadě (fa. Bill, Liberec).

Dne 25. ledna 1931 byla svolána na projednání tohoto plánu na vystavění vodovodu veřejná schůze; pro i proti na sebe narazilo.

Byla-li na úřadě v obci z počátku ještě ochota, pak časem (Raim, Schlanz a Ferdinand John byli protivníci tohoto plánu) nálada ustupovala; k dvoutřetinové většině chyběl jeden hlas. Dne 12. a 13. května 1931 bylo úřední ohledání. Voda pro Jeřmanice by nestačila, samozřejmě, však projekt nebyl pro Jeřmanice, nýbrž jako nouzový přívěšek sloužil Dlouhým Mostům - naše nejlepší prameny "Kanálový pramen" u Palitschky, na Baierově hoře takzvaný obecní pramen, pramen ve vesnici

naproti konzumu u staré márnice a hlavně pramen Machlisův nahoře na kopci, ty vůbec nebyly obroubeny, takže potrat od samého začátku. Navíc by se bývaly musely při dalekosáhlém druhu stavby položit dvě hlavní vedení, což by bylo nesmírně drahé a navíc by

-26-

bývaly stále ještě domy, které se nedaly zásobit. K tomu ještě bylo v obci tenkrát už 13 domácích vodovodů a dvě další byly ve výstavbě - žádný zázrak, že tento projekt nebyl uskutečněn.

1. máj: slavnost k 30. výročí založení Raiffeisenovy spořitelny. Přenechám peru zasvěceného, aby blahodárny vliv na Jeřmanice a okolí této instituce popsal. Tato pokladna převzala řešení válečné půjčky (srovnej stranu 9 a násl.) a jistě by se uplatnila i při vybudování vodovodu. Jestli by se jí ta akce také podařila? Sotva. V každém případě byli po dvou letech rádi, že se vodovod nestavěl: 1 a půl milionu dluhů by byla pro chudou obec o 1 000 obyvatelích se 150 nezaměstnanými příliš velké břímě.

Na druhé straně se musí ovšem konstatovat, že s touto obrovskou sumou státní podpory pro nezaměstnané - srovnej ještě později o tom - by se bývalo hodně udělalo, pokud by se tato státní péče nepromarnila, místo aby se účelně ruku v ruce s potřebami pro obec vynaložila tak, aby se prováděly nutnosti, důležité i pro budoucnost; jenže pro něco takového zřejmě čas ještě neuzrál.

27/28. června slaví hasiči svoje 60. výročí založení, hasičům je p. Franzem Strackem předávána spolková kronika z let 1871 - 1931, (Franz Stracke je z Heřmanic, t. č. je hostinským ve Vesci).

18. březen: + dr. Weisbach, lékař v Dlouhých Mostech od roku 1911.

30. duben: na počest 90. narozenin se pořádá pochodňový průvod pro p. Antonína Schlenze.

Srpen: pohřeb p. Franze Simma z Fiebichovy čtvrtě číslo 120 má s přihlédnutím k velikosti naší obce obrovské rozměry; ukazuje to na vše-obecnou oblíbenost tohoto přívětivého hudbymilujícího muže.

Pochodňový průvod

Ještě za svého života se mohl přesvědčit o své oblíbenosti p. farář Schwalke při rozloučení s Jeřmanicemi; obdržel faru v Rychnově.

Rádio se stává všeobecným.

Když pan Raim. (zřejmě Raimund!) Schlenz položil dne 3. dubna kvůli vodovodu obecní úřad, tak zrovna tak učinil dne 17. června starosta pan Franz Lindner kvůli nemilému právu na cestu k domu číslo 266. Dne 23. července byl za starostu zvolen p. Josef Hartig (Strana zemědělců).

V létě 1931 za přičinění p. Redlhammera (Jablonec nad Nisou) byla v Pulečné sedláky našeho okolí založena mlékárna. Toto založení je kapitálem samo o sobě.

Počasí je mokré; úroda i otava snijí.

Na podzim 1931 je tzv. Kaiserstraße (císařská silnice) moderně dobudována. V létech minulých byla tato silnice v zimě pro sněhové závěje často nesjízdná, od nynějška se stará automobilizmus o to, aby byla ve stavu sjízdnosti po dobu celého roku.

-27-

Škola

Výnosem zemské školní rady ze dne 22. listopadu, zn. 132815, se stává druhá provizorní třída (srovnej str. 19) 2. třídou definitivní, naše škola je tedy podle práva znovu dvoutřídkou, počet žáků totiž odpovídal po dobu tří let zákonným podmínkám:

Začátek školního roku 1928/29 - - - 71 žáků/žákyn

(srovnej str. 14) 1929/30 - - - 76 "

1930/31 - - - 85 (Ia 48, Ib 37)

1931/32 - - - 76 (I. kl. 38, 2. kl. 40)

1932/33 - - - 76 žáků/žákyn

V listopadu kolem dušiček vzniká neklid v naší obci, pro žhářství v Pilínkově (bližší v novinách).

Ohlédnutí prosincové: kde jsou časy z roku 1920, kdy člověk mohl prodat řezníkovi krávu za 8 000 Kč (i když handlíři člověk musel zaplatit za starou krávu k chovu 11 000 Kč) v zimě 1931/32 mohl mít řezník krávu už za 700 Kč.

Přestavba domu dr. Dittricha na Baierově hoře číslo 77. Požár domu číslo 29 (8. srpna).

Narozeno 12

Svatby 7

Zemřelo 12

1932

Únor: králi bot Baťovi je na daních slevováno 30 milionů (po dobu několika let to mělo být i 90, jak na veřejných schůzích bylo bez protimluvy uvedeno), také uhelný baron Petschek měl 3 miliony daní, které nezaplatil, protože peníze potřeboval na vylepšení svých podniků, jinak by musel propustit 40 000 dělníků, kteří by tak rozšířili armádu nezaměstnaných, potřebné podpory.

Ginzkey

Podle tohoto vzoru jednali také Ginzkey - Vratislavice (jež měl již zavřeno) a Liebieg - Liberec (který hrozil odstěhováním do Anglie). Takto nám zůstaly tyto dva velkopodniky zachovány. A Ginzkey nechal žít: např. manželé z Buchlochu (z bukové díry) měli dohromady až 4 800 Kč měsíčního výdělku u něho.

Květen: traťmistr, Němec, šel do penze, na jeho místo přišel Čech; náčelník stanice, Němec, musel do penze, na jeho místo přišel Čech; poštmistr, Němec, nechal se přeložit do Liberce, na jeho místo přišel Čech; pak jiný, protože nevydrželi, nakonec dostal toto místo zdejší. Naše jeřmanická listonoška, Němka,

byla ponechána, protože její zemřelý manžel byl čl. legionářem, teď je ale také nahrazena Čechem; 2 listonoši z Dlouhých Mostů taktéž. Německý vrchní strážmistr

je přeložen: jeho následovník je Čech. A tak se v Liberci nádraží stalo českým, 2/3 okresního úřadu jsou

-28-

české, policie, berní úřad atd., všechno souvisí se státem. Národnostní poměry se velmi změnily.

kronika.txt

Kostel

19. dubna: biřmování, provedeno jeho excelencí p. biskupem dr. Weberem. Na jeho přivítání se postavili před kostel jak hasiči tak i veteráni. Změna patronátu: kostel přechází z Rohanů - Sychrov na pozůstalost Clam-Gallasů - Frýdlant. Vyřizené místo faráře v Rychnově je obstaráno z Jeřmanic, až obdrží toto místo v

Rychnově p. farář Schwalke a pak odtamtud obstará i Jeřmanice, nakonec na naši faru přijde p. Josef Springer, katecheta z Hodkovic. Jeho instalace bude provedena na slavnosti Svaté Anny (k pouti).

U vchodu do kostela a kolem kostela až ke dveřím fary se spolky řadí, spolek rozséváčů, veteráni, hasiči, pěvecký spolek, na špici špalíru starosta obce s dvěma obecními radními.

Arciděkan Buder se sekretářem a prof. Franz přijeli z Liberce autem, aby instalaci provedli. Duchovenstvo je připraveno k nástupu na slavnostní vstup. Obyvatelstvo čeká, co se bude dít. Najednou se objeví tlustý pán, rukávy vyhrnuté, sako na holi na zádech, zpocený: "Vy jste mě nevzali sebou a pěšky to rychleji nešlo". Je to páter B.. Vidí duchovenstvo už na vše připraveno, tak ho chytí vztek: "Tak si chodte sami!" a chce zase pryč, ale nakonec se dá uklidnit,

nechá se i rychle ustrojít a jde se na to. K tabuli z obce nikdo nebyl přizván.

Volby

Letošní obecní volby měly tento výsledek:

Strana hlasy zástupci

Strana zemědělců 201 6

Národní socialisté 101 3

Křesťanští sociálové 92 3

Komunisté 188 5

Strana živnostenská 54 1

Češi 26 -

Sociální demokraté 17 -

platné 689

neplatné 6

prázdné 4

Volba obecní rady: (s deseti hlasy) Josef Hartig jako starosta, ve druhé volbě Burda jako zástupce - podle stran - dr. Dittrich (Strana zemědělců), Klimesch (Národní socialisté) a Stracke a Zimmer (komunisté).

Divadlo

Čas přináší též rozkvět divadelnictví: v Jeřmanicích hraje tělocvičný spolek "Friesen" pod vynikajícím vedením osvědčeného Konrada Kirchhofa a dělnický tělocvičný spolek, jehož duší je nezníčitelný Hosak jun., hraje též. Spolek diletantů v Dlouhých Mostech hraje i dokonce za poradenství sil libereckého městského divadla a v Hodkovicích hostuje taktéž vlastní divadelní společnost.

-29-

Milíře

Milíře mají předpoklady pro vlastní obecní řízení (srovnej str. 16). Má vlastní číslování, je ovšem roztržen, protože některá čísla jsou jeřmanická, díl Rádla patří do jiného okresu - i dokonce - jeden dům stojí na pozemku Vratislavic, ale

všechno má svůj střed ve škole. Jako celek začíná gravitace autobusem z Rádla do

Jablonce, kam také směřuje nejvíce výrobků domácího průmyslu. Místní díl Rádla by také nejraději byl zaopatřen farou z Rychnova a pak s ostatními do Jeřmanic byl začleněn (28. ledna 1932).

Zájem o společný hřbitov (vybudován 1901/02, který byl 1929 vybaven studní) hraje přitom také úlohu.

Projekt vybudovat silnici z nádraží Dlouhý Most - Jeřmanice podél tzv. Fiebichova kanálu nejkratší linií (napříč Kopsche-Buschu - napříč lesíkem Kopsche) do Rádla, nádraží v Milířích na odmítnutí, protože je obava z konkurence.

Dne 17. července se koná slavnost o založení nové milířské hasičské skupiny; již

kronika.txt

má 32 členů. Nová stříkačka s příslušenstvím v pořizovací hodnotě 30 000 Kč se koupí od Liebiegova městečka (čtvrť Liberce!) za 5 000 Kč. Požadavku, vyslovený obcí, okamžitě postavit hasičárnu, se vyhovuje. Plánován je také vodní bassin (bazén). V roce 1928 byl již nakoupen diaprojektor, čímž se osvětlový systém osamostatnil. Prvotřídka (školy) nemůže být podle zákona rozpuštěna (srovnej důležitý výnos v milířské školské kronice), nýbrž musí být nejdříve změněna na expozituru, a ta může být rozpuštěna teprve při poklesu žáků na 6. Tak daleko to

dávno ještě není, protože 1927/28 bylo 28 žáků/žákyň; 1928/29 - 22; 1929/30 - 20; 1930/31 - 22; 1931/32 - 24.

Ještě letmý pohled na shora uvedené: např. jede auto se zeleninou, řekněme z Přepeře, řídí je dcera majitele a vyklopí auto do příkopu, zjistíte, že pacholík, který je u toho, je Němec ze Šumavy. Naše krajina měla dřív spád do Vídně, teď je naopak - také v naší vesnici je několik lidí ze Šumavy, i dokonce - jak je vidět zezhora uvedeného příkladu - jsou z vnitrozemí, kde je např. v létě nedostatek dělníků při žních, protože muži jsou všichni u nás na ČSD u traťových prací.

Radioaparátů je asi kolem 20.

Novostavby: dům čís. 105 Ferdinanda Tandlera, továrního dělníka

" dům čís. 284 Antonína Bönsche, zedníka

Výstavba po požáru: dům čís. 34, Eduard Passian, dělník

" dům čís. 285 (na hoře) stavitel Burde a dále hasičárna v Milířích

Rok 1932 končí: 10 narození, 7 svateb, 9 zemřelých.

Na štědrý večer jsme zažili něco nového: osvětlení malé věže, troubení z věže a zpěv chorálů, zvonění při silvestrovské noci.

Nezaměstnanost

Obchod se sklem se dobře daří v letech 1927/1928/1929, nejlépe 1920 i 1921, od zimy 1929/30 klesá a 1932 je téměř od sebe zakládají komisi, která hájí její zájmy, v listopadu 1931 je však okresním úřadem rozpuštěna a její

-30-

záležitosti se předávají obecní radě. Na podzim 1931 je jich 13, v prosinci už kolem 80 nezaměstnaných v obci. Slycháváme o požadavcích nezaměstnaných, na jaře

1932 mluví do jednání v zasedáních obecní rady a kladou své požadavky. Protože starosta je se záležitostmi nezaměstnaných přetížen, je vytvořena ze členů rady komise, která to všechno převezme.

V létě 1932 je jako tzv. nouzová stavba provedena obnova 2 důležitých obecních cest (nádraží Baierova hora a Bruschinská cesta). I v roce 1932 máme přes 50 nezaměstnaných, z části se zaměstnávají při stavbě silnice Hodkovice - Rychnov, pro hádky za mzdy, protože nezaměstnaní vezmou osud do svých rukou, je část zase propuštěna.

Dne 17. července 1932 se společně se zemědělským spolkem ustanovují hlídači polí; jsou krádeže brambor a je z nich strach.

Kuriozitu bydlení máme v domě čís. 26 na hoře, kde ve dvou světnicích se ubytovalo 25 osob, totiž v jedné světnici 7 osob a v další světnici rodina Zückertova s 18 lidmi (manžel, jeho žena, velké a malé děti, zetě a snachy, k tomu vnuci a ještě k tomu nocležníky).

Že nedošlo ke ztrátě humoru, ukazuje následující povídka:

Byl ples sedláků, všichni sedláci byli veselí a bezstarostní. Každý vypravoval a

sám se ukázal v nejlepším světle. Mezi nimi byl jeden, sedlák L., který vyloučil, že by se u něho mohla odehrát krádež. Ihned se pár "špásovníků" odebralo a ukradli mu tlusté prase z jeho chlíva. Červenou barvou značkovali zabítí na místě krádeže. Když milý muž přišel ráno z plesu a zjistil, že mu někdo ukradl prase, oživilo i sousedství.

Měla být povolána "žandarmerie" (četnictvo), psi-stopaři měli zahájit pronásledování atd. Zlobili ho a nakonec ho odvedli do domu, ke jeho prase,

blaženě chrochtající, leželo ve chlívě - čímž se takto dokázalo, že i v jeho domě může dojít ke krádeži.

1933

Stavba lanovky na Ještěd nenachází mnoho přívrženců.

Žáci rozpuštěné měšťanky v Českém Dubu se dovážejí prostřednictvím autobusu do měšťanky v Hodkovicích.

Dne 10. července zemřel náčelník nádraží (v penzi) pan Heinrich Pelitschek, ve stejné době zemřel také Franz Kirchhof, četnický strážmistr v penzi, který dojel z vídně domů ke svému smrtelně nemocnému otci. Zemřel na mrtvici (na infarkt).

Sanatorium

Vesnice ožije! Krize ustupuje! V obci se má totiž stavět obrovské sanatorium!!! Shon začíná v červenci, má to intermezzo a konec s jásotem.

Pan Franz Burde, který již zprostředkoval dar tzv. Nathalův (za pláště) - chtěl tuto příležitost k prosperitě obce zprostředkovat. Pozemek by býval dal jeho přítel Lindner na shořelé usedlosti čís. 67/173, takže platilo: jen do toho! Svaz pojištěnců proti úrazu totiž hledal vhodný pozemek od Oldřichova v Hájích až po Vratislavice pro jeho velké sanatorium a nenašel jej.

-31-

Teď se objevil právě v Jeřmanicích, ano právě v Jeřmanicích, tam cesta do Rádla mezi posledními domy a fořtem dělá ohyb, tam jsou všechny příležitosti, jaké štěstí to pro Jeřmanice! Netřeba to domyslet! Sekretář, tohoto svazu duše, byl nesmírně čiperný, měl na své straně architekta, sám zdravotně poškozený a také měl přítelkyni, takže něčí pravá ruka nechyběla.

Sanatorium mělo být nádherné, plány byly krásné, příliš krásné! I místa na správě byla již obsazena, pan Burde, pan Hörbe atd. byli proto předurčení; takže jen rychle stavět! Každý, kdo by byl proti tomu, je člověkem krátkozrakým. Dodat

trochu gruntu, postavit příjezdovou silnici, jinak by obec neměla vůbec žádné závazky a přitom tyto výhledy!

K zasedání se tísňili stavitelé z Vratislavic, Jablonce, Hodkovic, dodavatelé dali nějaké to "všimné", pan Leutelt, který dává k dispozici auto, obdržel ihned

příslib dodávky oken. Člověk se diví!

Ale plány vypadají jednoduše tak nádherně, stavba může stát odhadem 6 - 8 milionů Kč. A podnik! Velkorysý, ne tak malicherný jako liberecká nemocnice, nýbrž jako chirurg je k dispozici univerzitní profesor. Choulostivá otázka peněz? Je vyřešena.

Svaz má 1 000 000 členů, každý zaplatí a hlavně - zaplatí-li stát. Tohle je k zaražení. Každý desátý státní občan je členem Svazu. Stát že platí? Proč? Nám? Informace v Liberci o této společnosti jsou myslitelně špatné (jde o gaunery), Svaz nemá ani vlastní lokál, úřadují v hospodě (jménem Vereinshalle, Spitalgasse

- čís. 35). Plán se zarazí, jednání nejdou kupředu. Obecní rada svolá k zasedání. Jako partneři k jednání se dostaví znovu jiní lidé, jsou málo důvěryhodní. Informace o jednateli jsou výrazně špatné.

Pilný "sekretář" pracoval již dále: v Zásكالí resp. v Hodkovicích jsou také dobrá místa a pan Glaser, hospodský v Zásكالí je touto dobrou myšlenkou přímo nadšen, zakoupí pozemek a přenechá jej pak. Ke sjednané hodině k uzavření koupě pan jednatel není mobilní (leží opilý v hotelu w.), pan Glaser jede do Prahy sám

a koupí. Mezitím už obec Dlouhý Most nabídla pro tyto účely již budovu, Pilínkov

se též o to uchází - je slyšet - proud zlata se nám vzdaluje, zdá se - najednou vejde ve známost, že pan jednatel Beschta ze Spolku úrazových rentistů v ČSR se sídlem v Liberci byl zatčen, protože své přítelkyni zpronevěřil 10 000 Kč. velká

mýdlová bublina konečně praskla.

Smrt dvorního rady Halbicha

kronika.txt

Dne 20. září zemřel v Mauer u Vídně zemský školní inspektor v penzi dvorní rada dr. Johann Halbich ve věku 63 let. Dvorní rada Halbich pocházel z Jeřmanic: linie otce je z domu čis. 1, matčina z domu čis. 73. Jeho otec byl učitelem v Jeřmanicích (zemřel mladý v Doníně).

Matka se svými 4 dětmi žila u rodičů, později koupila vlastní domeček, Jeřmanice byly v pozdějších letech středem rodiny.

Halbich začal své studium na gymnáziu v Bohosudově, byl však pro lapsus linguae ve 4. třídě z této jezuitské školy vyloučen a dostudoval v Liberci. Na univerzitě v Praze (kde se musel starat také o svého bratra, který studoval na učitelském ústavě v Liberci) studoval klasickou filozofii, nakonec byl vyzkoušen

z T L Gr Th D, jeho doktorská promoce se konala sub

-32-

auspiciis, obdržel císařský diamantový prsten. Stal se i důstojníkem v rezervě.

Jeho profesorská dráha začala v Praze, pak se stal suplentem v Českých Budějovicích, pak řádným profesorem v Ústí nad Labem (kde mu jeho sestra vedla domácnost). Přeložen do Chebu, oženil se s Vídeňáčkou, přichází do Prahy, konečně do Vídně na akademické gymnázium. 17. února 1911 se stává v mladých letech (40) ve Vídni, XI. okres gymnaziálním ředitelem.

Jakožto takový by býval byl nepostradatelným, hlásil se však dobrovolně do pole a byl proto několik let ve válce na frontě. Příslušně byl za to i dekorován.

Dne 28. října 1919 se stal zemským školním inspektorem pro Horní Rakousko v Linzi s titulem dvorní rada. Tam působil 10 let do konce r. 1929.

S dosažením věkové hranice byl penzionován. Vypadal velmi svěže, když naposledy - po kůře v jednom z drážďanských sanatorií - se zdržel ve svém domově, ale sám říkával, že to je jen obal, vnitřně je vše duté.

A zřejmě svůj stav správně odhadl, byť byl přece zvyklý sám sebe pozorovat, protože jako jinoch míval záchvaty tuberkulózy, na kterou zemřel též jeho otec, jeho bratr a jeho syn, kterou však on zvládl se železnou vůlí zdržením se nikotinu, takže se stal učitelem tělocviku a vojákem; asi vojenskou službou ve válce znovu onemocněl.

Dne 23. byl v místě své smrti pohřben, zanechal ženu a jednu dceru (svobodnou učitelku).

Dvorní rada Halbich dosáhl nejvyšší hodnost, kterou státní úředník může dosáhnout. Je to největší syn naší vesnice, prozatím ještě nikdo z našich vesnických dětí z Jeřmanic nedosáhly tak daleko. Můžeme být na něj hrdí!

Dne 4. října dojde k rozpuštění německých opozičních stran, u nás tedy národních socialistů, druhý den domovní prohlídka u tří funkcionářů strany (Klimesch, Kirchhof Franz, Ullmann) jejich 3 mandáty se jim odnímalý.

Dělnický tělocvičný spolek (nejdříve sociálně-demokratický, poté komunistický), který byl v poválečných letech 1921-1923 se svými 120 členy nejsilnějším spolkem v místě, během let mnoho protrpěl a od roku 1933 nevykazuje již aktivní činnost.

Nastává stavební krize: žádná novostavba, jen jedna dostavba (Fiebig čis. 145 Ullmann) dům čis. 25 - vyhořel sklep, w. v. baráček je prázdný.

1934

Počasí

10. února - Bál železničářů (na trati Turnov - Liberec) slabá návštěva, čistý výnos byl určen pro českou školu v Dlouhých Mostech. Duben: počasí - 18 t. m. 22

stupňů Celsia, to znamená uprostřed měsíce horko, příliš brzo, jaro 29. dubna kvetou třešně, 6. května kvetou jabloně (v Milířích) = pouť. Jaký to rozdíl k roku 1893, kdy při stejné pouti, která tenkrát připadla i dokonce na 19. května,

kronika.txt

byly takové sněhové závěje, že nejdly ani vlaky! Uprostřed měsíce je sucho a vedro, takže vzniká obava, že bude špatná úroda, konečně prší; následkem jsou sena, úroda obilí je velmi dobrá. Staré selské přísloví
-33-

se vyplnilo; i když oves, který stál v lednu 60 Kč, stál v srpnu 165 Kč (pro výpadek úrody v jiných oblastech a kvůli monopolu na obilí).

Vodovod

Skupinové vodovodní vedení z oblasti "wuschke" na domem 214/215 až ke škole by mělo být pod patronací obce postaveno, nakonec se to neuskuteční. Plán budoucnosti. Počasí na podzim je mírné a deštivé (na všech svatých trochu sněhu)

nakonec při sněhu zima. Zpětný pohled o 30 let zpět:

Lyže

1903 byly Jeřmanice konečnou stanicí při lyžařských závodech. U nás skočil Nor do dálky 12 m (slyšíte dobře: 12 metrů) a dnes? To je 70 m a dále.

Porovnání ve sklářském průmyslu (broušení):

v roce 1923 - 130 Kč, 180 Kč, 400 Kč (nejhezčí zboží)

100 tuctů

v roce 1933 - 22 Kč, 24 Kč, není již poptávky

Stavební činnost: požár a znovuvýstavba č. 30 Burde. Škola se na dvou frontách

omítá, kostel se renovuje, fara dostává balkon jako sluneční lázně, velký plavecký bazén se vybuduje na zahradě, obě kostelní věže dostanou ochranné budky, i dokonce se uvažuje o přemístění kazatelny.

Narození 12, svatby 4, zemřelo 12.

1935

Radia

Stav radiopřijímačů v Jeřmanicích vč. Milířů = 60.

Uprostřed měsíce května je ve vesnici opravdová Henleinova horečka. Všude svítí SHF (Sudetendeutsche Heimatsfront - Sudetoněmecká domácí fronta).

Volby

Výsledkem 19. (voleb?) je:

Komunisté (4) 102 - 92

Sociální demokraté (6) 24 - 20

Svaz zemědělců (8) 60 - 51

Křesť. sociálové (9) 44 - 38

Sudetoněmecký volební blok (11) 9 - 7

Sudetoněmecká strana - Henlein (12) 448 - 406 *

Strana dlužníků (15) 4

České strany 31 - 32

* - t. j. přes 62 % voličů Henleina!

Neděle, dne 23. června večer až do 8 - 8,15 hodin při západu slunce se stal zázrak barev v přírodě: mraky i vzduch byly zelené, modrá květena se stala purpurově červená, červená a oranžová; škála barev ve spektru se posunula.

-34-

Móda

Módou je: nízké boty a ponožky. Již dávno neexistují onuce, už dávno zmizela tradice obšívát na podrážce a na patách flíčky.

Ex-důstojník

Ke straně 9/10 ještě dodatek: kapitán Jung z bosnického četnictva, penzista s

kronika.txt

důchodem cca 700 Kč, koupil si u pelkovického mlýna (čís. 3) dům a provozoval tam slepičí farmu (po zavedení obilního monopolu se zase rozpouští).

V září se zakládají české školy v sousedství: Pelkovice se 4 dětmi, Záskalí se 12 (nejvíce ze Scharingenu).

I v Jeřmanicích byla dne 21. září v jednom lokále sjednána za tím účelem schůze,

která se pak konala dne 28. t. m. skutečně na nějaké louce. Začátkem listopadu se koná první pohřeb podle (mravů?) československých, (Černý z čís. 63).

Tělocvičná činnost

Politizací obyvatelstva, způsobeno viditelným vytlačováním Němců ze státní služby a zakládáním mnoha českých menšinových škol na jedné straně a rozpuštěním

politických stran a znovuzaložením SdP Henleina na druhé straně vyvíjejí nacionální strany zvýšenou činnost, jako např. došlo k abdikaci politicky činných, kteří přešli do tělocvičného spolku "Friesen", do jehož čela byl postaven mladý Reinhold Stracke, v tu chvíli dosáhla tělocvičná činnost nebyvalé

návštěvní cifry: v sobotu cvičilo 20 tělocvikářů, v úterý 12 tělocvikářek, i dokonce 8 žen cvičilo některé úterý, cvičení dětí v sobotu odpoledne vykazovalo 30 žáků a žákyň tak asi 18, čili objem, který se pro naši malou vesnici může označit za "výborný".

A Jeřmanický tělocvičný spolek byl odjakživa velmi čilý, tak např. v roce 1913 někdy o prázdninách nebylo na cvičišti zvláštností, že na cvičišti byli 4 rodáci

z Jeřmanic, kteří měli státní zkoušku z tělocviku pro střední školy (prof. Dr. Halbich, prof. Dittrich, učitel E. Burda, učitel Hanibal Lindner) a k tomu byl ještě přizván okresní cvičitel našeho vratislavického cvičitelského okruhu (Franz Stracke) a ještě k tomu celá řada vítězů.

Požáry a stavby: čís. 11 Zwiener - Simon vyhořel, nouzová znovuvýstavba, čís. 244 Schlenz vyhořel, teď opuštěno

1936

Vesnice má loterijní horečku (tzv. modrý bacil). V květnu nápadně bohatě kvetou smrky.

Školní oslava

27/28. června byla velká školní oslava. V předvečer byl pochodňový pochod, k tomu byl pozván okresní školní inspektor (prof. Benatzky) z Liberce.

V neděli byl velký slavnostní průvod: vepředu státní vlajky, na levém boku okresní školní inspektor, vpravo starosta obce, pak hudební kapela,

-35-

následovaná spolky, a na to veliký počet organizovaných skupin a slavnostní vozy.

Následovala velká lidová slavnost s hudbou a výstavka školy. V pondělí odpoledne

byla dětská slavnost. O této dobře podařené slavnosti s velmi pěkným čistým výnosem (srovnej školní kroniku s vylepenými fotografiemi o slavnostním průvodu). Slavnost se vydařila jen proto tak pěkně, že všichni obyvatelé, ale skutečně všichni bez rozdílu stran ke zdaru přispěli.

Srpen. Návštěva prezidenta v Liberci. Naše vesnice o tom nic necítila, pan státní prezident jel v uzavřeném voze mimo naši vesnici na tzv. císařské silnici

bez zdržení.

Po vzoru Ještědu platí i Obří sud (na Javorníku) že ten, kdo jej 100x navštíví, obdrží titul "Běžec stovek" (přeloženo jen obsahově, nikoliv v doslovném znění).

V létě se objeví projekt, že okresní silnice přes vesnici by měla být rozšířena a betonována. Musí se tak dít společně s Dlouhým Mostem, protože jen průjezdová silnice je státně subvencovaná (okres nemá peníze); ten kus na pozemku Rádla by

kronika.txt

musely naše dvě obce taktéž převzít, protože obec Rádlo je předložena. Protože by naše obec pro tento projekt musela zaplatit za pozemkové vyrovnání a zapsání v pozemkové knize a k tomu ještě 10 % celkové stavební náklady, které by činily 1 1/2 až 2 miliony Kč, nedojde k realizaci.

Posvícení

K posvícení dne 25. října měli hasiči originální myšlenku: "Bohatý strýček z Ameriky". Pan Hosak jun., zaměstnanec na trati ČSD, syn našeho obecního posla, který myslí stále na žerty a je znám jako humorista na mnoha divadelních představeních a který navíc svou tloušťkou je jako stvořen pro groteskní filmování, tak tento přijel vlakem v 1/2 jedné, byl přijat honorací obce hudbou,

děkoval žoviální řečí svým krajanům a sliboval jim s vpravdě americkou velkorysostí splnění všech jejich přání, mimo jiné také položení pivního vedení z vratislavického pivovaru se samoobsluhou pití v každém domě a podobných věcí více.

Jubileum

Str. 49 téže - před Vánocemi měli hasiči vzácnou slavnost. Pan Jan Dittrich z domu čís. 190 na Baierově hoře, kterého oslavovali již v předchozím roce jako svého vrchního komandanta u příležitosti jeho 25ti letého jubilea v této funkci, byl dekorován s medailí "50 let aktivního člena". Tento zasloužilý hasič byl již v letech 1919 až 1934 členem výboru inspektorem skupin Pelkovice, Záskaří, Dlouhý Most, Javorník, Šimonovice, Minkovice, Pilínkov, Hluboká.

Živnosti

Konzumní společnost, založena 1926, měla v uplynulých letech velmi vysoký obrat (např. 1931 týdně 5 000 Kč) tedy nejvyšší. Nejvyšší obrat má asi řeznictví Quarda, také pekařství a obchod Ludwig má velký obrat. - Stav důležitých živností je za dobu 30ti, 50ti let dost trvalý. Z hospod žádná nezašla (jen putyka kořalková), 2 obchody se
-36-

rozpuštěly, zato se založil konzum, 1 pekařství a 1 pekařství s obchodem byly rozpuštěny, zato byla zařízena nová pekárna. Dříve existoval "horní" a "dolní" řezník (jedna hospoda měla i obchod s masem), jednou dobou (1920 - 1930), existoval jen jeden řezník, až se druhý zase uvedl.

Novostavby: Lindner Hanibal staví malý dům s dvorem, má dostat číslo 286. Dostavba i řeznictví Quarda čís. 78, který každý rok něco přistaví.

1937

Dnes už je psaní lehkou věcí. Ode dneška jsou všechny zápisy pořizeny plnicím perem. Břidlicová tabulka ze škol dávno vymizela, děti píšou ihned inkoustem a nebude dlouho trvat, budou psát taktéž plnicím perem, tak, jak to učiní nejvíce dospělých. I psací stroj nebude stát jen v kancelářích, ale také v soukromých domech.

Dne 28. února po řeči Hitlera byl jsem 100 % přesvědčen, že naše otázka bude řešena. Poprvé, dokud mohu myslet, se letos obecní rozpočet na příští rok schvaluje obecním zastoupením jednomyslně. Spolupráce v obecní radě a i v komisích byla v tomto volebním období nejlepší, vše, o čem se jednalo, bylo přátelsky tak dlouho projednáno, až se docílila domluva. Jediné, co nebylo jednomyslně přijato, byla pak při veřejné schůzi kapitola "sociální zabezpečení", přitom komunisté hlasovali - zřejmě z propagandistických důvodů - vždy proti. Tentokrát se podařila úspora z minulého roku tuto kapitolu zvýšit a daně poněkud snížit.

Místní školní rada

I místní školní rada dobře hospodařila. Když jsem převzal místo předsedy, převzal jsem 800 Kč dluhů, dnes hospodaříme s hotovostí ve výši 5 000 Kč, to především pro výhodný výsledek školní slavnosti.

Vrchní učitel König

Slavnost byla vedena našim přičinlivým vrchním učitelem Königem, který v létě konečně obdrží v naší vesnici místo vrchního učitele. Když na podzim pak svůj dosavadní okruh činnosti Milíře opouští, připravilo obyvatelstvu svému oblíbenému vedoucímu školy nádherný pochodňový průvod (25. října).

Reemigranti

Rodák z Jeřmanic se dopracoval v Jižním Tyrolsku až do funkce bankovního ředitele (v Bolzánu) - Franz Glaser z čís. 46 na hoře (při vypuknutí války s Habeší) se vrátil syn, brzy následovala dcera a konečně také rodiče. Zaměstnání ztratil při správních problémech a tak přijal domov zase svého syna, i když mu mohl nabídnout pouze malý výdělek.

Silnice

Silnice z Dlouhých Mostů k nádraží a dále vesnicí k mlýnu v Rádlu má být opravována. Náš podíl na nákladech projektu činí 3 000 Kč. Znovu se objevují další projekty. 1/ vodovod - ke škole, 2/ cesta kolem čís. 8 čís. 211, pak

-37-

3/dostavba tzv. kostelní cestičky jako pokračování, takže by vznikla nádherná turistická cesta, která by mohla také sloužit jako cesta žákům z měštanky.

Oblastní měštanka

Neboť návštěva měštanky bude ode dneška povinná a sice půjdou děti z vesnice do Hodkovic, díl Dlouhých Mostů a Javorníka půjde do Vesce, Milíře do Jablonce a kdo chce, může vlakem jezdit do některé školy v Liberci.

Nyní je už v obci slyšet o protiletectvé obraně. O úmluvě tří aktivistických stran ze dne 18. února s českou vládou není moc cítit. Jablonecká policie postavila v Rádlu silniční tabuli: Milíře - Kohlstatt.

V srpnu byla v Rádlu sokolská slavnost; v průvodu slavnosti se nesl plakát "Žádáme českou školu v Jeřmanicích". V pondělí, dne 30. srpna v 11 hodin dopoledne se objevilo auto s komisí (jednatel Jednoty, sekretář školního výboru a zástupce okresního hejtmánství), dojdou pro starostu a vrchního učitele a prohlédnou si školu. Tělocvična (místnost pro tělocvik) se považuje za způsobilé

jako česká školní třída, starosta je povinován během 24 hodin svolat schůzi obecní rady a místní školní rady kvůli přenechání této školní místnosti.

Uvažujeme o výstavbě tělocvičny.

Dřívější pokusy získat dům pro školu (na Baierově hoře, stará škola čís. 3 a jiné) se opustily. Dne 21. resp. 23. a 25. září následuje úřední zabavení. Náš návrh, ze školy odstěhovat kancelář a českou školní třídu tam umístit - takže místnost pro tělocvik může u svého určení zůstat.

Čsl. škola

Návrh našel u obou stran souhlas a tak se dne 29. září otevřela v naší vesnici československá státní základní škola asi s tuctem žáků.

Smrt faráře

Do toho umřel farář (Josef Springer, 46 let, z Horního Rakouska) pohřbívá se zde jako druhý zde zemřelý farář.

Masaryk

Začátkem října umírá prezident československé republiky Tomáš G. Masaryk. Okresní úřad pod číslem jednacím 61. 711/37 z 3. 12. 1937 upozorňuje s přihlédnutím k vládnímu usnesení čís. 169, sbírky zákonů a vyhlášky z r. 1932 o obecních kronikách, že tato dějinná událost, která vyvolala ve všech obcích našeho státu takový ohlas (smuteční slavnosti, slavnosti v divadlech a kinech, smuteční manifestace apod.) je třeba v kronikách uvést - pokud se tak ještě nestalo.

Škola uspořádala vzpomínkovou slavnost, v zasedání obce byla zpráva o úmrtí jako vždy, když umře velikán, oznámena a každý, kdo se zabývá politikou - a to činí v naší vesnici téměř každý, kdo jistě dobrému starému pánovi věnoval minutu

vzpomínky, protože byl apoštolem humanity.

Počasí

Od října do listopadu byl nejkrásnější teplý podzim, teprve 17. listopadu mráz, ale vždy krásně.

-38-

Nadílka

Dne 2. prosince máme vánoční nadílku, pořádanou místní školní radou. Mohou rozdat věci v hodnotě 1 200 Kč. Stejný den má nadílku i Jednota. Všeobecně na konci roku je nálada stísněná, avšak šibeniční humor na politickém vtipy ještě postačuje.

K dějinám našeho panství Frýdštejn:

Prameny:

Podle MJG XVIII 3, strana 141 Hranice proti klášteru mnichovo - hradištském, MJIG XII 2, strana 50 Objem (Ressel), MJIG XII 1, 1-13 násl., XXXX, 113, Ressel Hk stará i nová, ..? III 21 109 násl. (Seeliger) Jäschke "Oschitz", Hrdý, "Frýdštejn", I 761, II 38 off. Schiller, Český Dub, atd.

Majitelé panství

Rok 1363

Pozn.: Překladatel poznamenává, že pokud jde o zkratky, jde o mnichovohrad. pozemkovou knihu, další hesla představují dějepisci např. Ressel, Jäschke atd., římské číslice představují svazky děl, arabské pak čísla stran.

Rok 1360 Johann v. Biberstein

Bibrštejnové postavili před rokem 1385 hrad Frýdštejn (který jistě pojmenovali po svém kmenovém hradě Frýdlant), nastoupili do ni s Hodkovicemi jakožto obzvláštního statku.

Rytíř Bohunko (uved. Pulkcize z Frýdštejna, alias z Hodkovic) prodal statek, Frýdštejn-Hodkovice před 1400 Ježkovi (Johannovi) Kamenetzovi z Strážkovic. Kolem roku 1406 přešel statek na bratry Bohuš a Vaněk (Wenzel) z Kovan, který získal vše vyrovnáním; tento byl katolíkem během husitských válek (1422 obležení hradu) a byl zřejmě jako Dobrovitzovi více německý než český.

1489 - hrad Frýdštejn s přísl. přechází na Jiřího Berky z Dubé (Georg von der Dauben).
před rokem 1496 jej získá výměnou Diviš Vilém Zub z Landsteinu
mezi roky 1502 a 1505 jej získá Johann Dubetzký z Dubče, který jej r. 1508 prodá

Janu Chvalkovskému z Ledce

1416 - dědí (statek) Václav Dubrava (anebo Doubravic)

1424 - to dostal jeho bratr a Bohuš z Kovan

1540 - prodali dědici Jindřicha z Chvalkovského za 2 300 kopů českých grošů hrad

Frýdštejn se statkem, městečko Hodkovice, 18 celých a 8 dílčích vesnic (mezi nimi Zásadka, Vranový, Křížky, Rakousy, Borek, Vodříkovice, Pulečný, Kamenice, Radonovice, Dolánky, Záskalí, Jeřmanice, Vesec a Vratislavice nejvrchnějšímu purkrabímu Janu z Wartenberga na Zvířeticích a v Českém Dubě).

-39-

Od té doby je Frýdštejn spojen s Českým Dubem v panství Dub-Frýdštejn.

kronika.txt

Dne 7. července 1547 ztrácí Adam z Wartenberga svá panství pro účast na protestantském povstání proti císaři - Schmalkaldská válka. (pozn. 17. prosince 1547 - správní registr panství Frýdštejn na základě záznamů a ústního vyjádření ze strany ustaveného královského - úředního hejtmana, ve kterém jsou jmenovitě uvedeni obyvatelé, kteří platí daně - srovnej dole další poznámku).

Dne 1. prosince 1552 získá koupí panství Dub-Frýdštejn Hans von Oppersdorf od císaře Ferdinanda II za vynikající válečné služby (při setkání s Turky u Szegedina se zmocnil turecké vlajky - praporu) a zároveň byl za to povýšen do šlechtického stavu. Byl pánem Dubu a Frýdštejna, Oberglogauu a Kozlu, římsko - císařským radou a vrchním hejtmanem knížectví Oppeln a Ratiboru.

Pozn.: V Českém Dubu postavil řád Johanitů (Malthéský) kolem r. 1620 svůj klášterní zámek, který byl husity zbořen (zničen) - Jan z Czapkova - potom se stali majiteli oni z Rakka-wartembergska. Dlouhý Most se při tom neuvádí, v registru je teprve uváděn v roce 1547 jakožto "nově vybudovaný".

Dne 13. srpna 1590 přijali bratři Bedřich a Jiří v Českém Dubě dědičný hold svých nových poddaných, tito však prodali panství již 1591 za 59 507 kop českých grošů Siegmundu (Zikmundu) Smiřickému ze Smiřic.

Albrecht Jan Smiřický byl horlivým utrakvistou a zúčastnil se dne 23. května 1618 na Pražském hradě pražské defenestrace, umírá dne 18. listopadu 1618 a jeho sestra se stává vládnoucí paní na panství Český Dub s Frýdštejnem, Skály, Rumburka, Dymokur, Náchoda a Černého Kostelce. Po Bílé hoře uprchla 8. listopadu 1620 do Breslau (wrocław).

Nový majitel se jmenuje wallenstein (Valdštejn) Albrecht Václav Eusebius Waldštejn. Tím jsme se spojili - pokud žil - s panstvím Frýdlant-Liberec (Friedland-Reichenberg). Tento svazek se roztrhl jeho smrtí (25. února 1634), protože panství obdržel generál hrabě Gallas, kdežto naše panství přišlo dne 5. července 1636 do majetku Janu Ludvíku Hektoru hraběti von Isolanimu. Jeho spoluúčast na záhubě Valdštejna mu přinesla kromě panství Dubu ještě i titul "hrabě".

Siebendörfel - sedm vesnic
Odvolávka na MJG XXX, 113 - sedm vesnic jako Záskalí, Dlouhý Most, Jeřmanice, Vesec, Šimonovice a Vratislavice .. darovací listina je otištěna u Jäschkeho "Oschitz" 1915, strana 21/22: .. a Horní Vesec se všemi ..

Dne 6. září 1638 přijel nový pan panství do Dubu.

Isolani přenechal různé součásti svého panství Dub svým podřízeným důstojníkům jakožto lenní statek m. j. také dvůr v Ober-Siebendörfel za 9 000 guldenů Jakobu

Heinrichu Heisterovi.

-40-

Ze všech prodaných lenních statků byly Hodkovice, Romanej, Šestidomky a Sedmidomky (Sechsdörfel und Siebendörfel) znovu s panstvím Dub sloučeny tím, že vnučka také vstoupila do ženského kláštera St. Jakob a její majetek (mezitím statek Vesec, Vratislavice, Dlouhý Most, Jeřmanice, Záskalí, Javorník a Šimonovice vedle Scharingen, Burschen a Milířů) přinesla klášteru jako věno, tak jako (14. května 1643 do toho kláštera Sv. Augustína v St. Jakobu ve Vídni již vstoupila Regina, jakožto ze dvou dcer Isolaniho žijící, která její majetek taktéž přinesla klášteru jako věno).

Panství jeptišek.

V roce 1783 císař Josef II zrušil klášter u Sv. Jakoba ve Vídni a panství Český Dub s Frýdštejnem přechází do správy náboženského fondu.

6. srpna 1838 se panství za 512 000 guldenů prodá Josefu Idesbaldovu Camillu knížeti z Rohanů.

1848 je dědičné poddanství zrušeno, nepodléháme již majiteli panství, nýbrž správa je nyní vykonávána císařským hejtmanstvím, které má své sídlo v Liberci.

-.-.-.-

Prehistorie našeho údolí

Lesy, lesy pokryly naše okolí, bukový les daleko široko. Illyrové sídlili na severu a na jihu od nás. Jméno Nisa pochází od nich, v lesích kolem Hejnic měli útěkový hrad, kolem 500 př. Kr. odešli na Balkán (Albánie). Naše údolí je sotva vidělo.

Kolem Budyšína se usadili kolem 150 př. Kr. germánští Burdundové na půl tisíciletí, ve vnitřních Čechách se od západu usadili keltští Bojerové - jméno Jizera pochází od nich - přistěhovali se v 5. století před letopočtem, zůstali asi do 50 let po Kr. a těsně před Kristovými narozeninami postupují do této země

germánští Markomani, kteří se usadili v Bojerheimu = v Baiheimu a teprve kolem 500 ji opustí a po nich v 6. století zde bydlí přechodně i Langobardové. Naše údolí o tom všem asi nic necítilo, byl tady les, les.

Tento celý germánský svět se dostal do pohybu a odtáhli: Burgundové kolem Bautzenu na Rýn (asi 413), kde utrpěli 437 velkou porážku a odtáhli dále do Alp,

ze Slezska Vandálovi i dokonce se odstěhovali až do Afriky.

Markomani pod nově přijatým jménem Bai(heim) jakožto synonymum pro obyvatele české země, odtáhli na jih, jsou to dnešní Bavoráci. Přes naše lesy sotva tehdy táhli. Kolem 550 byla země jak severně tak jižně od nás osídlena velmi řídko - nebyla tedy úplně bez lidí - rozumí se, že nikdy se neodstěhovávají všichni, vždy jich několik zůstává, ti potom dalším předávají jména řek a hor.

Kolem 568 se sem dostávají jezdci mongolští - Avaři - z hlubokého Ruska, Slované

z okolí bažin Pripjetu se dostanou na západ až k Labi a k Dunaji a tak náš kraj na sever a na jih má zase sousedy, tentokrát slovanští lidé, u

-41-

Budyšína a Zhořelce jde o wendy. Okolo Prahy Češi. Naše údolí zůstává lesem, snad půl tisíciletí zůstává bez povšimnutí.

Německý protiúder na slovanský východ začíná na Dunaji již za doby Karla Velikého (768 - 814), na Labi za Jindřicha I (918 - 936) a dále za Jindřicha Lva

1164, Albrechta (Vojtěcha) Medvěda 1157.

Naše lesní údolí zůstalo nedotčeno. Velká německá vlna, která proudí na východ, přišla do našeho kraje až tehdy, když Přemysl Ottakar II volal Němce do českých pohraničních hor. Do té doby neměl nikdo zapotřebí, aby se lesy mýtily.

Dějiny naší vesnice začínají

Slované osídlili nejdříve volné prostory, tedy lesu prosté lužní kraje s úrodnými půdami kolem Budyšína, Zhořelce, Žitavy a to lužickými Srby na jedné straně a kolem Mnichova Hradiště, Turnova Čechy na druhé straně. wendové (lužičtí Srbové) přišli po toku Nisy (Hrádek je wendské jméno) a možná až k Děčínu-Podmokel, i dokonce až k Jablonnému, možná až k nám, ale stále byl u nás les, les. Ale jakmile Němci v pohraničních lesích - z divokého kořene - zakládali vesnice, Frýdlantský okres byl Němci osídlen 1230 - 1280 i Češi z druhé strany začali horské lesy mýtit prostřednictvím pálení lesů. A tak sahal německý Sever přes naše údolí do českého Jihu.

Vratislavice jistě v malém již existovaly (před 1360), když ze Slezského přišli z Maffersdorfu německí kolonisté a vesnice zvětšovaly. 1352 jsou Hodkovice již poměrně veliké místo, když (Bibersteinové?) z něho udělají městečko, Jablonec má

1356 již kostel, zdá se, že bylo českou vesnicí; kolem 1350 se asi stalo, že německí cistersenciáci z Mnichova Hradiště založili Rychnov. Záskalí se

kronika.txt

zakládalo odtamtud (za skálou - hinter den Felsen).

Tím bylo naše území jazykově smíšená oblast: Velká německá vesnice Rosenthal - Růžodol - a německé horské městečko Reichenberg (Liberec) leží vedle slovanské Rokytnice (Röchlitz), které prokazuje mnoho slovanského a Proseč je typickou slovanskou vesnicí, naproti tomu Rychnov - Reichenau - je - jak již bylo řečeno - je němci zakládána, o Rádlu nevíme, ale Puličný vedle je 1547 zcela český. Mezitím leží Jeřmanice - Hermannsthal.

Založení

1360 je jako majitel panství v listinách potvrzen Johann von Biberstein, před rokem 1385 postavil hrad Frýdštejn. A když 1376 se poprvé objevuje německé jméno

Libenow, pak se asi nemýlíme při domněnce, že vedle české vesnice Hodkovic založil německé městečko Liebenau. Faráři Hodkovic přišli (a šli) většinou z Čech (do Čech), jen pod Bibersteinskými se zaměstnali němečtí faráři z Míšně. Silnější provoz vznikl mezi Libercem a Hodkovicemi do Frýdštejna novou silnicí a

v této době zakládání se zřejmě i stalo, že z příkazu německého majitele panství

přišel německý lokátor se jménem Herrmann, který naši vesnici založil, přičemž čeští poddaní podle tohoto jména nazvali Jeřmanice - Heřmanice a Němci se tomu podrobili.

Jak vypadalo v době zakládání rozdělení polí lze dodnes jakž takž ověřit, protože každá vesnice tohoto druhu měla rychtáře (Scholzen) a 14 až 16 sedláků, který každý měl své pole v podobě pruhu (pásu) s cestou - polní.

-42-

x e/a v nářečí, srovnej Stephan - Staffen, Petzold - Patzelt, Wernersdorf - Warnsdorf

xx Reichenberg - Liberec bylo tehdy malé horské městečko a pro nás nehrálo vůbec žádnou roli

xxx Hk = Heimatkunde III/3, 227, t. j. vlastivědný časopis svazek III, str. 227 (pozn. překladatele)

Kolik Němců anebo Čechů bylo založení účastno, to nevíme. První seznam obyvatel je datován rokem 1547. Při selském osídlení nejsou velké majetkové změny za dobu půldruhého století pravděpodobné. Ale právě v 16. století se němectví mocně posunulo do vnitrozemí.

X/ Pekař, Kniha o Kostí, Praha 1909 a 1911

Česká husitská bouře sice mnoho podlomila, ale německý růst nestačila zastavit. Asi byl některý přistěhovalý Němec u toho, ale nějakí Němci přišli jistě s lokátorem Herrmannem, to lze usoudit již z majitele panství a to německé "H" u jména možná také.

Adam z Wartembergu, náš majitel panství, se zúčastnil protestantského povstání proti císaři a ztratil Český Dub a Frýdštejn (7. července 1547), dvory se dostaly pod správu královského hejtmána, který nechal založit správní registr o panství Frýdštejn (xx).

xx vytištěno MJIG IV (1910), str. 206 - 219

Registr 1547

"V roce 1547, v sobotu moudrosti Boha anebo po Svaté Lucii (= 17. prosince) jsou tyto pachtovní (činžovní) registry všech peněžních příjmů a ostatních užívání stálých i nestálých na panství Frýdštejn zřízeny a sice na základě již panem Johannem von Wartembergem tehdy psaných registrů jakož i ještě téhož dne ústně přiznaných příjmů každého jednotlivého poddaného, tak jak je to při každé jednotlivé osobě poznamenáno jest, všechno v českých groších

a ve fenikách vypočteno."

kronika.txt

Existuje také ještě jeřmanická pozemková kniha z roku 1556, jež je pod číslem 3335 uložena v Českém zemském archivu v Praze IV. Doposud (březen 1945) jsme do ní však nemohli nahlédnout.

Protože se příjmení zakotvila teprve těsně před 150 léty - poznámka: x) ještě v roce 1381 bylo na Frýdlantsku dostatek lidí jen s jedním jménem, v době husitské

mají čeští duchovní taktéž jen jedno jméno, kdežto němečtí duchovní, kteří přišli potom z Míšeňska, mají již dvě jména, jedno křestní jméno a jedno příjmení - takže lze přibližně takto určit i národnost. Překlad našeho registru je nedostatečný, a taktéž se musí nejprve přezkoumat čeština: Nykl = Nickel, Bugna = Bogner, Bergka = Berger, Buk = Bock, Moc = Matz (Matthias), Czygar = Zueckert (?), Zumr = Sommer.
-43-

Jména vyplývající z povolání se tehdy téměř vždy přeložila, jiná často, takže Bílek může být weiß, Pátek - Freitag, Holý - Kahl, Novák - Neumann, Lípa - Lindner, Králík - Král čili König, Vlk - Wolf, Hanuss Sswecz - Hans Schuster.

xx MJIG XXVII, 1, 12/13 - zkratka MJIG znamená pravděpodobně: Mitteilungsblatt des Jeschken - und Isergebirgsverein (pozn. překladatele).
Pokud jde o jeřmanický registr tak se zdá, že Pessot Niemetz ještě neznámá křestní jméno a příjmení, nýbrž Niemetz označuje Němce. Boger si myslím (g = j),

že smím přečíst jako Bajer a Panknon je zřejmě přeslechnutý Borkmon (Bergmann).
Hawel Hubalnow je třeba napsat jako Havel Huebelův, čili Gallus Huebels.
Sestavím-li jisté případy tady i tam a nejasné podle toho rozdělím, dostanu asi přibližně správný obraz o národnostech z roku 1547.

13 Čechů

Svehla, Janíček, Hubáček, Prskavec, Valenta, Matouš, Valenta, Vaněk, Hanuš, Marek, Mašek, Havel, Havelka.

5 nejistých případů

Georg, Martin (Richter), Martin, Peter (Schneider), Martin (starší).

5 Němců

Gall Huebel, Baier, německý Petzold, Andreas Ludwig, Mathaeus Bergmann.

Z 23 rodin uvedených bylo asi 16 českých a 7 německých, Jeřmanice byly tedy 1547

z jedné třetiny německé. To odpovídá i obrazu okolí: Hodkovice byly německé z jedné třetiny, Doubí více než z poloviny, Vesec téměř celý německý, Javorník málo a Záska málo atd. (sůl kupující "cech" je jinak vždy "ze zakopce" anebo z

"Českých Prošic" , ale 6. června 1568 je pod kupci soli v Liberci zaznamenáno: "Čech z Jeřmanic a na straně 4" "Češka z Javorníku", to znamená, že solní hejtman se s nimi nedomluvil, protože jinak by tam bylo poznamenáno vždy jméno.

Gerzmanitz (Jeřmanice) vesnice Czerwenin:

daň slepice

Sv. Jiří Sv. Galusen Sv. Jan

č. grošů denare grošů denare grošů denare

Georg 6,5 - 6,5 - 3 2

ze samoty 10 - 10 - - -

Barthol Schwehla s 6 - 6 - - - 4

Jakob Hubatschek 6 - 6 - 3 - 4

Johann Valenta s 2,5 - 2,5 - 1 2 2

Walenta 6 - 6 - 3 - 4

Hawel Hubalnow 5,5 - 5,5 - 2 2 2

Martin (Richter) místo 1 zajíce odevzdá 1 krahulíka (na Sv. Jakuba) a na veliko noce koroptev anebo podle smlouvy se starým pánem

odevzdá místo každého kusu 6 grošů (až do odvolání).

Peter Hanusch 5 - 5 - 2,5 - 2
 Hawel Maschek š 6,5 - 6,5 - 3 2 4
 ze samoty (dědičné) 5 - 5 - - - -
 Boger 9 - 9 - 5,5 - 4
 tentýž wanick (Vaníček?) drží jednu samotu, ze které jedna polovina shora uvedené daně přichází a za druhou se zaplatí jeho byt.

ze samoty 6 - 6 - - - 2
 Pessot Niemetz 6 - 6 - 3 - 2
 Andreas Ludwig 3 - 3 - 1,5 - 2
 Martin, syn malého Jana má asi pod mlýnem v Rádlu postavit byt a ode dne sv. Jiřího se mu proti záruce za 10 grošů přidá 1 korec lesa.
 Havelka na Květnové neděli LP 1555

Hawel Janetschek š 6 - 6 - 3 - 4
 Johann Prskawetz 3 - 3 - 1,5 - 2
 Peter (Schneider) 2 - 2 - 1 - 2
 starý Martin 3 - 3 - 1,5 - 2
 Peter Mattausch š 6 - 6 - 3 - 4
 Matheus Panknon 6 - 6 - 3 - 2
 mlynář waniek 10 - 10 - 5 - -
 tkadlec Marek 1,5 - 1,5 - - 5,5 -

Existovali tedy tehdy praví Češi, ale nakonec to nemění nic na obraze, jak už jsem říkal.

Kolem 1550 nastal v celém okolí silný příliv Němců, tomu odpovídalo odstěhování (přesídlování), to není žádné národní vypuzování, nýbrž existují pro to hospodářské důvody (Pekař) a národní růst, neexistuje ani náboženská nesnášenlivost. I můj předek Martin Dittrich (x - o Dittrichových z Jeřmanic pojednávám později) přišel 1567 (jakožto Scholze - t. j. starosta - rychtář) z Vratislavic do Jeřmanic.

Tak se Jeřmanice poněmčily. To dokazuje výrazně "Seznam katolických a nekatolických poddaných ve statku Vesec" z roku 1561. Ludwíkové jsou od r. 1547 stále přítomni (Luidtwickh); od Ponkmonu/Berkmon žije ještě vnuk Berckmann, mlynář waněk je vtělen do svého potomka wancke, ale to je také všechno. Obyvatelstvo se od 1547 do 1651 za 100 let úplně změnilo, ves se stala celá německá - a dodnes to tak zůstalo.

1938

Dne 11. února strašná sněhová vánice.
 Dne 20. února řeční Hitler, všichni lidé jsou u radia, i veřejně může být odposlechnuta. Hitlerův pozdrav se stává známým.

BdL - SdP

23. března: BdL (Bund der Landwirte) Svaz zemědělců přechází do SdP (Sudetendeutsche Partei) sudetoněmecká strana. Dne 18. února se to nepodařilo, zato se dne 8. dubna všichni začleňují, dne 21. následuje slavnostní slib obecního zastupitelstva, které se před 6 léty zvolilo ze šesti stran, 1933 odstranilo 3 národní socialisty, teď se skládalo z 15 z SdP a 3 komunistů.

kronika.txt

Vše se děje slavnostním způsobem: řízený sedací pořádek, zahájení, úvod, referát, jmenovité vyvolání všech 15 zástupců obce, vpochodování praporů se sudetoněmeckým maršem (pochodem) s německým pozdravem; slavnostní slib před praporem do rukou "Ortsleitera" (vedoucí ve vesnici za stranu SdP) a příslibem věrnosti Konradu Henleinovi; společné přeřikání přísahy Ruetliho (t. j. stará přísaha ze starodávného Švýcarska- pozn. překladatele), odpochodování praporů - přestávka. Volba předsedy frakce (starosta Hartig). Tím se ukončil stav rozklížení ve vesnici, vesnické společenství je skoro realizováno (kamarád Gustav Simm) vedoucí SdP ve vesnici dosáhl svého.

V noci z 9. na 10. dubna - pohotovost SdP (2 strážní lokály).

Dne 20. dubna má Hitler narozeniny; poprvé u nás vlají vlajky s hákovým křížem - ovšem jen u říšských Němců, ale podle všech postojů nežijeme již v ČSR nýbrž v Německé říši.

Dne 24. dubna je karlovarský "Parlament" (pozn. překladatele: kongres Henleinovy strany) § 8 zní: "SdP = NSDAP".

1. máj je velkým pozdvížením sudetoněmeckého národa, z Jeřmanic jich pochoduje 236; v Dlouhých Mostech kolem 100 opozičníků, jiné vesnice se přidružují, všichni znovu a znovu zvednou paži k Německému pozdravu. V Liberci se pak koná jedinečný slavnostní pochod, kterého se zúčastní inkognito i anglický konzul Elliot a potom se koná obrovská schůze (obrovský meeting) na výstavišti.

Už při volbách (SHF) SdP malý kluk v Liberci vystihl, co se myslilo. Tento malý kluk přišel se svou otevřeností k panu učiteli a přinesl mu toto poselství: "V naší třídě jsou nás tři, kteří volí Henleina." Udiven se učitel ptal: "Ano, pročpak? Koho volí ostatní?" To se malý klouček vzpřímil: "My ostatní, my volíme

všichni Hitlera." - Taková byla nálada: Henlein se říkalo - Hitler se myslelo.

Mobilizace v noci z 20. na 21. května

V sobotu ráno nám paní, která vždy donesla housky, donesla i zprávu, že Češi byli v noci vytaženi ze svých postelí. Během dne pak následovaly povolávací rozkazy. Vyhrožovalo se, mnoho se vyhrožovalo, krvežíznivých

-46-

výhrůžek se používalo, mlátilo se, v Dlouhých Mostech byl mladý (Turner) tělocvikář ztlučen až omdlel apod., politicky se to jen vře.

Volba

Na den před volbami (v sobotu, dne 28. května) bylo vše vyzdobeno, i to nejmenší

okno mělo fangličku SdP. Žádná nahodilá událost, konec voleb jsem zažil v Mojžíšově pramenu (Mosesquelle) v neděli odpoledne. Když se ohlásilo: "Více než 90 % ve Vratislavicích je pro SdP", volalo se Sieg-Heil!, všechno povstalo, hudba hrála Ferbelinský pochod, celý lokál vztyčil ruku k Německému pozdravu a tak vytrval až kapela dohrála. Celé Vratislavice byly toho večera velkou rodinou, staré ženy dojetím plakaly, anglický konzul Elliot projížděl vesnicí. A

tak to bylo všude, všude.

Svatba

(Červen) Na svatodušní sobotu odpoledne byla první SdP-svatba Augusta Jahnová a Hugo Waenke; 45 žen a děvčat se svými SdP-šátky kolem ramen tvořily špalír.

Dipl. - Ing.

Lindner Erhard, syn Hannibala Lindnera, promuje ve svých 21 letech na Technické univerzitě v Praze na inženýra.

Počasí

Tento rok přinesl dobrý růst rostlin. Krásný březen, pak špatné a dlouho chladné

počasí, proto i tráva byla opožděna (všechno seno bylo pryč a stálo 25, 35, až

65 Kč), ale bylo hodně a krásné trávy, obilí stojí nádherně a do výše člověka.

Ženy z SdP podnikají výlet do Palkovic. Slavnost letního slunovratu řídí H. z Milířů, Javorník je koná přes zákaz.

Dne 19. jsou odvozy do FS (pozn. překladatele: Freikorps = vojenská organizace SdP??). Jeřmanice dávají k dispozici 20 mužů.

Šátek žen z SdP se už zase předělává a nahrazuje se krojem z Jizerských hor. Místní skupina SdP má 458 členů. Ve vesnici se ustavuje dobrovolná pracovní služba.

Sokolský slet je důvodem pro výzdobu nádraží prapory, girlandami a nápisem "Zdar sletu".

Tělocvičná slavnost

Tělocvičná slavnost v Breslau (dnešní Wrocław v Polsku), jejíž návštěva byla úředně povolena, něco takového nevidí, naopak dav, který stojí u kanálu, hrozí účastníkům slavnosti ve vlaku.

Mnoho sudetských Němců je v Rajchu (v říši) na práci, obzvláště jsou hledáni kameníci. Někteří z Milířů si vydělávají až 2 říšské marky (RM) na hodinu.

-47-

Runciman

Je slyšet a čte se o Angličanu Runcimanovi, který se zdržuje ke studiu našich poměrů v ČSR.

Apel

SdP postavilo (nějaký druh SA) FS, která zase zevnitř vytvořila nějaký druh NSKK

(pozn. překladatele: Nacionálsocialistický korps řidičů) - koncem srpna měla tato v Pavlovicích apel).

Dne 6. září byl školní apel, iniciovaný SdP. Konal se v sále, vše již v nových formách se zahájením, průpověď, píseň "Maerkische Heide" (pozn. překladatele: vřesoviště v Marce) 2 referáty, první přednesla vedoucí místních žen, druhý přednesl předseda OSR na téma "už ne já - ode dneška platí my". Píseň "Ein junges Volk steht auf" (pozn. překladatele: "Mladý národ nastupuje") je závěrem slavnosti vč. německého pozdravu.

Dne 12. září v 19 hodin pronáší Hitler řeč. v Jablonci vlají vlajky s hákovým křížem, v Rychnově taktéž, i v Rádlu je uspořádán průvod.

Stanné právo

Dne 13. září se vyhlašuje stanné právo. Henleinova proklamace k říši, na to jeho ultimatum, které vyprší v 10 hodin (22 hodin) večer.

Dne 15. jel Chamberlain k Hitlerovi.

17. září domovní prohlídka (kancelář SdP, vedoucí místní skupiny - SdP); 18. září dezertace z československé armády, také již dříve. 20. září, 17 hodin pochodu rota směrem k hranicím, soustavně se valí vozy (koněspřeží).

V noci z 21. na 22. září trvá čl. ministerská schůze až do 1/2 třetí s výsledkem: "Pln bolestí musíme.."

22. září odpoledne vlají na liberecké radnici vlajky s hákovými kříži, taktéž v Jablonci, FS ve Vratislavicích dostane pušky, u nás se uvažuje jen o tom, jak získat vlajky.

Noc z 22. na 23. září. Noční hlídky ve vesnici: 10 na Baierbergu, 8 ve Fiebigu, 12 na Burschenu, do dolní vesnice 12, ve středu vesnice ostatní. Kolem dvou hodin zakročuje (u Simona a Lindnera) přepadové komando čl. četnictva; byli zadrženi jako rukojmí resp. dostali trest vězení.

23. září. Náš český učitel opouští naši vesnici, jeho škola existovala necelý rok. Nákladní auta jezdí nepřetržitě směr Turnov.
24. září ráno. Mobilizace; největší napětí. Místní vedoucí (SdP - pozn. překl.) má být zatčen, on prchá, v poledne napětí povoluje, protože válka nehrozí.
25. září. Trochu klidu, žádná nálada.

-48-

26. září. Zase nákladní auta, toto ježdění nezná konce. Stanicí projíždí vlak s rezervisty. Nápisy jsou opačného mínění: Ať žije Moskva - Sieg Heil. Kolem 18. hodiny se musí odevzdat radia, protože ve 20 hodin promluví Hitler. Do 23 hodin se odevzdává 190 radií. Jakými poslušnými občany byli Němci v ČSR přece jen!

27. září. Stále ještě přestěhovací akce; nálada Němců se zlepšuje.
28. září. Svátek, klid. 120 krav a množství prasat je v Buschloche, jsou z Frýdlantska. Proslýchá se, že Spína zemřel.
29. září. Ráno je ohlášeno, že v Jeřmanicích a v Dlouhých Mostech je v ležení vojsko, které přišlo z Příchovic, Maďaři, Slováci, Němci lenoší na okrajích cest, ukazují prázdná pouzdra na náboje a zpívají, jen málo Čechů je u toho.

30. září. Příznivé zprávy. Tajné zprávy hlásily: od 1. do 10. října dojde k obsazení sudetských území říšskoněmeckým vojskem. Odpoledne se vyvagonují čsl. vojáci, pochodují do Doubí a odpoledne se brzy vracejí.

30./31. - Rozhodující noc - klid. Ráno přicházejí vojáci k pekařům a někteří zabavují mouku; jiní uklidňují, že již brzy musí odtud pryč.

1. října - Vojska se poněkud stahují, ráno v 9 hodin je odstraňován telefonní kabel z Javorníka. Dopoledne je na poště opravdový útok na zabavení radioaparátů. Jedna čsl. dělostřelecká baterie odpočívá, vrací se. V Liberci obsazuje SdP hlavní poštu, zítra se předává nádraží. 2 čsl. dělostřelecké baterie odpočívají v Jeřmanicích na cvičišti (ostatní baterie pluku jsou v Rádlu, v Dlouhých Mostech, na Záskalí a v Hodkovičích) 300 koní je zde umístěno, v noci kolem 2 hodin je poplach a odchod přes Rašovku, 10 mužů a páry koní scházelo. - Stále jsou vidět transporty nábytku do Turnova, i Němci (opozičníci) zde táhnou tudy s koly, jiní pěšky s pytlem na zádech a dětský kočárek před sebou tlačící.

2. října. Déšť. Pro obecní úřad jsou přiděleny vlajky, pro školu a kostel se požádá. 21 vojenských aut jelo směr Praha, prázdné vagóny do Liberce. Tam se odkládá převzetí nádraží a vstup německých vojsk. Naše nádraží má být taktéž předáno, není však nikdo u nás, kdo by jej převzal - ještě nejsou příkazy. Odpoledne mezi půl třetí a třetí hodinou ústup čsl. vojsk, kolem páté hodiny znovu, ustupovaly na říšské silnici nahore.
20 jezdců, 8 kulometních čet, 6 děl, 13 vozů, 6 děl, 7 vozů, 12 jezdců, 3 vozy, 6 děl, 7 vozů, 13 jezdců, 4 vozy, 6 kár, 67 vozů, nějaká auta, mezitím transporty nábytku, 11 vozů a opozdilci, 12 jezdců, 27 vozů, 6 děl, 16 jezdců, 7 vozů, 5 autobusů a 20 nákladních aut se vrátilo zpět do Liberce, 17 vozů, 6 děl,

42 vozů, některé se vracejí. Plukovní hudba (50 mužů), 100 mužů (Maďaři zpívající), 6 vozů, oddíl kulometů, 18 kár, 12 vozů, 22 vozů, poloviční kulometní oddíl, později autobusy, a to, co jelo v noci, už nebylo vidět.
3. října, 7 hodin ráno. Od Hodkovic až do Liberce je silnice volná, jen z Rochlic se odstěhuje ještě dělostřelecká baterie. Jsem v Liberci, v 10 hodin pochoduje přes trh FS a četa turnerů, jsou vedeni mužem od SS. Živý

-49-

obchod s odznaky s hákovými kříži. V Dlouhých Mostech a i nás má být nakvartýrován 44. čsl. pěší pluk, nestalo se však v takové síle, odpochoďují přes Rašovku. Stále ještě transporty nábytku!

kronika.txt

4. října. Ruppertsdorf (Ruprechtice) a Habendorf (Stráž) jsou německými vojsky obsazovány, Liberec nikoliv. U divadla stojí frýdlantští uprchlíci, kteří jsou všelijak postrkováni sem a tam, proto žádají od čsl. policie peníze a autobusy, nic však neobdrží a proto se vracejí pěšky do svého domova. Živý obchod s hákovými kříži. V Jeřmanicích je i druhou noc ještě 1 400 mužů čsl. vojska. Německá letadla krouží nad obcí, aby se přesvědčila, jak dalece jsou zpětné pohyby vojsk uskutečněny.

5. října. Ráno odtáhne jen 60 mužů čsl. vojska podle říšské silnice dolů, ale stále ještě transporty nábytku. Jeřmanice vypadají, jakoby byly armádním tábořištěm, vše je vyprodáno. V noci ještě rozruch, někde byla viděna čepice s odznaky SA. Přes den křížují 3 letadla nad vesnicí, označeny hákovým křížem.

6. října. Stále máme ve vesnici ubytováno vojsko, stále ještě jsou vidět transporty nábytku směrem Turnov. Jeden stát vystřídá druhého a to všechno bez jediného výstřelu! V Liberci všude vlají prapory s hákovými kříži a na nádraží.

7. října. Stejný stav. Proslýchá se: Zítra obsadí německá vojska Rochlice až k železničním závorám, další den až k železničním závorám v Dlouhých Mostech a poslední den pak zbytek až k železničním závorám v Jílovém.

8. říjen ráno

8. říjen. Dnes se má uskutečnit vstup německých vojsk do Liberce, už vícekrát jsme došli do Liberce, abychom tento dějinný okamžik mohli prožít. V Dlouhých Mostech jsou poslední čsl. vojska připravena k odchodu. Za kostelem tvoří malé tanky a četnictvo závěr.

Odpoledne

Mírový vstup vojsk vyprchal, chceme domů, abychom zítra nebo pozítří zažili vstup vojsk u nás - tu se v Rochlicích dovídáme, že vojska obsazovala vše až k Jílovému. A také to tak bylo. Na naší říšské silnici jeli a pochodovali do Hodkovic, u železničního viaduktu odbočilo dělostřelectvo do Rádlu, a jen oddíl,

který byl určen pro Rychnov, projel naší vesnicí, cyklisti vepředu.

Před 16. hodinou

Lidé, kteří zrovna vyzdobili své domy, si mysleli, že jde o poslední české četnictvo, nikoliv, byli to již naši osvoboditelé; za automobilisty přišlo trochu infanterie (peší jednotka), pak teprve uzavřené vojenské útvary.

Dostali jsme se domů do říše.

Děkujeme našemu vůdci

Heil!

-50-

Heil Hitler! Vše jásá. Heil Hitler! se zdraví mladí i staří, s pozdravem Heil Hitler zdraví známí a přátelé. Heil Hitler se říká místo Dobré jitro. Heil Hitler se zdraví přes den místo Dobrý den a večer místo Dobrý večer a Dobrou noc

se zdraví ještě Heil Hitler! Jásot je nepopsatelný, neboť Hitlerovy prapory vlají i nad naší vesnicí!

9. říjen je neděle. Déšť. Žádné přivítání, ač všichni na to čekají. Místní vedoucí (SdP) intervenoval v Liberci u generála, aby i naše vesnice mohla ubytovat vojska. Ale rozdělení vojsk již nemohlo být změněno.

Dne 10. října alespoň Baierberg může ubytovat. Na 4 dny, jednoho rotného se svými radiotelegrafisty. Ohně na kopcích. Žádné hádky mezi (pol.) stranami. Z naší vesnice ze strachu nikdo neuprchnul, vždyť každý ve vsi zná toho druhého a uctil jeho přesvědčení.

Někteří opozičníci museli sice čistit kvartýry vojska, práce však jim byla zaplácena, to také již bylo vše. Nikomu se ani vlas nezkřivil. A to bylo to hezké v těchto rozčilených dobách, úcta před důstojností člověka!

12. října. Člověk dojde na Rašovku, aby se podíval na protitankový kanón na

hranicích (původně patřil cíp u světlé do Čech, teprve později se to změnilo).

13. října. Předkládá se vyúčtování dluhů české školy, škola hlásí 2 700 Kč nájem a 100 Kč škod.

14. října. Už několik dnů jsou vidět němečtí vojáci, jak s koňmi orají, vyvázejí hnůj, vyorávají brambory a vůbec sedlákům pomáhají.

15. října. Obsazují se Paseky. Mezi 11 až 3/4 na 12 kolonou motorizovaného dělostřelectva. Večer je v Scholzerei (t. j. zřejmě u starosty) bál pro vojáky. Jeřmanice chce ctít vojáky.

16. října. Všichni naši vojáci byli ze svazku čsl. armády propuštěni, i auta a koně se vrací jak horní tak dolní silnicí. Jinak nic zvláštního.

21. října. Koně se vrací. Dohadování kvůli hranicím (Rašovka, Bohdánkov, Potrošovice, Kopanina). V noci z 21. na 22. střelba na německé hlídky, 5 Čechů údajně přišlo o život (mezi nimi syn Šámalův z hřebene) a 2 Němci byli zraněni. V Turnově házeli na dům okresního hejtmana sedláci tvaroh, protože na náměstí není žádný obchod.

22., 23. a 24. října. Z Čech se vrací lokomotivy s uhlím, koňské povozy a stále ještě koně.

Jinak je klid. Do Liberce se dostavili vysocí hodnostáři. Německé vojsko odtahuje. Výstavba SA (SS), NSKK, WHW a NSV. Život je klidný, i když poněkud napjatý. Uprchlíci se vrací. Určuje se hranice.

2. prosince. Hitler v Liberci.

-51-

-51-

3. prosince. Pochodňový průvod, 180 osob, všichni (ještě) v civilu - s jednou výjimkou - přes Baierberg horní silnicí do Dlouhých Mostů a pak společně s Dlouhomostáky společně až k nádraží a pak zpátky do naší vesnice.

4. prosince. Volby pro Velkoněmeckou říši: 686 + 1 = 687 (3?); 684 Ja, d. h. 100

% ano. Ihned po vstupu vojsk poslalo Bavorsko prostřednictvím pomocného vlaku polní kuchyně (guláškanóny) a chléb a tyto dodávky opakoval. Uprostřed prosince začíná s rozdáváním WHW (WHW = winterhilfswerk = zimní pomocné akce). Při přidělování tzv. balíků fuehrerových zasloužilých národních socialistů a rodinám bohaté na děti se na nás žel zapomnělo, jen Milíře, které jsou zaopatřovány z NSV a SdP (NSDAP), obdržely 3 kusy.

Čestný občan

Vyskytla se myšlenka: Hermannsthal - Hermann Goering. Čestné občanství. Jeho markantní, lidová postava dodává naší vesnici - poslední vsí na hranicích - záblesk proslavenosti. A když jsme v roce Badeniho 1897 mohli z čistého nadšení za čestné občany volit Georga Rittera von Schoenerera a Karla Hermanna wolfa, tak jsme chtěli v 1. roce našeho šťastného návratu do říše polního maršála jmenovat čestným občanem, protože jsme byli pyšní na souzvuky jmen Hermann Goering - Hermannsthal. Ale k tomu již nedošlo, protože rokem

1939

k tomu již nikdy neměl čas. Začíná výstavba: V obecní kanceláři vládne cílý ruch, je postavena organizace NSV (jde o organizaci na pomoc chudým - pozn. překl.), později se vybuduje NSDAP (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiter Partei, die Frauenschaft (Svaz žen), SA pochoduje (SA = Schutzabteilung = úderný

oddíl), DAF (Deutsche Arbeitsfront = Německé odbory) atd. Nikdo, kdo má dobrou vůli spolupracovat již nemá čas. Nejvíce lidí si již nějaké zaměstnání našlo. Nikdo nemá čas. Pokud by tyto záznamy v této kronice nestačily, pak by se jistě našel lecjaký příspěvek z dějin tohoto místa v

protokolech obecních, v záznamech strany, v kronice školy, v kronice církevní, i SA má vlastní kroniku, později se ke všemu má přiřadit i kniha o vsi DAF, i vedoucí místních zemědělců má materiál atd. Tak uplyne leden, uplyne i únor, vše je v pohybu. Mezitím se odstraňuje i jeden nespokojenec (21. února).

NSV

Organizace jsou postaveny, mnohé ještě v civilu nejdříve byla oblečena HJ (Hitlerjugend = Hitlerova mládež), z NSV (Nationalsozialistische Volkswohlfahrt = Národně-socialistické blaho lidu) jsem mohl každému klukovi darovat hnědou košili a boty, protože přišly dvě velké bedny se šatstvem, myslím, že neexistuje

dům (snad žádný), kde by nedostali alespoň začátkem března trochu času na odpočinek.

Ale dne 13. března k večeru mezi sedmou a osmou hodinou je vidět, jak pochoduje liberecký pluk směrem k hranicím, okolo osmé hodiny následuje NSKK (NSKK = Nationalistisches Kraftfahrerkorps = Národně-socialistický sbor řidičů).

-52-

Protektorát

Dne 14. března v 6 hodin přečte Dr. Goebbels proklamaci vůdce a v 1/2 10 je Praha již obsazena.

Dodatečně se k tomu leccos proslýchalo. v Hodkovicích si došli pro řidiče taxíků

Knoblocha, ten musel odvést komandanta do kasáren v Turnově, jak se nakládá do vagónu vojsko, měl však příkaz jet až na náměstí, takže jel dále až na náměstí, vztyčil tam říšskou válečnou vlajku, přičemž ze všech stran přišli hrozící lidé.

Co dělat? Sám mezi tolika. Spustil mříž, tak zarachotil a prskal a v okamžiku bylo náměstí prázdné.

14. na 15.

Večer padá sníh, v noci byl ohromný přívál sněhu. SA i NSKK hází lopatou sněh. Jeřmanice obdrží pochvalu od okresního rady. Od Záskalí až do Doubí stojí tank za tankem.

Např. 25.

Výstavba pokračuje, např. v jediném dnu uskutečnili političtí vedoucí (25.) noční pochod, setkají se tam s SA, která také byla na nočním pochodu. Odpoledne bylo rozdělení darů od NSV, večer Svaz žen uspořádala kurz vaření, poradenství budoucím matkám se taktéž uskutečnilo.

Anebo např. příští týden: bylo třeba odevzdat pasy o předcích u různých politických vedoucích, večer byl apel NSV, Německá mládež měla sezení. NSKK měla

školení, ženy svazové měly kurz vaření. HJ a BdM (Bund deutscher Mädchen = Svaz německých dívek) měly sezení a čert ví, co se všechno konalo. Anebo např: Veteráni apel, protiletectká obrana a Červený kříž, DAF, sedláci vše jeden večer.

Pak je zase něco vidět: např. v noci z 5. na 6. dubna projíždí nesčetné množství aut a tanků, ráno se vracejí, auto! auto!, tank, nepřeborné množství.

A tak se stává, že se dostavuje všeobecná únava. Nervy, které v osvobozovacím boji byly na nejvyšší míru napjaty a které byly při výstavbě příliš namáhány, chtějí klid.

Úřad stavovský 1. května - 1. srpna

Jsmo oprávněni vést stavovský úřad, já (dr. Dittrich) se stávám oddávacím úředníkem. Jsme rádi, že zase něco přijde do vesnice, ale radost trvá jen tři měsíce, rozhodnutím se 1. srpna zase zruší přes naše odvolání.

Na tomto místě jsou uvedena znění nového řádu a to (Standesbeamter in

kronika.txt

Hermannsthal, Landkreis Reichenberg = Oddávací - civilní úředník v Jeřmanicích, okres Liberec - pozn. překl.). V té době tento nový úřad musel sice jen 3 úmrtí potvrdit, z toho 2 sebevraždy a to jednoho chudého v obci a hrobaře, oba milovníci alkoholu. O jednom se tvrdilo, že řekl: "Mně je, jako když mi andělé počurají jazyk - tak dobře chutnala kořalka". Udělali jsme pokus, aby stejně tak, jak se nové nádraží jmenovalo Dlouhý Most-Jeřmanice, jmenoval se i nový úřad. Dne 23. října byla naše žádost zamítnuta.

-53-

Dlouhý Most

Čím dál tím víc se dostáváme do pouta Dlouhých Mostů i SA tam má svoji kancelář,

také HJ (DJ = BdM), i když máme nahoře původní boudu DHV, která je pro celou organizaci školicím střediskem.

Nám se nepovolila střelnice u dráhy, Dlouhý Most si postaví střelnici. Asi si nebudeme moci postavit centrální koupaliště, kdežto Dlouhý Most ano.

Milíře se k 1. červnu právoplatně oddělily, k obci Jeřmanice patří ještě 6 domů (270, 252, 253, 249, 262, 254), politicky však již z dob SDP (NSDAP a také NSV) k Rádlu. Ztrácíme je zcela. Takzvaný "díl" u Dlouhých Mostů resp. Javorníka má být postoupen Dlouhým Mostům, které tím výrazně získá. Javorník, Šimonovice a Rašovka budou včleněny do Dlouhých Mostů. My bychom maximálně získali Buschloch a Hinterburschen anebo také Záskaří?

Obec

Vedení obce se jmenuje takto: Starostou se stává dřívější starosta Josef Hartig,

prvním zástupcem se stává Alois Klimesch, druhým dr. Dittrich, radními jsou: vedoucí místní stranické organizace Weiß, Gustav Simm, Josef Brosche, Arthur Hübner. Vedoucím místních sedláků je Josef Zimmermann, pokladníkem obce Franz Lindner, tajemníkem obce se nikdo nestává, protože žádný není, jeho práci musí vykonat starosta a jeho zástupce.

Sčítání lidu

Květen 1939: Jeřmanice mají 810 obyvatel, z t. Milíře s jednou částí 17, tedy 827.

Obec Milíře mají 111, z t. Čechů v Jeřmanicích 7, v Milířích 3 to vše ve 217 + 7

domech (obec Milíře jich má 28). Všechn statistický materiál je uložen u starosty.

Celková plocha pozemků - bez Milířů - činí 436 ha, z t. 198 ha polí, 147 ha luk a 32 ha lesa.

Kamna Grude

Severoněmecká kamna GRUDE se zavádějí. U nás ve vesnici se jich koupilo 17 kusů.

Posouzení je velmi rozdílné, někteří se vyslovují velmi pochvalně. Asi při selhání dochází k špatné údržbě anebo je špatný komín.

Uniformy

Dne 1. června je apel politických činitelů, teprve polovina z nich má uniformy. Ale i v SA je ještě polovina bez uniforem, naproti tomu, jak již bylo řečeno, HJ, DJ, BdM a Jm (Jungmädchen = mladá děvčata) jsou oblečena kompletně.

Pohřeb

Na konci měsíce je pohřeb příslušníka HJ, i NSDAP je zastoupena, pohřební řeč má

vedoucí místní organizace strany a vedoucí HJ. V řeči mládežníka se mi líbil spodní tón, dýchal již nového ducha: žádné nařikání, žádné bědování, nýbrž vojenské vědomí společného. Asi takto: "Tu jsi padl, kamaráde. Do hrobu ber s sebou jistotu, že řady jsou znovu uzavřené, tvá rota pochoduje dál, sice bez Tebe, ale s Tvým duchem v srdci".

-54-

Žňová pomoc

Politici vedoucí, svaz žen, Hitler-Jugend, všichni pomáhali při žních, nejvíce ovšem oba učitelé. Toho si obzvláště vážím, protože jsem šil stejnou jehlou. I já jsem po službě sekal trávu pro 4 až 5 krav, den co den, ve všední den i v neděli, každý den bez přestání, ale přece jen to bylo pro prababičku mých dětí, a to v trvání 9 let - 1925 - 1934(5). Vrchní učitel König a učitel Schuster sekali dennodenně trávu za nemocného sedláka Elstnera (čís. 22/272) pro jeho dobytek od května až do podzimu - vše z ideálu národní jednoty.

I tak se mnoho pracuje, často se neví ani co někdo pro ostatní vykoná. Tak např. v úterý dne 11. července: NSV má v hospodě společný večer, NSV má ve škole apel, výběrové mužstvo HJ bylo v Dlouhých Mostech, SA cvičí večer na cvičišti, v obecní úřadovně se plně pracuje, den předtím bylo cvičení politických vedoucích,

další den je v Dlouhých Mostech školení protiletectvé obrany, děti jdou vyhubit plevele atd., jde o ohromný součet dobrovolných prací jedné organizace! To vše z idealizmu za vůdce.

Cizí se diví, že v Sudetech zdraví všichni Heil Hitler - my slovo o vzorné župě bereme vážně, pracujeme z vděku za naše osvobození.

Polsko

Dne 1. září není žádné vyučování: Polsko! Pak není vyučování dalších 8 dní; válka začala a za tři týdny dojde k největšímu CANNAE (pozn. překl.: Cannae je místo bitvy, kde Hannibal zničujícím způsobem porazil Římany) ve světových dějinách.

Přídělový systém

Náhle přes neděli jsou zaváděny lístky na potraviny, potom poukazy na šatstvo. Vzniká panika kolem uhlí a kolem masa, ale nakonec se vše bere, jak to přijde.

Protiletectvá obrana

Zavádí se zatemnění.

Starosta

Na obecním úřadě je hektická činnost (v čís. 219), večer od 8 hodin se tam úřaduje, soustavně tam sedí: starosta, první zástupce Klimesch, vrchní učitel König, pokladník Lindner a příležitostně někdo z ostatních, provoz je tam až do 12 hodin a ještě déle.

Domov pro HJ

Dům pro HJ nemá žádného pána přesto, že je tam mnoho návštěv, školení a přenocování, zchátralost volá po opravách, obec by to ráda zařídila, ale baráček je přes veškerá úsilí neopravitelný. Komisař jej předá obci, na konci roku to dostane DAF (odborní), stav zůstává nezměněn.

Rezervisti

Dne 23. září narukuje jako první rezervista vedoucí místní skupiny strany.

-55-

Kříž matek

Dne 24. září se poprvé udělují kříže matek. Místo: sál, doba: neděle dopoledne. Svaz žen zabezpečí organizaci. Odvody: Polsko je v posledním tažení. Otázka: Co se bude dít dál?

Koncem září nejsou již žádné housky. Polsko je vyřízeno. Je sedmidenní vlajkosláva.

Je epidemie záškrtu.

V listopadu je v NSDAP trochu klidu. Na obecním úřadě je o to větší provoz na lístkový systém. WHW vyplácí v prosinci odměny ve výši 1 400 RM potřebným. Na

vánoční prázdniny je velká zima (až 30 stupňů), proto se školní prázdniny prodlužují.

1940

O válce u nás v zázemí neuslyšíme mnoho. Klimesch narukoval, jinak (s výjimkou Weiße) z vedoucích špiček partaje a obce nikdo. Mnoho sedláků jde do Liberce házet uhlí. Nezaměstnanost je překonána, jen sem a tam některý čeká na jablonecký zázrak, než se rozhodne k jinému zaměstnání.

Požár sálu

Dne 4. února je koncert na přání, organizovaný KWHW (KWHW = Kriegwinterhilfswerk = válečná zimní pomocná akce) svazu říšských účastníků války, potom vyhořel sál v noci. Tím je zničen jediný velký sál pro apely, film, tanec a jiné akce v místě, nenahraditelná ztráta pro naši vesnici. I když hospoda - pro vysoký věk majitelky a pro duševní zaostalost jejího syna - nesměla být v provozu, přece jen byl sál k dispozici pro různé podniky.

3. března - Sběrka KWHW s výsledkem 200 RM (jindy bylo nejvýše 180 RM) a 3/4 kg stříbra.

Farář

Nastoupil nový farář. Rudolf Kirchner, nar. v Arnsdorfu, okr. Nový Bor, přichází z Rochlic.

Dar vůdci

6. - Vedoucí NSDAP, starosta a vedoucí NSV sbírají v domech v akci: dar vůdci - výnos 860 RM.

NSDAP

9. - Máme již 3. vedoucího NSDAP. Po tom, co při výstavbě SdP položil funkci Gustav Simm, se stal vedoucím Fritz Weiß již NSDAP, ten narukoval a 9. se stal vedoucím jeho zástupce Rudolf Spalek.

Proslýchá se něco o hasičské stříkačce.

-56-

Medaile SdP

20. dubna - Narozenyiny vůdce. 61 medailí v upomínku na 1. října 1938 se rozdávají. Činí tak vedoucí místní skupiny strany. Několik dnů předtím obdrželi tuto medaili při velkém apelu v Doubí všichni místní vedoucí a to od okresního vedoucího.

Norsko

Narukuje jich teď víc, ale není to zatím příliš, obzvláště se bere ohled na zemědělství.

1. máj je letos velmi tichý.

Vloupání

Dne 4. května se někdo vloupal do bytu Wilhelma Petracka, který bydlí v čísle 176 na císařské silnici a to dopoledne. Když děti v poledne přišly ze školy, našly tam vše rozházené a s touto zprávou jdou jejich matce naproti - ona je v jiném stavu, muž je na vojně. Ukradeny byly úspory 60 RM, které patřily matce, která je pracující, 10 RM úspor dětí a jízdní kolo mužovo.

10. - Francie - Belgie - Holandsko

Vítězství za vítězstvím sledujeme na mapě.

Ovocné stromy

Teprve nyní jsou zřejmé škody, způsobené mrazem při kruté zimě. Některé ovocné zahrady ztratily skoro polovinu svých stavů.

Začátkem ztroskotává projekt, o který se snažil Konrad Kirchhof: chov ovcí na dalekých pastvinách od Pelkovic až k Javorníku a dále k Rašovce a dále.

Přednáška s diáky (diapozitivy), uspořádaná stranou v době v SDP, měla zčásti velmi hezké fotografie. U takové příležitosti se probouzejí staré vzpomínky z doby bojů, např. bylo to kdysi ve čtvrtek, Aš byla již obsazena, tak si každý myslel, za chvíli budou v Chrastavě a potom hned v Hodkovicích. Takže žebříky, prapory s hákovými kříži jsou připraveny, vítěnce, rychle, rychle, už jdou. Jede kolem Hübner s povozem. "Heil Hitler!" Zarazí se. "Heil Hitler!" rychle jede domů, otevře okna a troubí "Deutschland, Deutschland über alles." Melodie je slyšet v celé vsi, všechno očekává v horečném rozčilení vstup

vojsk. Mezitím se telefonicky zjistí, že dlouho ještě tak nebude. Zklamání. Měli jsem před sebou ještě 10 dní sekýrování Čechů u nás ubytovaných než se konečně, konečně tak stalo.

Promítání filmů: poprvé se ukazuje ve vesnici nejnovější filmový týdeník.

10. června - Komise z Říšského stavebního úřadu (ing. Patzelt a arch. Porst) si prohlíží spáleniště ve vsi a dává pokyny k územnímu plánu, což se v příští schůzi obecní rady také projednává (19. června).

-57-

Plán vesnice

Uzavřená zóna: parcely 13/1 a 2, 15/1 až 5, 16, 164/3, 177/1, 185/2, 14, 1234. Výkupem reality čís. 2 (a také 8) byla vytvořena dostatečně velká náves. Kdyby se spáleniště čís. 2 úplně odstranilo, mohl by se nad cestou mezi čís. 1 a 3 postavit společenský dům, sál za tím ve výši etáže s loukou pro slavnosti. Bylo by to krásné, příliš krásné, než aby to byla pravda!

Rybník na návsi by byl před domy čís. 207 a 205 na parcele 139 a nad tím by mohl být dům pro HJ (Hitler-Jugend) a děvčata a to před domy čís. 200 a 205 na parcele 48.

Sídlištní domy se postaví vlevo od silnice ve směru k nádraží, na obou stranách cesty (Baierbergweg) budou rodinné domky a mezi nádražím a Fiebigem je místa dost pro rodinné domky, na spojovací cestě mezi nádražím a Beierbergem je dostatek stavebního terénu, vůbec tento celý trojúhelník odsud až do vesnice. Je

tedy vidět, že pokud jde o plány, nejsme rozpačití, peníze nemáme, počkejme, zda-li se to podaří, na nás to ztroskotat nemůže.

Vítězství

Paříž - Verdun

Itálie vyhlašuje válku. Kapitulace.

24/25. Kapitulace. Ve vsi jsou vyvěšeny vlajky, zvony zvoní. Jinak je klid.

Školka (25 dětí)

1. července: zahájí žňová školka v čísle 99. Dům byl již 1 rok prázdný, protože již při výstavbě se uvažovalo o umístění školky. Obec měla dům zabezpečit, neměla však oněch 4 800 Kč - 600 RM -, takže se nestalo, aby tam byla školka trvalá.

Branná moc

V listopadu narukovalo 51 osob, z toho 16 bylo na frontě, někteří již v tažení proti Polsku, 7 jich bylo v území za frontou, zbytek pak v zázemí. Zatím žádný nepadl. Pokusíme-li se o srovnání mezi 1914-18 a 1939-40 pak zjistíme: velké vítězství - ale i velké ztráty - největší vítězství, ale v poměru k tomu skoro žádné ztráty, to dělá ono geniální vedení.

Členů z NSDAP je 185, v NSV je členů 218.

Rozpočet obce: dříve v průměru 38 000 Kč, teď (31. března 1941) asi 26 000 RM.

kronika.txt

Srpen: první týdny jsou klidné. Vojáci přicházejí na dovolenou, 4 sedláci mají po 1 vojákovi na pomoc ke žnám (za stravu a 1 RM denně). Začíná ofenzíva proti Anglii. Válka proti Anglii pokračuje. V rámci tvorby větších obecních celků jsme obdrželi od okresního úřadu příkaz (upozornění s klackem), zaměstnat tajemníka pro obce Jeřmanice, Javorník a Záskaří dohromady. Nestane se tak.

-58-

Prodej domu, ve kterém sídlí HJ, uskutečněný odbory (DAF) majiteli pozemku - přišli 2 páni z Berlína s koupí, uskutečnili - aniž vedoucí NSDAP anebo starosta alespoň to nejmenší tušili, vyvolalo to značné rozladění; boj proti byrokratizmu a proti bonzovství (fouňovství) přece byl heslem; hněv se dostavil. Únava se dostavila. Kolik námahy ze strany partaje a obce bylo vynaloženo k tomu, aby se stal tento dřevěný baráček majetkem obce - marně. A přece jsme nebyli zcela v právu.

Neznali jsme ještě zákon z r. 1937, jak postupovat při získávání domovů pro HJ (zásadně to měla být novostavba), hněv se utišil. Kluky jsme umístili v domě souseda, později ještě jinde, a plánovali jsme dále a dále, ale o tom později.

27. září - Pakt tří mocností, potom koncem října přistupuje Slovensko, Rumunsko a Maďarsko. Anglie - Anglie - Anglie tak to zní z rádia.

Čas plyne klidně dál, je málo schůzí, skoro vůbec žádné apely, ale kino, to ano: poprvé filmový týdeník a potom filmy Kochovy (anebo o vaření, - význam není znám - pozn. překl.)

Katolicizmus

Vliv církve je velmi silný - i když někteří jsou (jen) věřící v Boha. katolické biblické večery faráře mají údajně 35 až 60 účastníků, kdežto při školení, uspořádané NSDAP s řečníkem (i dokonce) z kraje je jich jen 45, při obyčejném školení jen 25.

Na Vánoce jich je napočítáno 56, kteří jsou ve válce.

Frýdštejn

Na straně 36 a násl. je pojednáno o naší příslušnosti k panství Frýdštejn. Viz Vlastivěda - od Ressela, svazek I, str. 761, z čeho je odvozeno jméno.

Johann II z Bibersteinu, k počtě svého otce Friedricha měl pojmenovat hrad, který dal postavit, jménem Friedrichstein, z toho pak vzniklo jméno Frýdštejn. Možné to je. Protože Friedrichstein mohl se stát - podobně jako Ludwigsdorf na Lusdorf - Friedstein, i Fritzstein je asi Friedstein, ale páni z Frýdlantu pojmenovali asi tento hrad podle svého kmenového hradu prostě Friedstein.

Z let 1385 až 1456 jsou panu E. A. Seeligerovi známy 24 listinných údajů, z toho nejstarší 6x Fridstein a Fredtein (jako Friedeland und Fredeland) 16x Freudenstein a jen 2x (1432, 1434) Friczstein. 1496 až 1502 Fridenstein 3x, 1597 Friedestein.

Dopravní situace

Každý z nás zná "starou silnici", která se táhne na západní straně vsi od cikánské díry mezi vesnicí a říšskou silnicí k Baierbergu. Je to prastará dopravní tepna. S ní se to má takto: nejdříve se táhla doprava blíže u

-59-

kronika.txt

Liberce, protože císař Karel IV (Žitava 1351) zakázal Zhořeleckým použít novou silnici Frýdlant - Roymund - Jablonné v Podještědí při cestě do Čech, museli použít "pořádnou" silnici Zhořelec - Žitava - Bílá Voda. Pak se vytvořila nová dopravní možnost přes Liberec: 1422 se dohadovalo Šestizemí v Loebau s pány von Hohenstein o solní silnici, která vedla přes území Hohensteinů. Pro nově otevřený trh solí v Rumburku a z toho důvodu vybudování solní silnice z Rumburka

přes Waltersdorf, Chrastavy, Liberce do Prahy se cítilo Šestiměstí značně poškozeno, neboť mělo právo volného solního trhu již od roku 1356. Proto již v roce 1390 v Loebau a Žitavě zasedání a další vyjednávání se vedlo v Rumburku. Na naléhání žitavských kupců rozhodl král Václav dne 24. února 1418 zrušit solní

trh v Rumburku a v Chrastavě a vyslovil zákaz použít solní silnici. Přesto lze soudit, že se konaly v roce 1422 v Loebau další rozhovory a že zákazy krále nebyly provedeny. Václav IV privilegoval 1387 starou silnici z Meißenu (Sasko) přes Lužici do Čech (Meißen - Míšeň) - Koenigsbrueck - Kamenz - Bautzen (Budyšín) Loebau - Zittau - Jablonné v Podještědí - Niemes (Mimoň) - wießwasser (Bílá Voda); zapovězená nová a neobvyklá silnice odbočila a vedla přes Rumburk - Waltersdorf - Chrastava - Liberec - Turnov - Jičín do Prahy.

Prameny: MJIG (zkratka zřejmě znamená: Mitteilungsblatt des Jeschken - und Isergebirges - pozn. překl.) 1910, str. 23, 1923, str. 89, 1924, str. 167, 1937, str. 12 a násl.

Ressel, Alte Heimatkunde, sv. I, str. 343
Neue Heimatkunde, sv. III, 1,10

Václav obnovil svůj zákaz dne 24. února 1418 a císař Sigismund připomněl zákaz v roce 1422, ale v roce 1454 píše Ladislav ve svém lenním a potvrzovacím dopise Bibersteinům: "Mýto, cla, po silnici, která tady vede z Liewenau do Reichenbergu a odtamtud do Frýdlantu je třeba vybírat".

Stará silnice

To znamená, že silnice, na které je již 100 let provoz a která byla často zakázána - z Turnova a Hodkovic do Liberce a dále přes Frýdlant do Zhořelce byla konečně povolena. Jeřmanice byly tím ve vsí formě a právně přidruženy ke světové dopravě. Silnice se dotkla naší vesnice, je to tak zvaná "stará silnice", jde z Hodkovic nahoru k "buku" (1547 je v Hodkovicích 60 příprěžních koní - HK III, 1, 11), vede při Záskaří u čís. 80 - Siegmund - přes říšskou silnici a tam nahoře při našem čísle 41 "Na výpřeži" se příprěžní koně vypráhly a vedly zpátky. U cikánské díry klesá stará silnice na dnešní říšskou silnici a pokračuje podle vesnice na Baierberg.

Tak dálece je všechno jasné. I druhý konec z Liberce je znám (Staroměstské náměstí, - Vídeňská ulice - Perštýn) přes něj a zase dolů, - Rochlice - (hospoda

"U Města Lipska"), pak nějak na veseckou silnici a pak až k "tiskaři". Ale kde se pohybovala mezi Baierovým rybníkem a tiskařem? 1547 se píše v české listině. Vesnice, řečeno Langebrueck - nově vybudovaná.

-60-

Existoval dlouhý most? Jistě v blízkosti vesnice, jinak by jméno po něm nemohla dostat. Ale kdy? Když "most" třeba dřív znamenal jenom přemostění nebo povalová cesta přes mokřinu. Florian Huebel se v roce 1826 domnívá (Ressel HK II, 426), že jsou ještě markantní stopy, že vedla od Baiersteichu nahoru k Javorníku, a z hranice Javorníku na večerní straně vesnice (Dlouhý Most) přes pole k Dolním Šimonovicím a odtamtud do Vesce.

Stopy nějaké staré silnice jsou skutečně na polích obchodníka wilhelma Huebela u

tak zvaného "černého železničního mostu". Pak vedla do Dlouhých Mostů (čís. 50) a dále Weiberg - tiskař. Ale ten kousek Baierův rybník - Černý Most je při směru

čís. 241 180/181, 176, 177, 242, příliš nevěrohodné, a kde by zůstal potom onen most?

Lépe zní věrohodnější vyprávění, že stará silnice vedla přes Baierberg nahoru až k číslům 171, 255, 227, 170, kde v posledním jeřmanickém domě byla kovárna (čís.

170) - asi v roce 1830 zrušena. Podle toho měla stará silnice vést kolem čís. 170 mezi čís. 189 a 168 až k číslu 168. Jestli potom vedla přes velmi široké bažinaté místo (u rozpuštěné cihelny) k číslu 178 a pak nějak dále, to se zatím neví.

Ostatně je - aby ten zmatek byl kompletní - asi z toho důvodu třeba počítat ke změně tratě cesty. S touto starou silnicí (vybudovaná asi kolem roku 1360) byla potřeba kryta po celá staletí, teprve v roce 1825 byla postavena císařská silnice (Ressel, Hk. I, 344), pak přišla v roce 1859 již železnice.

Okresní silnice, která vedla vesnicí, byla otevřena v roce 1876, silnice Hodkovice-Kokonín 1857/58. Okresní cesta Fiebil-Vratislavice 1897/98, 1902. Milířská silnice, vedena lesíkem (Kopsche-Pusch) do Rádla nebyla stavěna, protože do obce Milíře byla cesta rozšířena jako silnice. Od FIXE? Do Rádla se stavělo 1877/78.

Cesta nádraží-Baierberg (Baierova hora neboli Baierův kopeček) 1919 (a 1935) ovšem bez pokračování do Javorníka, byla opravena. (dílčí kus Javorník obec-říšská silnice byla postavena..) Z vesnice na výpřež se nic nestavělo ani do Rádla, ani alej na Baierberg. Cestička ke kostelu se měla stát hezkou pěšinou, měla, ale nestala se.

.-.

Protože Dlouhý Most má hotové plány na schůzovní místnost pro HJ (Hitler-Jugend), tak se má i u nás pro to hledat oblast (viz schůze obecní rady z 22. března) a to mezi čísly 100 a 101 a toto se má vykoupit. Při pilném hledání po sportovním hřišti si myslí vedoucí obce (strany NSDAP), že našel místo pro takové zařízení nad plánovaným koupalištěm mezi čísl. 200/205 a 100/101.

Oba plány se nerealizují. V dubnu byli zde 2 páni od vládního prezidenta v Ústí a prodlužovali zákaz výstavby ve středu obce na další 2 roky, protože majitelka se stále ještě nemůže rozhodnout k prodeji, ale v každém případě je podle směrnice uvědoměna říše (Mnichov), župa a okres o našem záměru.

-61-

Společenský dům

Přesné stanoviště našeho obecního společenského domu bylo mnohokrát projednáno:

I) Konrad Kirchhof, který se přes zimu s tímto problémem velmi zabýval, by chtěl, aby stál na stejném místě jako byl starý vyhořelý sál, i dokonce za částečného použití starých základů, přičemž to posunuje spíše ještě k číslu 5. Jeho hlavní zásluha je půdorys, který má být podle něho jakožto divadelního odborníka a pořadatel slavností sestaven - po dohodě s dřívějším nájemcem sálu -

takto:

II) Ullmann je toho názoru, že obecní společenský dům je třeba postavit místo čísla 8 k silnici, kolem zelené plochy, cvičiště se rozšiřuje v pořádné hřiště.

III) Návrh Josefa Brosche, budovu postavit do srázu a sál postavit nahoru je jistě odvážný, protože budova by stála velmi impozantně, i dokonce výš než kostel, ale buďto by se člověk z oken díval přímo na hřbitov, anebo by sál musel

být přeložen do 1. patra (jako na Záskaří anebo v Pelkovicích), což by znovu mělo tu potíž, že budova by měla něco velikého (velikášského) a my přece chceme vesnickou hospodu s přístavbou sálu.

IV) Vedoucí NSDAP Spalek a já jsme dospěli po mnoha společenských rozhovorech k závěru: náš obecní společenský dům zůstává - jak již bylo řečeno - uprostřed obce a tím přijde asi na to místo, kdy vyhořel dům, ale tak, aby při stejné poloze cesty od parcely čis. 13/1 proti parcele čis. 14, to znamená směrem ke škole (tedy obrácena jak se říká v bodě I) byl posunut.

-62-

Protože jako střed obce člověk vnímá celý nezastavěný prostor mezi uzavřenou řadou domů čis. 3, 5, 7, 283 a 9, t. j. mezi kostelem, stodolami a méně zastavěnou řadou domů čis. 1, 274, stodolou 219 a 273. Osa mezi kostelem (Nr. 3)

a školou (Nr. 1) udává střed, přičemž je šťastnou náhodou, že celý pozemek, který se vykupuje, až na šířku cesty se využívá. Korektura hranic pozemků je jistě dosažitelná později, přičemž na druhé straně (jižně) zůstává restaurační zahrada před hostincem a o etáž níže, od sálu až k čis. 7 zůstává dostatek místa

pro dlouhé a široké hřiště.

Před obecním společenským domem, nad cestou by stála v širokém oválu přirozeného svahu obecní lípa, nad ní by byla louka pro slavnosti. Při tomto rozdělení by zůstalo mládeži dnešní hřiště (škola, HJ, DJ, JM, BdM). Pro Hitler-Jugend by se tam postavil i dům. Zda-li na místě domu čís. 8 by se měla postavit autobusová stanice, odložiště pošty nebo něco podobného

-63-

-64-

je věcí budoucnosti. Místo nad rybníkem je třeba bezpodmínečně ponechat volné pro veřejnou budovu.
A prodloužení louky pro slavnosti je třeba ponechat ve veřejných rukou, kdyby se ukázalo - i když to sotva nastane - že bude třeba velký sportovní areál.
Vnější vzhled jak obecního společenského domu a domova pro HJ je předepsán a musí odpovídat krajině.

Typus (typ) našich domů:

Chodba jaksi rozřízne barák příčně, dvoje dveře, na sluneční straně je světnice, na druhé straně je: směrem k údolí stáj a směrem ke svahu komora na mléko (klenutá místnost).
Toto rozdělení vykazují i větší budovy, např. hostinec v Baernsdorfu v Krkonoších, ledaže by měly tak jako u nás v Jeřmanicích stará "Scholzerei" (dům nebo sídlo starosty) měly podélně ještě přistavěny 2 malé místnosti (komoru a světnici). Před stájí je hnojiště, na kterém stál záchod (domeček záchodový), chodba k němu je vydlážděná a dnes často pod střechou (Schoeppel = předchodbička - odvozenina od slova šupna). Nad vchodem je podkrovní světnice, často je vzadu přistavěna i stodola a nyní se již i rozděluje chodba a je vystavěna kuchyně.

Světnice je v naší vesnici ještě nejčastěji z dřeva (trámová stavba), stájová strana je všeobecně již z kamene (z cihel). Lužicko-severočeské je všeobecně spojeno s pojmem "srubová stavba", kde horní patro je nejčastěji příhradovou konstrukcí, příkrý štít je bohatě zdoben a tvoří "poblatsche" (jde zřejmě o místnůstku k uložení věcí - pozn. překl.).
Tak je to u nás a tak by se měl i představit náš obecní společenský dům. Ze dřeva světnice (xx) - hospoda a část kuchyně, z kamene část po levé straně vchodu, nad vchodem štít s vestavěnou "poblatschou", to vše před kuchyní a balkonem podél sálu, poschodí je rozšířeno (xxx), štít bohatě zdoben (jako u

-65-

čís. 92). Předsíň by mohla být klenutá, velká restaurace má v každém případě trámy s podtáhem a uprostřed sloup.

kronika.txt

(xx) srov. Heiner Franke, Východogermánská kultura dřevěných staveb, nakl. Korn, Breslau: str. 174 a Reichenberger Heimatkunde, II 3, 252 (Frauenberg Nr. 71).

(xxx) srov. Karin Goering-Heim v Johnsdorfu u Žitavy od arch. Jaehneho, Žitava.

Zde je nakreslen domov pro Hitler-Jugend v Jeřmanicích v měř. 1:200 a to jednou přízemí, podruhé podkroví, s poznámkou dr. Dittricha, že jde o jeho návrh a že domov je podsklepený - ale jen částí pod domovní chodbou.

Domov pro HJ (Hitler-Jugend).

Podle zákona z roku 1937 je každá obec s vyšším počtem obyvatel nad 300 povinna mít domov pro HJ: má to být zásadně novostavba. My s 900 obyvateli potřebujeme 2

místnosti a jakožto zemědělská oblast bychom chtěli i pro služby HJ v zemědělství mít postaráno. Domov HJ svou stavbou by mělo vyjádřit typ kraje, takže architektovi nezůstává příliš velký prostor pro uměleckou svobodu, neboť pro náš horský kraj je rozhodující typ horského domu. Čili společný vchod může být jen předsíň chodby, ze které vedou schody nahoru do pokoje vedoucího a do pracovních místností a dolů do sklepa.

Místnosti HJ a BdM (50 až 60 m², cca 35 možností k sezení, podél stěn lavice s opěrkami, skříň a kout pro porady) musí být od sebe odděleny, ale jsou přístupny

ze společného vchodu. Nebo: při našem typu domu, kde je světnice a stáj, světnice s trémovým stropem, druhá místnost z kamene (cihel) s lehkou štukaturou.

Zemědělská služba (cca 15 chlapců) by měla najít k ohřátí vody nouzový zdroj, čili místo v "kvelbu". Chodba na apely (2,50 až 3 m široká) slouží jakoby šupna - poblatsche; jako místo na odkládání lyží a jízdních kol by měla sloužit stodola (podjezd), je třeba uvažovat se sprchou nebo umývárnou a to podle nařízení říšského vedoucího - to musí být i v nejmenších domovech a nesmí být společně se záchodem. Záchody musí být odděleny od domova tam, kde není vodovod,

tak jak to je dnes u nás.

W - v nákrese znamená zimní vchod

S - letní vchod, místnost na čištění (náradí?), je žádoucí, ve shora uvedeném půdorysu je zakreslena nadbytečně.

2 místnosti na práci jsou v podkroví uvedeny, v létě slouží zemědělské službě jako ložnice, jako denní místnosti jsou k dispozici další místnosti. Pokoj vedoucí by měl mít asi 20 m² s 2 psacími stoly, skříň a jednoho koutu pro

-66-

porady. Nachází se ve štítu nad vchodovými dveřmi, štít je vymyšlen jako ten u Siegmundu v záskali "Appellplatz", který musí být zásadně před každým domovem, je k dispozici na hřišti, je třeba založit zahrádku podle zvyků místních a louku pro hry 60x90 odpovídá v podstatě naše hřiště se svými 40x45 (75) kroky.

Velikonoční neděle nám přináší zprávu z Bělehradu. Na 1. máje je konec v Řecku.

Dědičné statky

Příslušný soud nepřiznal žádnému statku v Jeřmanicích titul: dědičný dvůr.

Byt

Přechod z jednopokojového bytu na byt s více místnostmi je velmi cítět. Nejdříve

se přikročuje k dělbě místností, i přístavba kuchyně není vzácností, ale mnoho domečků má jen tu jednu světnici, starší se s tím spokojí, mladí se odstěhují.

14. květen: povyk kolem Hesse. Zástupce vůdce letěl do Anglie. "Utekl" hned

říkali lidé, "blázen" jej nazývají další, "padouch" říkali někteří. První den je

každý poněkud zmatený. Druhý den jsou mozky již čistší. Stranický soudruh Hess zůstane přesto, čím byl, národní socialista; Rudostrakatá (kráva) se přece přes noc nestává černostrakatou, to ví každý sedlák, takže držet pusy! vy političtí prd.. Že by jste nerozuměli?

NSDAP pouští film "Ohm Krueger" (burský prezident, vrchní velitel armády proti Angličanům - pozn. překl.) i on přece byl v podezření, ne! Přece zpívám: jakmile

se někdo z nás unaví, druhý za něho stráží, kdyby některý z nás zapochyboval, druhý věřičně se směje! - takže usmějme se, protože věříme. Hlupáci, všechno přece zpravodajská služba nemůže každému věšet na nos. Timco Germanos, et Hessum

ferentes.

Fabrika

V neděli, 11. května hledá v novinách továrník Ringsdorf-werke AG, Mehlem a Rhein terén na fabriku asi 20 000 m², blízko nákladního nádraží.

Nabízíme parcelu 826 z čís. 100 mezi Fiebichem a lesem. Místo není ohrožitelné vysokou vodou, má však potůček, nížeji je i dokonce větší potok, je k dispozici přístupová cesta, železniční vlečku je možno lehce vybudovat, vedení vysokého napětí s 4 000 - 5 000 kVA je blízké. Naše snažení bylo marné, obdrželi jsme odmítnutí, ale chceme se dále ucházet o stavu lázeňského domu anebo o něco podobného.

Panský les

Panský les, tzv. "velký les" představoval dlouhý čas až k vybudování silnice - a

nakonec ještě i dodnes - kulturní překážku, leží mezi naší vesnicí a Vratislavicemi a Jabloncem, kam vlastně se směřujeme, měl by se uvolnit pro zemědělské využití, ještě by zůstal dostatek lesa anebo alespoň by se měl stát společným (obecním) majetkem.

Hranice obce

To se však znovu dotýká důležité otázky hranic obce. Dlouhý Most, který má jen o 11 obyvatel více než Jeřmanice, ale jen 3/4 pozemkové plochy se stává střediskovou obcí s Javorníkem a Šimonovicemi s jen 300 obyvateli a obdrží část Vesce: my jsme ztratili Milíře a ještě k tomu domy, ztratíme rozhodně část Dlouhých Mostů a hraniční vylepšení na výpřeži a v luhu nepřinesou také zisk, takže chceme alespoň od Dlouhých Mostů "Buschloch", je spojen s obcí více než s Dlouhými Mosty s vratislavickou silnicí, která je jak v létě tak v zimě sjízdná.

Do Dlouhých Mostů vedou jen cesty na pastvu, které jsou v zimě zasněženy, takže všechna doprava se vede přes Fiebich. Tím by musela padnout i nepřirozená hranice Vratislavice - Milíře - Jeřmanice

-68-

(před čís. 270, 253, 252 a 249!), hranice by musela jít k Císařskému kameni od Císařského kamene dolů k hájovně a k pramenu Rohanovu.

Tajemník

V červenci tady byl příslušný zástupce okresního vedoucího a tyto otázky projednal, pak nařídil přijetí tajemníka obce, toto místo převezme pan Josef Lindner, který tuto službu kdysi již 6 týdnů vykonával.

Vlajka NSDAP

V úterý, dne 10. června nám krajský vedoucí předá (v Dlouhých Mostech) vlajku strany.

Rusko

Vítězství na Krétě je stráveno a tu začíná v neděli, dne 25. června válka s Ruskem. Naše armády bránu na východ široce rozevřou. Již dne 29. uslyšíme 12 zvláštních hlášení, všichni sedí u rádií a poslouchají. Uprostřed července je Stalinova linie prolomena.

Barák

Mezitím se vyhloubí díry na vodu a místní vedoucí se snaží o povolení k výstavbě (zatímního) baráku.

Sál vyhořel, hospody jsou i pro nenáročné provedení filmu příliš malé, potřebujeme nějakou místnost pro apel.

ZAČÁTKEM SRPNA NÁSLEDUJE V Rusku vítězství za vítězstvím. Koncem srpna je dobytá

Ukrajina až k Dněpru.

Uprostřed října: Kotel u Braňska a Wiasmy - naše vojska stojí před Petrohradem a také již před Moskvou, Odesa padla, dostali jsme se až před Rostov na Donu.

1. padlý

První padlý z naší vesnice je Josef Toelg z čísla 20, padl v Kyjevě. Hladík Otto byl v Srbsku 20 dnů nezvěstný.

Dne 1. listopadu odchází můj starý kamarád z hor učitel Richard Woehl (v Javorníku od r. 1921 do r. 1939) se štábem Rosenberga do Kyjeva.

Dne 3. listopadu se koná poprvé v upraveném sále tělocvičny filmové představení - protože hospody jsou příliš malé. Škola je velká, ale je tam málo místa, protože budova je špatně stavěna.

Škola

Koncem roku bylo u "Wehrmachtu" (u branných sil) 97 osob k tomu přijdou ještě 4

železničáři, tedy celkem 101 osob.

Dne 6. prosince byla "stará hanibálka" pohřbena, majitelka vyhořelého sálu. Protože obě děti (syn je slaboduchý, dcera ve Františkově vdaná) pro výstavbu budovy a pro další vedení restaurace a zemědělství nepřicházejí v úvahu, se posune plán výstavby obecního společenského domu do středu obce do hmatatelné blízkosti.

-69-

Ještě před Vánocemi se přeloží služebna NSDAP do domu čís. 276. Slavnosti júlu (severských Vánoc neboli slunovratu) se konají v sále školní tělocvičny.

Ještě jsme netušili, že tato zima bude nejtěžší zatěžkávací zkouškou pro německý

národ na východní frontě, kde jde o bytí a nebytí. Zatím jsme přinesli jednu oběť válce a mysleli jsme, že by to mohlo být dosti obětí. Přišlo to jinak v novém roce.

Dne 7. ledna je místnímu vedoucímu naznačeno, aby zastupitelstvo zajistilo reprezentativnější umístění obecní úřadovny. Takže se zase (jako před otevřením české školy) nastěhuje do místnosti ve škole.

Místnost, která mezitím sloužila jako sklad NSV (Nationalsozialistische Volkswohlfart = národně-socialistická péče o veřejnost - pozn. překl.) - se upravuje, částečně je vybavena novým nábytkem a teď vybavena se záclonami a koberci, dělá hezký vlídný dojem.

Dne 24. ledna je přestěhování uskutečněno, jako stálá tajemnice se zaměstnává paní Marie Peukertová.

Koupě domu čís. 8

Tu přichází nucená dražba čís. 8. Již dříve se obec bránila proti příliš vysokému odhadu domu (3 000 RM). Později obec nabídla spořitelně za dům 800 RM, protože dům byl zralý na zbourání. Nyní se ohodnotil dům na 2 000 RM, čili sice níž, ale přesto ještě příliš vysoko, i když pole byla ohodnocena velmi nízko. Celková odhadní cena činila 4 190 RM, nejnižší nabídka činila 2 387 RM, nejvyšší

(přípustná) 4 170 RM.

Ujednání s ředitelem na 3 000 RM neschválila správní rada spořitelny, protože se

příliš mnoho soukromých zájmů do toho zapletlo. Hospodářství se tedy pod 4 000 RM nepředalo. Protože byli však přítomní oba hlavní interesenti na pole (byli na

vojně) okresní úřad udělil obci povolení nabídkové s příkazem, vše zatím koupit a nepotřebná pole teprve po válce prodat. Koupě se realizovala dne 13. února u soudu. Obnos byl v obecní pokladně skoro do celkové výše jako rezervní fond k dispozici.

Koupě domu čís. 2

Jen co tato koupě byla uskutečněna, přišla - jakoby a přání - druhá koupě. Samozřejmě existovaly i zde různé zájmy, obzvláště z čís. 1. Hned po Vánocích se

spojila delegace obce, která se skládala z místního vedoucího NSDAP spalka, vícestarosty dr. Dittricha a radního Franze Lindnera, s dědici, i když tito stejně již byli o zájmu obce informováni.

Dne 18. února mluvil vedoucí strany Spalek se zetěm panem Beckertem ve Františkově, který měl již vše pro prodej připraven, i když on myslel více na parcelování, kdežto my jsme měli úmysl celý majetek získat. Jednotná hodnota za dům činila 1 600 RM a za pole 4 400 RM.

Následující den jela tříčlenná delegace do Liberce, vyzvedla si u okresního úřadu povolení - ten kladl stejné podmínky jako u čís. 8 - dojednala s panem Beckertem prodej a ohlásila jej ihned u notáře. Po návštěvě pojišťovny a spořitelny jsme se vraceli rádi, že jsme vlastnické pozemkové vztahy uprostřed obce vyřešili - po vyřazení soukromých zájmů - ve prospěch obce. Na okrese jsme se dozvěděli také výši dotací obci a rychle jsme spočítali, že i při této koupě máme k dispozici největší část finančních

-70-

prostředků v hotovosti, jenom jediná pokladní stvrzenka ve výši 500 až 1 000 RM zůstane na jeden rok nekryta. Tím se zajistila na daleko dopředu dobrá obecní politika, díky energii místního vedoucího Spalka a přehledu pokladníka Franze Lindnera 215, o mé maličkosti ani nemluvě. Formální kupní smlouva byla vyhotovena u notáře dne 10. března, kupní suma činila 6 000 RM, přičemž ještě splatná pojistka požární o jedné třetině připadá p. Beckertovi.

--

Raiffeisenka - kampelička

K 30. červnu se rušila "Kampelička", spořitelní a záložní spolek pro Rašovku a okolí, zapsaný spolek s ručením neomezeným a sloučila se 10. února 1942 se Spořitelním a kreditním spolkem pro Jeřmanice a okolí, zap. Společenství s ručením neomezeným v Jeřmanicích (jednatel Jahn).

Padlí

V neděli dne 15. března se koná uctění pro padlé místo na cvičišti u kamenného kříže, do dnešního dne padli: Toelg, Passian, Rueckel, Huebner. - o 8 dní později se zase koná takové uctění pro Sedláka (HJ), Burde je nezvěstný, později

ještě padl Seiborth Bertl, už neviděl své druhé dítě.

Výživa

V rámci usměrnění výživy se mělo dostat pod kontrolu i kozí mléko, neboť v horní části našeho kraje je drženo 1 600 koz, tento plán se však nerealizoval.

Obecní účet

Dne 10. dubna se ve schůzi obecní rady oznamuje obecní hospodaření za rok 1941:

příjmy 33 429 RM

řádná vydání 33 429 RM

mimořádná vydání 4 000 RM

Přičemž pozemková daň činila 80 %, obrátová daň 200 % a občanská daň 300 %.

1940: příjmy 17 285 RM

výdaje 19 241 RM

1939: příjmy 20 918 RM

výdaje 20 247 RM

Počet obyvatel

K porovnání: nyní (v červenci 1942) vydáváme potravinové lístky 780 osobám, 122 jich je v poli, vesnice má proto 902 obyvatel. 1911 jsme měli 1 238 obyvatel, tak zvaný pivní krejcar obnášel 12 guldenů na daních.

Škola

Zase plánujeme: ve škole má být dobudováno podkroví, materiál by byl k dispozici, pracovní síly chybějí.

-71-

Hřbitov

Otázka márnice uzrála v řešení. Katolíci mohou být pohřbeni z kostela, ale pro věřící v Boha musí být pohřeb odstartován z důstojné místnosti.

Společenský dům

Garážová část se vybaví, horní etáž bude mít malý sál, sklepní etáž se víc využívá, pod tím bude ještě síň hrdinů atd. Hýřím rozkoší v tomto projektu, protože župa už před několika měsíci (17. prosince 1941) si vyžádala naše plány,

na jaře se mi dostalo telefonického zavolání a já jsem šel s celým materiálem na

župu (architekt Wittek), který mě poslal k župnímu organizačnímu vedoucímu, aby byla rozřešena otázka místa a potřeba prostoru a to na místě samém, načež mělo

následovat plánování.

V duchu již vidím jednotlivosti. Proč by se takový obecní společenský dům neměl stavět? Před půldruhým stoletím jsme stavěli kostel, před 3/4 století školu, nyní uzrál čas znovu stavět. Ať stavba stojí 300 000 až 400 000 RM, obec má 50 000 RM kdykoliv, možná i dvojnásobek, ale přece staví NSDAP, to znamená stát. A když každé náboženské společenství stavělo kostely apod., každý větší spolek svůj dům, pak přece strana - již z důvodů světonázorových - bude jistě stavět, o

tom jsem přesvědčen.

Už vidím jednotlivosti: protiletecký kryt dole má krásné cihly, místnost na hraní je dole zařízena, vedle kuželna. Poschodí by mělo být zšalováno, ale štít nad vchodem by měl mít i když šetrně znaky lidové stavby, tyto znaky jsou vidět i uvnitř v chodbě a v poschodí ("na jevišti"), jinak aby bylo hodně dřeva, nikoliv však natřeno vše modřínové dřevo anebo jedle, impregnovaná, dveře s barevnými lištami, vše přírodně ale hezké kování, zacínované anebo začerněné. Pokoje v podkroví (většinou pokoje hostů) nelze jen jednoduše označit písmeny jedna až dvanáct, ne, ke každému číslu je třeba uvést znamení a to také ne libovolně nýbrž lidově ve vztahu: číslo a k němu vztah, stojící (figury) a barevně, pestře.

Např.:

- 1) Čáp na jedné noze
- 2) Tančící pár, 2 srdce, dvojčata jmenující se Max a Moritz
- 3) Třešňová trojčata, přísahající ruka
- 4) Čtyřlístek jetelový
- 5) Ruka
- 6) Stará čarodějnice
- 7) Slunéčko sedmítečné
- 8) Pavouk - osminohý - včetně sítě
- 9) Kužel
- 10) Hrací karta
- 11) Víla
- 12) Hodiny
- 13) Podkova pro štěstí

-72-

Ano, i dokonce kovaná železná zábradlí již vidím, všechny s průběžným motivem.

(Pozn. překl.: Velká nakreslená mříž na str. 119 v původní kronice nebyla přereprodukována.)

Koupaliště

A nyní, kdy nám patří celý pás od vesnické silnice až nahoru k říšské silnici teď můžeme hřiště (mezinárodní míry 71,25 m x 141,50 m) přes louku slavností přeložit - a já jsem se v rámci plánování vesnice s možnostmi skupinového vodovodu zabýval a tím se dozvěděl o existenci pramenu nad hřištěm, který je dosti silný a i v létě teče docela spolehlivě, přesto, že voda již 20x až 30x zmizela - takže jsem přišel při nedělní procházce s místním vedoucím spalkem na myšlenku, přeložit koupaliště hned až k hřišti. Tak dlouho jsme hledali slunné místo s vodou a přístupovými cestami (80, 100 resp. 94) a teď jsme i pro to našli místo! Župní úřad dodnes neuskutečnil prohlídku (červenec, srpen), zdá se,

že nastal stop pro válku, ale my plánujeme dál; obec právě pověřila p. architekta Persta s vypracováním plánu o výstavbě.

-73-

Přehled, zpětný pohled a výhled.

Dlouhý Most

O našem vztahu se sousední obcí Dlouhý Most.

Někdo to zlomyslně rozšířil, někdo to bezmyšlenkovitě rozšířil, jako pověst v zimě, že Jeřmanice se stanou součástí Dlouhých Mostů. K tomu bylo velké rozhořčení, jen to ne.

Jeřmanice mají asi stejný počet obyvatel jako Dlouhý Most, vesnice jsou asi stejně veliké, i když Dlouhý Most leží geopoliticky výhodněji, už vtáhl Javorník

a Šimonovice do svého zakletí, velké díly vesce si zřejmě ještě přivlastní, zřejmě dostane i náš nějaký "podíl", ale "buschloch" nám za to nechtějí přenechat, i když je to pro nás špatná výměna, ale oprávněná, protože děti odtamtud musí v zimě přes kanál do školy, mají to tedy k nám blíž atd. Jestli přijdeme také o poslední domy Milířů. My nemáme nic, co bychom připojili k obci, plán, aby se připojil Javorník a Záskalí k naší obci, již zřejmě neplatí, i když přidělení rašovské kapečky do jeřmanické raiffeisenky tento plán zase oživil. Protitah Dlouhých Mostů, aby sami založili raiffeisenku, ztroskotat v zimě. Tak jsme zůstali úplně sami.

Ale stále jsme podle východních pojmů středisková obec s našimi skoro 1 000 obyvateli. Leccos se tam dříve propáslo; nádraží je na pozemku Jeřmanic a přesto nese název Dlouhý Most, ale alespoň je tam jako přívěšek Jeřmanice. Pošta

se jmenuje jen Dlouhý Most a pro Jeřmanice má označení Dlouhý Most - Jeřmanice, místo, aby se jmenovala Jeřmanice - pošta Dlouhý Most, kde máme i dokonce právo mít svou úschovnu pošty, protože Milíře patří poštovné k nám. Lékař byl v Dlouhých Mostech, porodní asistentka, kovář, kolář, klempíř atd. Leccos se propáslo teď při "anšlusu" (připojení k Sudetám - pozn. překl.). Náš spolek tělocvičný byl vždy silný, v Dlouhých Mostech vždy slabý; kdyby v tom okamžiku měl náš spolek správného muže k vedení SA, tak by se "sturm" (org. jednotka) 22 samozřejmě dostal do Jeřmanic.

Dnes nařikáme, že členové SA z Jeřmanic nejsou dostatečně horliví pro službu a nedostaví se do Dlouhých Mostů, to už je ve vzdálenosti, ve vsi byli vždy na místě.

"Faehnlein HJ" (org. jednotka asi na úrovni roty) přišla pro takovou náhodu do Dlouhých Mostů a přece Jeřmanice jsou pro "štam" (vyšší org. jednotka) leží Jeřmanice centrálně mezi Vratislavicemi a Hodkovicemi. Vesnické divadlo měly obě

obce, muzikanti jsou z polovic (z větší polovice) z Jeřmanic. Českou školu měl Dlouhý Most odjakživa, my jsme ji měli až v posledních letech republiky, v Dlouhých Mostech seděl Čech i dokonce v radě obce, u nás nikoliv.

Byly doby, kdy SdP v Dlouhých Mostech byla tak slabá, že se chtěla přidat k Jeřmanicím. Pokud jde o oběti, jsou obě na tom stejně, příležitostně předstihne jeden druhého, jako např. v bitvě výroby mléka 1941 anebo při odevzdávání saní: 60 saní musel náš starosta vrátet a s 32 saněmi jela naše

HJ do odevzdačícího místa do Rochlic, a teď se Dlouhý Most připojil se 6 saněmi (slyšíte dobře šest!).

Dne 9. května byl úředně odvolán velitel hasičů v Dlouhých Mostech, kdežto zároveň Jeřmanice obdržely pochvalu.

Dne 10. června bylo biřmování. Dlouhý Most měl asi 80 biřmovanců, Jeřmanice také

asi 80. V Dlouhých Mostech dělal starosta kmotra pro Čecha z Rašovky, načež došlo k rozmíškám večer o obchodě a smýšlení.

V Jeřmanicích koná NSDAP pravidelně svá školení, o Dlouhým Mostech je to neznámé

atd. Tak pozoruje jedna vesnice druhou. Dlouhý Most upozorňuje na své výhody, Jeřmanice mocně pracují, je to konkurence jako dříve mezi Libercem a Jabloncem. Cizí oko vidí ostřeji a toto soupeření odhaluje bezohledně nahotu soupeře.

A tak udiveně se divíme, jak se další rozvoj táhne dolů z Dlouhým Mostů do Vesce. Že střelnice se dostala dolů do Buschlochu, to by se každý nechal ještě namluvit, ale zatím je systém, protože i domov Hitler-Jugendů má přijít až na hranice s Vescem místo (ve směru směrnic vedení říšské mládeže) mezi vesnicí Javorník - Šimonovice a Dlouhých Mostů. Že má přijít koupaliště dolů ve směru k Vesce o Buschlochu, je teprve zarážející.

Pročpak? Proč všechno takto stranou? Už vůbec se ničemu nepřiučíme? Proč se nevyžívají zkušenosti Rychnova? Tam také leží Riegerovy lázně u lesa se svou studenou vodou, kdežto Henleinův rybník (rašelinové lázně) se svou slunnou polohou má vodu teplou. Proč tedy stranou, za druhé studená voda a za třetí voda

z lesa, když rybník může být mezi vesnicemi, ve slunném prostředí a tím by dostal předehrátou vodu. Tam patří rybník! Hospoda u tří lip by se měla stát domem strany, cvičiště by se stalo sportovním hřištěm, pod tím by stál dům pro Hitler-Jugend a kousek dále pak by bylo koupaliště. To by bylo přirozené, to by bylo praktické.

Existuje hřích proti krvi, existuje hřích proti duchu a existuje hřích proti půdě - a to by se tady mohlo odehrát! Cavenat consules! I dokonce se šušká, že nová radnice by se neměla dostat mezi kovárnu handlíře dobytka Schlangera, ale že tam má přijít vila Wuenschova - na jediné místo pro radnici v Dlouhých Mostech! - nýbrž že radnice se dostane do strmého svahu k řadě domů pod kostelem

někam.

Budí to dojem, jako by všichni lidé měli být spleteni. No, nám to může být konečně jedno, ale když to člověk tak všechno vidí ..

Jeřmanice se sotva zvětší, zřejmě mají plnit i nadále účel vesnice: má být krevním pramenem pro městskou kulturu, která člověka stravuje. Ale i kdyby Jeřmanice ztratily obyvatelstvo třeba sloučením statků anebo odstěhováním do protektorátu anebo na východ a i kdyby Jeřmanice ztratily svou správnou svrchovanost, pak škola, vesnický společenský dům, sportovní hřiště, domov pro Hitler-Jugend, všechno to by zajistilo naší protáhlé obci ještě kulturnější autonomii. Abychom nezpustili, to musí zajistit moudrá vesnická politika.

Sevastopol

V pátek, dne 17. července, nás zastihne zpráva, že před Sevastopolem padl jeden z nás: Lindner Gisbert, tento vlídný Gisbert, 8 dní na to je pohřeb jeho dědečka.

-74-

Rodina Lindnerova

Strana mu vypraví v libereckém krematoriu pohřeb, starý Lindner Franz měl tři děti, 2 syny a jednu dceru, 8 vnuků a 2 pravnučky.

Byl dlouho starostou obce, spoluzakladatelem kumpeličky, byl podporou pro tělocvičný spolek, jako nadšený "Schoenerianer" učinil z wolfa a Schoenerera čestné občany Jermanic, myslil to vážně i s hnutím "pryč od Říma" a přestoupil (k protestantům), delší dobou byla i modlitebna protestantská v jeho činžovním domě čís. 216. Jakožto pyšnou vzpomínku vlastnil osobní dopis Bišmarckův. Byl také jedním z těch, kteří v roce 1897 jméno vesnice z Jerschmanitz poněmčil na Hermannsthal.

Po tom, co svoji usedlost čís. 215 předal nejstaršímu synovi, odstěhoval se do Seidenschwanzu, vrátil se však znovu do Jermanic, když podruhé ovdověl a bydlel u svého mladšího syna Hannibala.

Ten měl za sebou neobyčejné vzdělání: ještě před ukončením školy, vystoupil z druhé třídy měšťanské školy, odešel do Boru do učení jako malíř porcelánu, brzy se však vrátil a stal se doma brusičem skla. Vedle své práce pilně cvičil své tělo. Pěšky šel až na jih Itálie.

Když však uzrál čas vojenské služby a pomyslel na tříletou presenční službu, přišla mu myšlenka, že by tuto dobu si měl krátit tzv. zkouškou inteligence s právem ke službě dobrovolníka na jeden rok. Jeden cizí jazyk (italština) ovládal

ze svého pěšího vandrování a to ostatní, to by se jistě naučil. A on to dokázal. Celé týdny a měsíce, přikryt jen dekou, studoval na nevytopené půdě, a v neúnavném studiu bez učitele (až na pár typů ode mne z Prahy, které byly jedinou

cizí pomocí) získal vědomosti pro tuto zkoušku, kterou úspěšně absolvoval. Když se ho při odvodu ptali, čím je, odpověděl: "Ještě nikým, ale chci se někým stát."

Poprvé jej nevzali. Na to šel jeho táta do Liberce, aby jej vzali do přijímací zkoušky do 4. ročníku učitelského ústavu. Ředitel měl pro odmítnutí jen jednu větu: "Ten mladý muž se přeceňuje." Ale do evangelického učitelského ústavu v Bielitzu jej přijali, maturoval a sloužil (jako já) u tyrolských střelců v Jižním Tyrolsku.

Jako učitel sloužil jeden rok ve Wiener-Neustadtu a jeden rok v Teplicích-Šanově, na protestantských školách.

Vynalezl zde obrazovou stylovou práci (Bildaufsatz), aniž jej pedagogicky anebo publicisticky využil. Mezitím složil (tak jako já) zkoušku z tělocviku pro střední školy.

Tu přišla první světová válka. Jako praporčík byl těžce zraněn. Tím po ukončení války nebyl již schopen vykonávat učitele z povolání.

Zabýval se, už jako ženatý, brusičstvím skla, čemuž se v mládí naučil. Nedostatek skla v poválečné době z něj učinil vynálezce jednoduchého a originálního uzávěru lahví (spirálního péra se skleněnou destičkou). Později vynalezl stroj, na kterém mohl brousit 100 a více skleněných kaménků ve velikosti špendlíkové hlavičky. Uvážíme-li, že doposud musely celé brusířské generace opracovávat kámen za kamenem, pak zasluhuje tento krok ke strojovému masovému zpracování náležité uznání. A našemu Hannibalu Lindnerovi se uznání dostalo. Brzy tím vydělal hodně peněz, koupil si za čtvrt milionu dům se

-75-

zahradou, dožil se i toho, že jeho nejstarší syn jeho technický talent zdědil a i jeho mladší syn byl zaměstnán jako chemik.

Jako válečný invalida, odsouzen k přísné dietě, stále ohrožen úplným ohluchnutím, ale i při práci na zahradě stále duševně zaměstnán (např. měl patent na univerzální zahradní motyku), mezitím komponoval a psal básně - a teď utrpěl tuto ztrátu.

Jeho starší bratr Franz Lindner mladší, toho času sedlák v čís. 215, se narodil dne 2. ledna 1882. Po své školní době vlastnil brusírnu skla a věnoval se cvičení těla; od r. 1898 - 1901 byl cvičitelem. Od 1901 do 1904 sloužil u jezdeckva. Předtím (1901) získal 1. cenu, potom (1905 a 1906) třetí resp. druhou

cenu při soutěžním cvičení.

Světovou válku celou prodělal. Od 1920 do 1923 byl předsedou tělocvičného spolku, 1935 získal výkonnostní odznak spolku. V době hnutí "pryč od Říma" přešel (tak jako jeho otec a rodina) k evangelické církvi, od r. 1933 je (jako jeho otec a bratr) věřící v Boha. Byl starostou obce (jako jeho otec) od r. 1923

do 1931, dodnes je pokladníkem. Je vedoucí osobností i v kumpeličce.

Odjakživa byl v kulturním svazu Němců a od r. 1939 je členem VDA = BDO (z lexikonu jsem zjistil, že jde o Volksbund fuer das Deutschtum im Ausland, ve volném překladu to znamená: Národní svaz pro německví v cizině anebo v zahraničí

- pozn. překl.)

V roce 1940 získal v bitvě o nejvyšší dodávku mléka uznání zemského vedoucího zemědělců, také pěstuje včely. Zvětšil svůj dům (o pokoj a chlívk) a zdvojnásobil

svůj pozemkový majetek, z 6 a půl jiter na 12, má 4 děti z toho má tři syny na vojně.

Osobnosti

Když tuto rodinu uvádíme, tak to má být jen jeden příklad (jistě velmi pěkný), jací schopní lidé vyrostou z nuzné půdy naší horské vesnice, jiní jsou: dvorními

radami, studijními radami, učitelé jako Johann Halbich, Ferdinand Neumann, Halbich Rudolf, Dir. Schlang, Arnošt Burda, Lindner H. (srovnej nahoře), Neumann

Reinhard + Franz Huebner, ředitelé bank, prokuristé a úředníci (Glaser, Linke Franz, Kreditanstalt der Deutschen v Krnově, Huebner Franz v Liberci, Schlang Wilhelm v Olomouci, Diwok a Burda Franz v Jablonci, Dittrich Josef ve Dvoře Králové), fabrikanti Brosche v Lomnici, i Ludwig Edmund v Ústí nad Labem (následuje asi půl strany jmen, které jsem již nepřeložil, neboť se domnívám, že

to pro analýzu tohoto svědectví je nezajímavé - pozn. překl.)

Kolik jen zdatností vyrostlo z naší půdy za 60 let! V červenci vyjde najevo, že padl Procházka z Fiebichu. Nepočítáme jej u nás, protože stejně jako na začátku války padlý Kolomazník se předtím již přestěhovali do Dlouhých Mostů. Zatím jsou známa 2 válečná vyznamenání: jeden nádražák a vedoucí sedláků ve vesnici.

Za rok 1941 má obec příjmy 31 682,55 RM
výdaje 31 679,17 RM

-76-

Žádné dluhy, jmění obce se zvýšilo z 5 160 RM na 20 427 RM.

Společenský dům

V srpnu tady byl architekt Perst, aby nás seznámil se svými plány. Má s námi velké plány, rád by Javorník a Záškalí do toho zahrnul, chce vytvořit oblast pro

bydlení, plánuje budoucí obrovské osídlení. Je to fantastické! A přitom se mezitím dozvídáme, že jedna selská usedlost by měla mít 18 až 20 hektarů, chalupník 3 až 4 hektary, mezitím vůbec nic, čili žádné malé sedláky jako doposud s 8 až 10 hektary.

Nuže vzhledem k tomu, že u nás je plocha pozemku dána a nemůže být jako guma svévolně natažena, je takový plán fantazie a není pro nás přijatelná. Které vládě by se také podařilo - při našich ubohých půdách - obyvatelstvo takto masírovat, když máme teď otevřený Daleký východ? Ano, Perst chce postavit vesnický společenský dům na Baierbergu! Vesnický společenský dům mimo vesnické společenství? Ne! Stejnou myšlenku má také stranický soudruh Konrád Kirchhof, který jej chce vybudovat u nádraží.

Měl jsem s ním na místě samém dne 10. září rozpravu: žádný architekt by takovou reprezentativní budovu nepostavil na takové schované místo, ne, viditelně na výšině, i když takto se znovu objevuje plán Perstův. Kirchhof na základě toho chce postavit nouzovou stavbu a to bezpodmínečně místo domu čís. 8, již se kreslí plány, i zajištění bytů a soustředění stranických služeben přiměli vedoucího stranické skupiny Spalka k tomuto řešení, okresní vedoucí strany to podporuje, župa je spíše proti.

K vánočním svátkům se vesnický střed modeluje do pískové schránky (vrchní učitel

Koenig, Spalek a Kirchhof), plánovaná nouzová stavba stojí na čís. 8.

Na den 18. ledna 1943 je ohlášena komise (okresní vedoucí, okresní vedoucí propagandy, architekt župy, okresní - úřední - stavitel), také přišla, a sice se

dostavili: okresní vedoucí propagandy, architekt župy, stavitel okresu, k tomu byli přizváni. Místní vedoucí stranické skupiny, přidružuje se stranický soudruh

Kirchhof, starosta je přizván.

Terén je zasněžen, jsou velké závěje, místo stavby by mělo být úplně nahoře, o místě u čís. 8 nebylo vůbec uvažováno, výhody na místě čís. 2 nebyly ani předneseny. Plánování středu obce bylo pak zadáno nějakému architektovi v Mnichově.

Letmé pohledy

I když systém přidělový (lístkový) dobře funguje a všechno, co se má dostat, je skutečně k dostání, pak přece jen to velké množství peněz láká, které je mezi lidem, zajistit si černé nákupy, jako např.: je kolo do 40 RM je nabízeno za 1 kg vepřového masa, za 1 kg medu v Jablonci stejně tolik.

Koluje hádanka: Co zabíjíme? Prase nebo husu? Při naší šetrnosti bychom zpravidla prodali prase a husu bychom pro sebe nechali, teď ve válce se počítá takto:

na huse vyděláme 100 RM. Proč? Za husu dostanu na černém trhu 300 RM, kdežto za prase "regulérně" jen 200 RM.

Sčítání obyvatelstva

Dodatek (sčítání lidu str. 5 a 88, škola str. 25 a 43, z MJIG 1940/41, 143)

-77-

1879 1937 1879 1930 1939

třídy žáci třídy žáci obyvatelé

Jeřmanice 3 232 2 59 1676 1112 835
Miliře - - 1 24 181 141 110
Dlouhý Most 6 479 2 78 1811 1191 945
Javorník - - 1 18 288 171 158
Šimonovice - - 1 14 231 224 156
Záskalí 2 120 1 20 739 381 363

1943

Ke str. 69 - děti od 0 do 6 let 68

od 6 do 14 let 85

153

mužská mládež od 14 do 18 let 13

muži nad 18 let 203

216 mužského pohlaví

ženská mládež od 14 do 18 let 14

ženy nad 18 let 371

385 ženského pohlaví

Pohyb obyvatelstva

Stav na stravování je k 24. březnu 1943 754 osob, 113 je na vojně, 7 padlo.

Při sbírkách pro WHW (zimní pomocná akce) držíme s 280 RM asi střed - 26. místo v okrese, ale v únoru jsme se dostali se 723 RM daleko dopředu, je to zásluha náčelníka nádraží Hengsta.

Válečná nálada

Neštěstí u Stalingradu přijalo obyvatelstvo poměrně odhodlaně - když Češi ve Světlé tančili - i zhroucení fronty v Africe přijali naši lidé, nakonec i vylovení v Sicílii, ale jakmile Mussolini rezignoval, pak přece jenom se u nás i

u silně věřících rozhostil něco takového jako ochromující leknutí, ale brzy se rovnováha zase dostavila.

Vzdušný teror

V rámci přípravy bytových prostor pro vybombardované má obyvatelstvo málo pochopení pro velikost války.

Zrovna rádio hlásí, že jsme včera vzdali Orel. Nuže, byť by se ztratila ještě i Sicílie, musíme vytvořit ještě i alpskou frontu, má jistě ještě dost mužstev a jistě jsme nezůstali nečinnými - totální válečné nasazení - ono se dokonce mluví

o velkých přípravách proti Anglii, uvidíme.

Srpen 1943: Mussolini odstupuje.

-78-

22. - vpád našich vojsk do Jižního Tyrolska.

26. srpna - první vybombardování v Jeřmanicích (jedna žena - paní Grautstueck z Wanne-Eickel se třemi dětmi v čís. 216).

9. září - zrada Itálie.

13. září - Mussolini osvobozen.

Sčítání koz: 198

V prosinci další 2 vodní jámy (přímo ve vesnici), takže vesnice má nyní 7 míst k čerpání vody.

Na Vánoce se ukazuje, že ze 4 jednotek Hitler-Jugend 12/631 (které sdružují Hodkovice, Záskalí, Jeřmanice, Šimonovice, Dlouhý Most) jsou tři vedeny z Jeřmanic a to:

HJ - rota - Alfred Lang, Jeřmanice čís. 76

DJ - rota - Fritz Weiß, Jeřmanice, čís. 82

JM - skupina - Ilse Suske, Jeřmanice čís.115

a jenom jedna od ostatních (BdM Novák, Hodkovice)

Vánoční trh s 300 hračkami vlastní výroby se konal ve škole (500 RM).

Ve WHW (zimní pomocná akce) jsme stále před Dlouhým Mostem na 26. až 28. místě.

1944

Všechno čeká na odvetu. Rozhodnutí se zdá připravuje. Naši vojáci - v 1. zimě ještě houževnatí - se počínají Stalingradem čím dál tím víc stahují zpět - Ukrajina. Že u Dněpru nebyla připravena záchytná postavení, je údajně velmi došlo.

Fronta je slabě obsazena, v zázemí je masa vojsk. Příprava na přicházející útok?

A přesto se lidé blížící se invazi hledí klidně vstříc, protože všichni věří, věří, že osud jim vyslal po staletích zase muže k německé velikosti, jemuž musí být hodny.

Posmívači nazývají Jeřmanice "Údolí ruin" tady se musí uklízet. Ruina po sále se

musí dát do pořádku a Hartigova kovárna musí být asanována. Obzvláště v dolní části vesnice je zaznamenána hrůzná ztráta domů, pryč jsou čísla 68, 67, 66, 62,

60, 54, 47 a další.

Kdy se začne stavět? Plánoval se obecní dům ve Fiebichu, mohl se koupit i pozemek. Plánoval se obecní společenský dům namísto sálu, vše je pozdě. Ve válce

se nic neděje. Myšlenka (Kirchhofova) ve střední části vesnice bourat ony dva příliš nízko ležící domy čís. 98 a 238 a výše postavit 2 domy jako je např. čís.

95, je nádherné!

Protože se chov ovcí na Javorníku nepodařil, má Konrád Kirchhof novou myšlenku: počínaje Pelkovicemi přes Javorník tady i na druhé straně až do Hluboké založit jedinou oblast ovocnou a bobulovitých plodů.

Na Rašovce už je začátek, kempelička založila lisovnu, při plánování země se k tomu přihlíží. Myšlenka je to jistě dobrá, máme vynikající polohu pro ovoce a bobulovitým keřům by se báječně dařilo (obzvláště černému rybízu),

-79-

k tomu by musela přijít ještě výsadba višňová (ale kulatěpoupátková forma, která na rozdíl od dlouhopoupátkové samooploditelná a proto přinese rok co rok dobrou úrodu.

Když Francouzi dovážejí višňovou šťávu k přistřižení svých Bordeaux-vín, proč bychom se i my nemohli stát výrobci vín? A teprve marmeláda!

4. dubna - všechno věří ve vítězství: Anglie ještě letos padne. DJ (mládež) ze Záskaří chodí do školy v Jeřmanicích, staré rozdělení se znovu osvědčuje. V létě napočítáme 48 osob, kteří utekli před vzdušným terorem.

Invaze, V 1, srpen. Atentát na Hitlera, Finsko, Polsko, Francie, Rumunsko je ztraceno, stanné právo na Slovensku a Maďarsku? Začátkem září se zhroutí vnější pevnosti říše.

Říše ještě stojí.

Politici vedoucí hlásí: jen ještě 1 a půl měsíce, pak již bude vše zachráněno. Pár dnů na to je slyšet: dr. Goebbels v Belgii říká, že za 14 dní bude vypadat svět úplně jinak. Při apelu se říká, že v Norsku při střeleckých výzkumech se celý ostrov ztratil v moři.

Dne 11. září jsou Američani nad námi, více než polovina stovky, Karlovy Vary jsou bombardovány, druhý den zase letadla.

Nyní koluje senzační proroctví z dubna 1942, které prorokuje kvetoucí fantazii! Ředitel továrny na letadla tvrdí: materiál? Máme více než všichni ostatní dohromady. A benzín? Létáme. Na konferenci, kde jsou lidé, kteří něco znají, je pátrání vynikající. Pacholek přišel na dovolenou, který pokusy střelby údajně viděl: na celé kilometry je vše zničeno (srovnej totéž tvrzení v časopise "Zeit").

Na zasedání velkopřemyslníků prý bylo slyšet: ještě půldruhého měsíce, pak..

18. září - jeden národně-socialistický politický důstojník (politruk - pozn. překl.) na dovolené, přinesl z hlavního stanu fuehrera zprávu, že fuehrer prý prohlásil, ať mu Bůh promine posledních 10 dní války. To se kolportuje. Každý očekává nyní nasazení nové zbraně, vše postupuje příliš pomalu. Je obava před plynem (s bacily moru a cholery). Tak všechno žije v obavách a v naději.

Ještě včas? Fronta se blíží k westwallu (opevnění na západní hranici Německa - pozn. překl.), na východě se vše drolí, na jihu? - Finsko - vnější pevnosti říše

jsou ztraceny, vlastní pevnost ještě stojí - od ní a z ní má přijít úder. Kdy? Kde?

22. září - člověk se dozvídá o bezútěšných armádních zbytcích, které se na západě zanechají, o zbytcích divize HJ v Liberci. Z Řecka se taktéž mají brát vojáci zpátky.

3. října - rozhodující kruhy univerzit jsou plny důvěry, mluví se o rozštěpení uranového jádra.

-80-

Zase je tady pověst: poletíme do Ameriky - tam i zpátky - za dvacet hodin, těsně nad hladinou. Tam poletíme raketou, nazpět benzinem a sice s nákladem. Prostorová letadla, řízená mají být ve výstavbě.

Navrátilci z Ruska (2; 1 z Rádla, 1 z Drážďan) vypravují souhlasně, že Ukrajinci jim pomohli, za frontou není nic, jen ženy.

10. října - vojáci tvrdí, že ruská pěchota je již špatná, ale ty tanky!!!

10. října - Rusové jsou již na Theißu (Tisa?). Finové útočí na naše vojska. Letadla v masách z východu.

15. - z letadlového parku v M. je slyšet o zázračných věcech.

20. - Aachen - Bělehrad - Memel - ale byly vidět při průjezdu v 2. Znalec námořnictva vidí vše černě (on sám).

Přejeme si chlad pro nasazení zázračné zbraně, tak termín únor 1945.

25. - letectvo vyřazuje 50 % stíhačů - válka trvá ještě 2 roky .

27. - Munkacz - Petsamer/Kirkanec ztraceno. Řeč dr. Goebbelse: brzké vítězství konečné.

7. listopadu - Rusové před Budapeští! Tzn. před Bratislavou? Před Vídní? Je sestaven Volkssturm (lidová obrana) - následuj říkanka v dialektu: Dou kumm die aIn Affen, dos sein die neuen waffen = teď přicházejí staré opice, to jsou ty nové zbraně - pozn. překl.).

Z Mnichova je donesena zpráva, že v Berlíně je dobrá důvěra, vojensky i politicky, vše je v nejlepším pořádku. Jeden muž z AEG/Berlin sází na 100% vítězství naší strany. Liberecký montér v Lipsku zažil, že 8 nepřátelských letadel bylo sundáno 3 stíhačkami bez jediné rány.

11. a 12. listopadu - Volkssturm sestaven v Dlouhých Mostech (jedna rota) a v Českém Dubu (prapor).

14. - pověst: není sice benzín - ale palivo máme (éter?) asi po projevu dr. Leye

"Poletíme i blátem". Koncem února se začíná?

23. - Jeden muž z vedení říše: ještě před Vánocemi jsme na Atlantiku, v lednu-únoru nebude jediné letadlo nad říšským územím a ostřelujeme Moskvu. Někdo píše ze západní fronty: "Co jsem tady viděl, to posiluje mou víru ve vítězství."

Švýcarské noviny s tučným titulem: "Proč německé vedení zamlčuje, že u Aachenu bylo sestřeleno 500 letadel?"

Začátkem prosince: přes všechno je cítit deprese, i když zatím nejde o nedostatek odvahy a skleslost, ale i silní již měknou.

Pak rádio v neděli večer všechny postaví na nohy: v sobotu dne 16. prosince od 5,30 hodin - veleútok na frontě v Eifel, americké linie jsou proraženy, vše dobře pokračuje.

Navrátili přinášejí zprávu, že za ruskými liniemi není nic, že Rusové pracují s kořalkou. Ze dvou různých stran přichází zpráva, že naše divize na východě jsou nyní perfektně vyzbrojeny se zbraněmi a tanky. Člověk se ptá: jsem i tady před protiúderem?

24. prosince - ofenzíva pokračuje. Je slyšet, že máme i převahu ve vzduchu, ne pokud jde o množství strojů, ale pokud jde o počet sestřelených.

V 2 ostřeluje Manchester.

Tak se míjejí vánoční svátky v poměrném klidu.

-81-

Vysvětlení jmen, která se vyskytují v Jeřmanicích a v okolí nejčastěji. (pozn. překl.: tyto vysvětlivky pokračují na celé jedné straně - překlad velmi rád pořídím, budete-li si to přát - jinak se domnívám, že pro tento účel je to nezajímavé.)

1945

Ofenzíva se zastavila, ale na nový rok bylo zničeno 570 letadel. Člověk je zdrcen a zase pln nové naděje: Anglie se odtrhne, protože se v Řecku srazí s Rusy. Ti se v Sedmíhradsku chovají velmi rytířsky. Má přijít V 3 a V 4, vůbec se předpovídá vítězství (1945/46).

5. ledna - Švýcarsko nepustí již do země německé vlaky.

12. až 19. - výcvik Volkssturmu.

Oblouk na Visle je v pohybu, je zdrcen. Varšava padne, Czenstochau, Litzmannstadt (Lodž) atd. v rychlém sledu - za 14 dní se valí tanky denně 60 km - Rusové jsou před Krakovem, v hornoslezské průmyslové oblasti!

Dne 25. je ráno slyšet dunění dělostřelectva - před Breslau (Wroclav) - vzdušná čára 125 km. Vše se potácí - uprchlíci - tyto obrazy na nádraží v Liberci!

1. únor - optimisté jsou vzácní, všichni jsou pesimističtí. Konec. Rusové táhnou na Berlín.

Kolony 15 000 - 17 000 lidí z Horního Slezska táhnou naší vesnicí, 500 jich u nás odpočívá - takhle se mluví, ve skutečnosti však to šlo z Rochlic přes

Turnov.

4. února - je slyšet, že v Krakově vojáci wehrmachtu ani na Rusy nečekali, ale jednoduše utekli.
Konec!?!? - 10. a 11. - stavba zátarasů (v dolní části vesnice a u kanálu).
11. - Rusové jsou na Boberu - konec!
14. - stop utečenců (asi 133) - sami též balíme!
15. - situace není horší.
16. - ubytujeme vojenskou kolonu 130 mužů.
17. - nálada je zase optimističtější, krvežíznivá propaganda již nepůsobí.

Na nádražích je vidět ta bída těch utečenců, přesto je situace posuzována příznivěji, na porovnání se berou příklady z Limanova (10. prosince 1914) a Gorlice (1915) a další.

20. - obraz z libereckého nádraží: utečenci, utečenci, utečenci s všemožnými kufry a balíky. Hitler-Jugend pomáhá (již jsou u toho také z Goerlitzu) - tábor v Dlouhých Mostech se evakuuje.
20. - koluje pověst: strýček na vánoce prohlásil, že se bude konat "největší vzdušná bitva ve světových dějinách" - ono se tomu uvěřilo.
21. - někdo před 14 dny napsal: "Jen vydržet, jeden měsíc, protože potom.."
-82-

23. - nějaký muž techniky prohlásil: "Dokončení vzdušné obrany se připravuje."
Ubytování 2. skupiny utečenců.
24. - lidé zazdí nebo zakopávají své věci.
27. - děti pod 6 let a staří lidé se mají hlásit do utečeneckého transportu čís.

1, ostatní odcházejí později v koloně (13 koní, 22 volů a vozy se zapřaženými kravami též).

Muži zůstanou do konce (anebo až naposledy).

28. - 120 se jich hlásilo, ale většina se jich ihned zase odhlašuje.

Březen - začátek. Je to bez naděje. Utečenci jsou pryč, od Laubanu je to volné, Goerlitz je bez nebezpečí, čili zase naděje.

15. - nad naší vesnicí krouží 21 nepřátelských letadel, na Javorníku odhazují prázdné kanystry, je slyšet bombardování.

16. - mínění: zhrouťme se, ale Anglie pak s námi půjde proti Rusku - 7x3 letadel nad námi.

19. - ještě něco máme (skleněný vzduch?). Ale potom přijde plyn!! Rozdávání plynových (lidových) masek.

22. - Volkssturm-alarm (zkouška), letadla, letadla.

23. - 40 nepřátelských strojů nad Libercem.

26. - Američané překročili Rýn! Postupují směrem nahoru podle řeky Main.

3. dubna - Američané jsou v srdci Německa! Rusové před Vídní! Poslední termín pro optimisty je pryč.

5. - politická strana znovu prodlužuje termín pro nasazení zázračné zbraně o 8 až 10 dnů; frontovní vojáci obdrží nyní letáky, aby ještě nějaký čas vydrželi, pak přijde odplata, která bude strašná - takže, ještě 8 dní šibeniční lhůty?!

V pátek 13. má nastat protiúder - nic se nedělo.

Prý se tak stane na fuehrerovy narozeniny - nic se nedělo.

Američané jsou skoro na Labi - Rusové jsou již daleko za Odrou. Kdy se spojí? Úzkostlivá otázka. Co se stane s Čechami?

Rusové nastupují proti Berlínu.

Utečenci ze Slezska se k nám vrací z Durynska.

Hitler se odebere do Berlína a převezme vrchní velení tam, to znamená, že admirál jde na palubu své velitelské lodi, rozhodnut tam najít smrt.

Berlín už je obklíčen - Rusové dne 25. dubna na Labi.

28. - boje v centru Berlína (Radio Beromuenster) - Himmlerova nabídka kapitulace

odmítnuta.

2. května: Fuehrer padl. Co teď?

Kapitulace, kapitulace atd.

5. květen

5,14 hodin. ČSR v Praze vyhlášena.

6. - večer poplach. Vesnice se evakuje. Ženy a děti musí být do úterý pryč, všichni balí, v pondělí dopoledne se vše odvolává. Zastavení bojů.

-83-

Úterý, 8. května je dnem míru. Ještě se střílí. Odpoledne je vidět stahující se armáda, jedna kolona aut za druhou. Jsou slyšet detonace tříštění, až do noci jede auto za autem.

Ve středu ráno brzy zase auta a auta, i jezdci na koních, dopoledne i chodci, kolem 10 hodin to přestává.

O 1/2 třetí odpoledne ještě poslední rota přes Baierberg, pak se na domech vyvěšují bílé vlajky.

Ve 4 hodiny odpoledne střelba z letadla na čís. 162 a 163 a 4 bomby do polí mezi

čís. 165, 225, 250 a u čísla 102.

Kolem půl páté jsou vidět 2 Rusové na Baierbergu. V pět hodin se střílí na Baierbergu se světelnými střelami.

Kolem půl šesté je vidět, jak utíkají němečtí vojáci k Javorníku. V sedm hodin je dělostřelectvo na Baierbergu, světelné střely, letadla, bomby (asi na Záskaří nebo Hodkovice) - potom se dává na horní silnici ruská vojenská moc ve směru Hodkovice do pohybu. Jeřmanice jsou v pravomoci Ruska.

Konec překladu.

Překlad pořídil Ervín Šolc, v Liberci a dokončil jej dne 27. listopadu 1996.